

**КОДЭКС РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
АБ ШЛЮБЕ І СЯМ'І**

Са зменамі і дапаўненнямі
па стане на 22 красавіка 2014 году

Мінск
2017

РАЗДЗЕЛ I

АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Глава 1

АСНОЎНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Артыкул 1. Задачы заканадаўства Рэспублікі Беларусь аб шлюбе і сям’і

Задачамі заканадаўства Рэспублікі Беларусь аб шлюбе і сям’і з’яўляюцца: умацаванне сям’і ў Рэспубліцы Беларусь як натуральнай і асноўнай ячэйкі грамадства на прынцыпах агульначалавечай маралі, недапушчэнне паслаблення і разбурэння сямейных сувязей;

пабудова сямейных адносін на добраахвотным шлюбным саюзе жанчыны і мужчыны, роўнасці правоў сужонкаў у сям’і, на ўзаемнай любові, павазе і ўзаемадапамозе ўсіх членаў сям’і;

вызначэнне правоў дзяцей і забеспячэнне іх прыярытэту ў адпаведнасці з гэтым Кодэксам;

вызначэнне правоў і абавязкаў сужонкаў, бацькоў і іншых членаў сям’і ў адпаведнасці з палажэннямі Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, нормаў міжнароднага права;

ахова мацярынства і бацькоўства, правоў і законных інтарэсаў дзяцей, забеспячэнне спрыяльных умоў для развіцця і станаўлення кожнага дзіцяці.

Артыкул 2. Адносіны, якія рэгулююцца заканадаўствам Рэспублікі Беларусь аб шлюбе і сям’і

Заканадаўства Рэспублікі Беларусь аб шлюбе і сям’і вызначае парадак і ўмовы заключэння шлюбу, замацоўвае правы і абавязкі членаў сям’і, рэгулюе асабістыя немаёмасныя і маёмасныя адносіны, якія ўзнікаюць у сувязі з усынаўленнем (удачарэннем) (далей — усынаўленне), апекай і папярэцельствам, іншымі формамі ўладкавання на выхаванне ў сям’ю дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, парадак і ўмовы спынення шлюбу, прызнання яго несапраўдным, парадак рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану, іншыя сямейныя адносіны.

Артыкул 3. Абарона сям’і дзяржавай

Сям’я, з’яўляючыся натуральнай і асноўнай ячэйкай грамадства, знаходзіцца пад абаронай дзяржавы. Дзяржава праяўляе клопат аб сям’і шляхам стварэння ўмоў для эканамічнай самастойнасці і росту дабрабыту сям’і, ільготнай падатковай палітыкі, выплаты дзяржаўнай дапамогі сем’ям, якія выходзяць дзяцей, ільготнага крэдытавання, стварэння і развіцця ўстаноў

адукцыі, арганізацыі культуры, фізічнай культуры і спорту, аховы здароўя, стварэння ўмоў для спалучэння бацькамі працоўнай дзейнасці з выкананнем сямейных абавязкаў, развіцця інфраструктуры побыту. Выхаванне дзяцей і вядзенне хатняй гаспадаркі прызнаецца грамадска карыснай працай. У сферы сацыяльнай палітыкі дзяржава лічыць прыярытэтнай задачай абарону шлюбу, сям’і, ахову мацярынства, бацькоўства і дзяцінства.

Артыкул 4. Правое рэгуляванне шлюбных і сямейных адносін дзяржавай

Прызнаецца толькі шлюб, заключаны ў органах, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану. Рэлігійныя абрады, якія тычацца пытанняў шлюбу і сям’і, прававога значэння не маюць. Гэта правіла не распаўсюджваецца на здзейсненя да ўтварэння або аднаўлення органаў запісу актаў грамадзянскага стану, рэлігійныя абрады і атрыманыя ў іх пацверджанне дакументы аб нараджэнні, заключэнні шлюбу, скасаванні шлюбу і смерці.

Артыкул 5. Ажыццяўленне правоў, якія вынікаюць са шлюбных і сямейных адносін

Правы, якія вынікаюць са шлюбных і сямейных адносін, ахоўваюцца законам, за выключэннем тых выпадкаў, калі гэтыя правы ажыццяўляюцца ў супярэчнасці з іх прызначэннем. Ажыццяўленне правоў, якія вынікаюць са шлюбных і сямейных адносін, не павінна парушаць правоў і законных інтарэсаў іншых грамадзян, наносіць шкоду інтарэсам грамадства і дзяржавы.

Артыкул 6. Абарона правоў, якія вынікаюць са шлюбных і сямейных адносін

Абарона правоў, якія вынікаюць са шлюбных і сямейных адносін, забяспечваецца камісіямі па справах непаўналетніх, органамі апекі і папярэчальства, органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, органамі пракуратуры, судамі, іншымі дзяржаўнымі органамі і арганізацыямі, упаўнаважанымі заканадаўствам Рэспублікі Беларусь. У межах, прадугледжаных заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, дапускаецца самаабарона правоў, якія вынікаюць са шлюбных і сямейных адносін.

Артыкул 7. Заканадаўства Рэспублікі Беларусь аб шлюбе і сям’і

Заканадаўства Рэспублікі Беларусь аб шлюбе і сям’і грунтуецца на Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь і складаецца з дадзенага Кодэкса і іншых актаў заканадаўства Рэспублікі Беларусь. Грамадзянскае, жыллёвае і іншае заканадаўства Рэспублікі Беларусь прымяняецца да сямейных адносін толькі ў выпадку адсутнасці рэгулявання гэтых адносін заканадаўствам Рэспублікі

Беларусь аб шлюбе і сям’і. Міністэрствы і іншыя рэспубліканскія органы дзяржаўнага кіравання могуць выдаваць нарматыўныя прававыя акты па пытаннях, што тычацца шлюбных і сямейных адносін, у выпадках і межах, прадугледжаных дадзеным Кодэксам і іншымі актамі заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 8. Іскавая даўнасць

На патрабаванні, якія вынікаюць са шлюбных і сямейных адносін, іскавая даўнасць не распаўсюджваецца, за выключэннем выпадкаў, калі тэрмін для абароны парушанага права вызначаны дадзеным Кодэксам.

Артыкул 9. Пачатак ходу тэрміну іскавай даўнасці

Ход тэрміну іскавай даўнасці пачынаецца ад часу, названага ў адпаведным артыкуле дадзенага Кодэкса, а калі гэты час не пазначаны, то ад дня, калі асоба даведлася або павінна была даведацца аб парушэнні свайго права.

Артыкул 10. Парадак прымянення іскавай даўнасці

Пры прымяненні нормаў, якія вызначаюць іскавую даўнасць, суд кіруецца артыкуламі 199, 203–208 Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 11. Вылічэнне тэрмінаў

Пры вылічэнні тэрмінаў, вызначаных гэтым Кодэксам, прымяняюцца правілы, прадугледжаныя артыкуламі 150 і 151 Грамадзянскага працэсуальнага кодэкса Рэспублікі Беларусь, калі іншае не вызначана заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь.

РАЗДЗЕЛ II ШЛЮБ

ГЛАВА 3 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Артыкул 12. Шлюб

Шлюб — гэта добраахвотны саюз мужчыны і жанчыны, які заключаецца на ўмовах, прадугледжаных гэтым Кодэксам, накіраваны на стварэнне сям’і і спараджае для бакоў узаемныя правы і абавязкі.

Артыкул 13. Шлюбны дагавор

У мэтах павышэння культуры шлюбных і сямейных адносін і адказнасці аднаго сужонка перад іншым, вызначэння правоў і абавязкаў сужонкаў у шлюбе і (або) пасля яго скасавання асобы, якія ўступаюць у шлюб, і сужонкі ў

любых час і ў вызначаным імі аб'ёме правоў і абавязкаў маюць права заключыць Шлюбны дагавор.

У Шлюбным дагаворы могуць быць вызначаны:

правы і абавязкі сужонкаў па ўзаемным утрыманні, у тым ліку пасля скасавання шлюбу;

парадак падзелу маёмасці, якая з'яўляецца агульнай сумеснай уласнасцю сужонкаў;

сумесна нажытая маёмасць, якая будзе перададзена кожнаму з сужонкаў пасля скасавання шлюбу;

умовы адносна змены вызначанага заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь рэжыму агульнай сумеснай уласнасці сужонкаў шляхам устанаўлення долевай уласнасці або ўласнасці кожнага з сужонкаў на ўсю маёмасць, якая падлягае аднясенню ў адпаведнасці з заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь да агульнай сумеснай уласнасці, або на асобныя віды такой маёмасці;

умовы адносна немагчымасці прызнання маёмасці кожнага з сужонкаў іх агульнай сумеснай уласнасцю, калі ў перыяд шлюбу за кошт агульнай маёмасці сужонкаў або асабістай маёмасці аднаго з сужонкаў будуць зробленыя ўкладанні, якія значна павялічваюць кошт гэтай маёмасці (капітальны рамонт, рэканструкцыя і да т.п.);

іншыя пытанні ўзаемаадносін паміж сужонкамі (парадак нясення кожным з іх сямейных выдаткаў і да т.п.), бацькамі і дзецьмі, калі гэта не парушае правы і законныя інтарэсы іншых асоб і не супярэчыць заканадаўству Рэспублікі Беларусь.

Шлюбны дагавор можа быць заключаны як у дачыненні да маёмасці, сумесна нажытай сужонкамі да заключэння Шлюбнага дагавора, так і ў дачыненні да маёмасці, якая будзе нажыта сужонкамі ў перыяд шлюбу.

Правы і абавязкі сужонкаў, прадугледжаныя Шлюбным дагаворам, могуць абмяжоўвацца пэўнымі тэрмінамі альбо ставіцца ў залежнасць ад наступу або ненадыходу пэўных умоў.

Аднабаковая адмова ад выканання Шлюбнага дагавора не дапускаецца.

Шлюбны дагавор можа быць зменены або скасаваны па ўзаемнай згодзе асобамі, якія ўступаюць у шлюб, сужонкамі — да скасавання шлюбу, а таксама былымі сужонкамі — падчас дзеяння Шлюбнага дагавора ў форме і парадку, прадугледжанымі для заключэння Шлюбнага дагавора.

Дзеянне Шлюбнага дагавора спыняецца з моманту спынення шлюбу, калі іншае не прадугледжана Шлюбным дагаворам, гэтым Кодэксам або іншымі актамі заканадаўства Рэспублікі Беларусь. Шлюбны дагавор, які прадугледжвае правы і абавязкі былых сужонкаў пасля спынення шлюбу, дзейнічае да іх выканання.

Шлюбны дагавор можа быць прызнаны судом несапраўдным цалкам або часткова на падставах, прадугледжаных Грамадзянскім кодэксам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 13¹. Форма і парадак заключэння Шлюбнага дагавора

Шлюбны дагавор заключаецца ў пісьмовай форме і падлягае натарыяльнай рэгістрацыі.

Шлюбны дагавор падлягае таксама дзяржаўнай рэгістрацыі ў арганізацыі па дзяржаўнай рэгістрацыі нерухомай маёмасці, правоў на яе і ўгод з ёй, калі ён змяшчае ўмовы, якія з'яўляюцца ці могуць стаць падставай узнікнення, пераходу, спынення праў, абмежаванняў (абцяжарванняў) правоў на нерухомую маёмасць. Пры гэтым Шлюбны дагавор, што змяшчае такія ўмовы:

пра зарэгістраваную нерухомую маёмасць, а таксама пра зарэгістраваную нерухомую маёмасць і нерухомую маёмасць, якая будзе нажыта сужонкамі ў перыяд шлюбу, падлягае дзяржаўнай рэгістрацыі пасля натарыяльнай рэгістрацыі Шлюбнага дагавора;

пра нерухомую маёмасць, якая будзе нажыта сужонкамі ў перыяд шлюбу, падлягае дзяржаўнай рэгістрацыі адначасова ці пасля дзяржаўнай рэгістрацыі стварэння адпаведнай нерухомай маёмасці або дзяржаўнай рэгістрацыі ўзнікнення, пераходу, спынення праў, абмежаванняў (абцяжарванняў) правоў на нерухомую маёмасць.

Дзяржаўная рэгістрацыя Шлюбнага дагавора ажыццяўляецца пасля рэгістрацыі заключэння шлюбу. Дзяржаўная рэгістрацыя Шлюбнага дагавора можа быць ажыццёўлена пасля спынення шлюбу ў выпадку, калі паводле Шлюбнага дагавора, дадзенага Кодэкса ці іншых актаў заканадаўства Рэспублікі Беларусь Шлюбны дагавор прадугледжвае права і абавязкі былых сужонкаў пасля спынення шлюбу.

Дзяржаўная рэгістрацыя ўзнікнення, пераходу, спынення праў, абмежаванняў (абцяжарванняў) правоў на нажытую сужонкамі пасля дзяржаўнай рэгістрацыі Шлюбнага дагавора нерухомую маёмасць, у дачыненні да якой складаўся Шлюбны дагавор, ажыццяўляецца з улікам умоў складзенага Шлюбнага дагавора пра гэту нерухомую маёмасць.

Шлюбны дагавор, заключаны паміж асобамі, што ўступалі ў шлюб, набывае моц са дня рэгістрацыі заключэння шлюбу, калі іншае не вызначана дадзеным артыкулам.

Шлюбны дагавор, складзены паміж мужам і жонкай, набывае моц са дня яго натарыяльнай рэгістрацыі, калі іншае не вызначана дадзеным артыкулам.

Умовы Шлюбнага дагавора, якія з'яўляюцца ці могуць стаць падставай узнікнення, пераходу, спынення праў, абмежаванняў (абцяжарванняў) правоў

на нерухомую маёмасць, набываюць моц са дня дзяржаўнай рэгістрацыі Шлюбнага дагавора.

Непаўналетнія асобы, што ўступаюць у шлюб, складаюць Шлюбны дагавор са згоды сваіх бацькоў, апекуноў, за выключэннем выпадкаў набыцця непаўналетнімі дзеяздольнасці ў поўным аб'ёме.

Артыкул 14. Падрыхтоўка да шлюбу

У мэтах падрыхтоўкі асоб, якія ўступаюць у шлюб, да сямейнага жыцця пры аддзелах запісу актаў грамадзянскага стану раённых, гарадскіх выканаўчых камітэтаў і мясцовых адміністрацый раёнаў у гарадах (далей — аддзелы запісу актаў грамадзянскага стану) могуць стварацца службы прававога, медыцынскага і псіхалагічнага кансультавання.

Паслугі названага характару могуць быць аказаны асобам, якія ўступаюць у шлюб, таксама іншымі спецыялізаванымі ўстановамі, створанымі ў парадку, вызначаным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Асобы, якія ўступаюць у шлюб, маюць права да заключэння шлюбу прайсці бясплатнае медыцынскае абследаванне ў дзяржаўных арганізацыях аховы здароўя ў мэтах вызначэння стану іх здароўя і выяўлення наследных захворванняў у парадку, вызначаным Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь.

ГЛАВА 4 ЗАКЛЮЧЭННЕ ШЛЮБУ

Артыкул 15. Заключэнне шлюбу

Шлюб заключаецца ў органах запісу актаў грамадзянскага стану.

Артыкул 16. Тэрміны заключэння шлюбу

Заключэнне шлюбу адбываецца ў тэрмін, узгоднены асобамі, якія ўступаюць у шлюб, з органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, але не раней чым праз тры дні і не пазней чым праз тры месяцы са дня звароту.

У выключных выпадках, абумоўленых цяжарнасцю, наяўнасцю агульнага дзіцяці ці асаблівымі абставінамі, шлюб можа быць заключаны да заканчэння трохдзённага тэрміну, у тым ліку ў дзень звароту.

Артыкул 17. Умовы заключэння шлюбу

Для заключэння шлюбу неабходны ўзаемная згода асоб, якія ўступаюць у шлюб, дасягненне імі шлюбнага ўзросту і адсутнасць перашкод да заключэння шлюбу, прадугледжаных артыкулам 19 дадзенага Кодэкса.

Артыкул 18. Шлюбны ўзрост

Шлюбны ўзрост вызначаецца ў васямнаццаць год.

У выключных выпадках, абумоўленых цяжарнасцю, нараджэннем дзіцяці, а таксама ў выпадку набыцця непаўналетнім поўнай дзеяздольнасці да дасягнення паўналецця орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, можа знізіць асобам, якія ўступаюць у шлюб, шлюбны ўзрост, устаноўлены часткай першага сапраўднага артыкула, але не болей чым на тры гады.

Зніжэнне шлюбнага ўзросту праводзіцца па заяве асоб, якія ўступаюць у шлюб. Пры гэтым згоды бацькоў, апекуноў непаўналетніх на заключэнне шлюбу не патрабуецца.

Артыкул 19. Перашкоды да заключэння шлюбу

Не дапускаецца заключэнне шлюбу:

паміж асобамі, з якіх хаця б адна асоба знаходзіцца ўжо ў іншым шлюбе, зарэгістраваным ва вызначаным парадку;

паміж сваякамі па прамой узыходнай і зыходнай лініі, паміж паўнароднымі і непаўнароднымі братамі і сёстрамі, а таксама паміж усынавіцелямі і ўсыноўленымі;

паміж асобамі, з якіх хаця б адна асоба прызнана судом недзеяздольнай.

Утойванне асобай, якая ўступае ў шлюб, абставін, што перашкаджаюць яго заключэнню, з'яўляецца падставай для прызнання шлюбу несапраўдным.

ГЛАВА 5 ПРАВЫ І АБАВЯЗКІ СУЖОНКАЎ

Артыкул 20. Узнікненне правоў і абавязкаў сужонкаў

Правы і абавязкі сужонкаў узнікаюць з дня рэгістрацыі заключэння шлюбу органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану.

Артыкул 21. Права сужонкаў на выбар прозвішча пры заключэнні шлюбу

Пры заключэнні шлюбу сужонкі па сваім жаданні абіраюць прозвішча аднаго з іх у якасці іх агульнага прозвішча або кожны з іх захоўвае сваё дашлюбнае прозвішча.

Сужонкі, або адзін з іх могуць абраць дваіное прозвішча, якое складаецца з дашлюбных прозвішчаў сужонкаў. Калі дваіным прозвішчам жадаюць называцца абодва сужонка, то па іх згодзе вызначаецца, з якога дашлюбнага прозвішча яно будзе пачынацца.

Злучэнне больш за два прозвішчы не дапускаецца. Калі да ўступлення ў шлюб сужонкі або адзін з іх мелі дваіныя прозвішчы, з іх згоды вызначаецца, якія складаныя часткі дашлюбных прозвішчаў будуць уваходзіць у новае прозвішча.

Права выбару сужонкамі прозвішча рэалізуецца пры рэгістрацыі заключэння шлюбу да здзяйснення адпаведнага запісу акта грамадзянскага стану.

Змена сужонкамі прозвішча пасля ўступлення ў шлюб ажыццяўляецца ў агульным парадку.

Змена прозвішча аднаго з сужонкаў не цягне за сабой змянення прозвішча іншага з іх, хоць апошні таксама мае права хадайнічаць аб змяненні свайго прозвішча.

Артыкул 22. Права сужонкаў на вольны выбар заняткаў, прафесіі і месца жыхарства

Сужонкі вольныя ў выбары заняткаў, прафесіі і месца жыхарства.

Артыкул 23. Агульная сумесная ўласнасць сужонкаў

Маёмасць, нажытая сужонкамі ў перыяд шлюбу, незалежна ад таго, на каго з сужонкаў яна набыта або на каго ці кім з сужонкаў унесены грашовыя сродкі, з'яўляецца іх агульнай сумеснай уласнасцю. Сужонкі маюць аднолькавыя правы валодання, карыстання і распараджэння гэтай маёмасцю, калі іншае не прадугледжана Шлюбным дагаворам.

Сужонкі карыстаюцца аднолькавымі правамі на сумесна нажытую маёмасць і ў тым выпадку, калі адзін з іх у перыяд шлюбу быў заняты вядзеннем хатняй гаспадаркі, дагляданнем дзяцей ці па іншых уважлівых прычынах не меў самастойнага заробку (даходу), калі іншае не прадугледжана Шлюбным дагаворам.

Артыкул 24. Вызначэнне доляў у агульнай сумеснай уласнасці сужонкаў пры падзеле маёмасці

У выпадку падзелу маёмасці, якая з'яўляецца агульнай сумеснай уласнасцю сужонкаў, іх долі прызнаюцца роўнымі, калі іншае не прадугледжана Шлюбным дагаворам. Суд мае права адступіць ад прызнання доляў роўнымі, улічваючы інтарэсы непаўналетніх і маючых патрэбу ў дапамозе непрацаздольных паўналетніх дзяцей або вартыя ўвагі інтарэсы аднаго з сужонкаў. Доля аднаго з сужонкаў, у прыватнасці, можа быць павялічана, калі іншы сужонак ухіляўся ад працоўнай дзейнасці або выдаткоўваў агульную маёмасць у шкоду інтарэсам сям'і. Рэчы індывідуальнага карыстання непаўналетніх дзяцей (адзенне, абутак, школьныя прыналежнасці, музычныя інструменты і да т.п.) пры раздзеле маёмасці не ўлічваюцца і перадаюцца без адпаведнай грашовай кампенсацыі сужонку, з якім будуць пражываць дзеці.

Пры падзеле маёмасці, якая з'яўляецца агульнай сумеснай уласнасцю сужонкаў, пры наяўнасці Шлюбнага дагавора суд зыходзіць з яе ўмоў і вызначае, якія прадметы падлягаюць перадачы кожнаму з іх.

У выпадку, калі аднаму з сужонкаў перадаюцца прадметы, кошт якіх перавышае належную долю, іншаму сужонку прысуджаецца адпаведная грашовая кампенсацыя.

Пры падзеле маёмасці судом улічваюцца таксама агульныя даўгі сужонкаў і правы патрабавання па абавязацельствах, якія ўзніклі ў інтарэсах сям'і.

Для патрабаванняў аб падзеле маёмасці, якая з'яўляецца агульнай сумеснай уласнасцю сужонкаў, шлюб якіх скасаваны, устанаўліваецца трохгадовы тэрмін іскавай даўнасці.

Артыкул 25. Рэчы прафесійных заняткаў сужонкаў

Рэчы прафесійных заняткаў сужонкаў (музычныя прылады, спецыяльная бібліятэка, вырабы медыцынскага прызначэння, медыцынская тэхніка і да т.п.), набытыя ў перыяд шлюбу, з'яўляюцца агульнай сумеснай уласнасцю сужонкаў, калі іншае не прадугледжана Шлюбным дагаворам.

У выпадку падзелу маёмасці суд можа прысудзіць рэчы прафесійных заняткаў, набытыя ў перыяд шлюбу таму з сужонкаў, у чым карыстанні яны знаходзіліся, з памяншэннем долі ў маёмасці другога сужонка або ўскладаннем на яго абавязку кампенсаваць іх вартасць іншаму.

Артыкул 26. Уласнасць сужонкаў

Маёмасць, якая належала сужонкам да ўступлення ў шлюб, а таксама атрыманая імі ў перыяд шлюбу ў дар або ў парадку атрымання ў спадчыну, з'яўляецца ўласнасцю кожнага з іх.

Рэчы індывідуальнага карыстання (адзенне, абутак і г.д.), за выключэннем каштоўнасцяў і іншых прадметаў раскошы, хоць і набытыя ў перыяд шлюбу за кошт агульных сродкаў сужонкаў, прызнаюцца маёмасцю таго сужонка, які імі карыстаўся.

Маёмасць кожнага з сужонкаў можа быць прызнана іх агульнай сумеснай уласнасцю, калі будзе ўстаноўлена, што ў перыяд шлюбу за кошт агульнай маёмасці сужонкаў або асабістай маёмасці іншага сужонка былі зробленыя ўкладанні, якія значна павялічваюць кошт гэтай маёмасці (капітальны рамонт, рэканструкцыя і да т.п.), калі іншае не прадугледжана Шлюбным дагаворам.

Артыкул 27. Маёмасныя здзелкі паміж сужонкамі

Сужонкі могуць уступаць паміж сабой ва ўсе не забароненыя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь маёмасныя здзелкі адносна маёмасці, якая з'яўляецца ўласнасцю кожнага з іх.

Артыкул 28. Зварот спагнання на маёмасць сужонкаў

Па абавязацельствах аднаго з сужонкаў спагнанне можа быць звернута толькі на маёмасць, якая знаходзіцца ў яго ўласнасці, і на яго долю ў агульнай сумеснай уласнасці сужонкаў, якая яму належала б пры раздзеле гэтай маёмасці.

Па абавязацельствах аднаго з сужонкаў сужонкі адказваюць маёмасцю, якая з'яўляецца іх агульнай сумеснай уласнасцю, калі судом будзе ўстаноўлена, што атрыманае па абавязацельствах выкарыстана ў інтарэсах усёй сям'і.

Спагнанне кампенсацыі за шкоду, прычыненую злачынствам, можа быць звернута таксама на маёмасць, якая з'яўляецца агульнай сумеснай уласнасцю сужонкаў, калі прысудам суда па крымінальнай справе вызначана, што гэтая маёмасць была набыта на сродкі, атрыманыя злачынным шляхам.

Па абавязацельствах, якія прынятыя на сябе абодвума сужонкамі, спагнанне можа быць звернута на іх сумесную маёмасць і на маёмасць кожнага з іх.

Артыкул 29. Абавязкі сужонкаў па ўзаемным утрыманні

Сужонкі абавязаны матэрыяльна падтрымліваць адзін аднаго.

Жонка ў перыяд цяжарнасці, сужонак, які ажыццяўляе дагляд за агульным дзіцём да дасягнення ім трох гадоў, агульным дзіцём-інвалідам да дасягнення ім васьмнаццаці гадоў, агульным непрацаздольным паўналетнім дзіцём, а таксама недзеяздольны сужонак, якія маюць патрэбу ў матэрыяльнай дапамозе, маюць права ў судовым парадку патрабаваць прадастаўлення ўтрымання ад іншага сужонка, які валодае неабходнымі для гэтага сродкамі.

Шлюбнай дамовай могуць быць прадугледжаны і іншыя выпадкі, пры якіх наступае абавязак сужонка аказваць матэрыяльную дапамогу іншаму сужонку.

Артыкул 30. Захаванне права сужонкаў на ўтрыманне пасля скасавання шлюбу

Права непрацаздольнага сужонка, які жыве ў нястачы, на ўтрыманне ад іншага сужонка, які валодае неабходнымі для гэтага сродкамі, захоўваецца і пасля скасавання шлюбу, калі ён (яна) стаў непрацаздольным да скасавання шлюбу або на працягу аднаго года пасля яго скасавання.

Калі сужонкі былі працяглы час (не менш за дзесяць гадоў) у шлюбе, суд мае права спагнаць аліменты на карысць разведзенага сужонка і ў тым выпадку, калі ён дасягнуў пенсійнага ўзросту не пазней пяці гадоў з дня скасавання шлюбу.

Былы сужонак, які мае патрэбу ў матэрыяльнай дапамозе, захоўвае права атрымліваць утрыманне ад іншага былога сужонка, які валодае неабходнымі для гэтага сродкамі:

да дасягнення агульным дзіцём трох гадоў, калі ён (яна) ажыццяўляе дагляд за гэтым дзіцём;

да дасягнення агульным дзіцём-інвалідам васьмнаццаці гадоў, калі ён (яна) ажыццяўляе дагляд за гэтым дзіцём;

на час ажыццяўлення дагляду за агульным непрацаздольным паўналетнім дзіцём.

Былая жонка, якая мае патрэбу ў матэрыяльнай дапамозе, захоўвае права атрымліваць утрыманне ад былога мужа, які валодае неабходнымі для гэтага сродкамі, у перыяд цяжарнасці, калі цяжарнасць наступіла да скасавання шлюбу.

Артыкул 31. Памер сродкаў, якія спаганяюцца на ўтрыманне сужонка

Памер сродкаў, якія спаганяюцца на ўтрыманне сужонка, вызначаецца судом зыходзячы з матэрыяльнага і сямейнага становішча абодвух сужонкаў у кратным дачыненні да базавай велічыні, устаноўленай на момант выплаты.

У выпадку змянення матэрыяльнага або сямейнага становішча аднаго з сужонкаў кожны з іх мае права звярнуцца ў суд з іскам аб змяненні памеру сродкаў, якія спаганяюцца на ўтрыманне.

Артыкул 32. Вызваленне сужонка ад абавязку па ўтрыманні іншага сужонка альбо абмежаванне гэтага абавязку тэрмінам

Суд можа, прымаючы пад увагу непрацягласць тэрміну знаходжання сужонкаў у шлюбе або ганебныя паводзіны сужонка, які патрабуе выплаты яму аліментаў, вызваліць іншага сужонка ад абавязку па яго ўтрыманню або абмежаваць гэты абавязак вызначаным тэрмінам.

Артыкул 33. Страта сужонкам права на ўтрыманне

Права аднаго сужонка на ўтрыманне ад іншага сужонка страчваецца, калі адпалі ўмовы, якія з'яўляюцца, згодна з артыкуламі 29 і 30 дадзенага Кодэкса, падставай для атрымання ўтрымання, а таксама калі разведзены сужонак, які атрымлівае сродкі на ўтрыманне, уступіць у новы шлюб.

Калі сродкі на ўтрыманне спаганяліся па рашэнні суда, сужонак, абавязаны выплачваць сродкі на ўтрыманне, у выпадках, прадугледжаных гэтым артыкулам, мае права звярнуцца ў суд з іскам аб вызваленні яго ад далейшай выплаты.

ГЛАВА 6 СПЫНЕННЕ ШЛЮБУ

Артыкул 34. Спыненне шлюбу

Шлюб спыняецца з прычыны смерці або аб'яўлення ў судовым парадку памерлым аднаго з сужонкаў, а пры жыцці сужонкаў — з прычыны скасавання шлюбу.

Па сумеснай заяве абодвух сужонкаў шлюб можа быць скасаваны органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, у адпаведнасці з артыкулам 351 дадзенага Кодэкса. У гэтым выпадку шлюб лічыцца спыненым з дня рэгістрацыі скасавання шлюбу.

Па заяве аднаго з сужонкаў шлюб можа быць скасаваны судом у адпаведнасці з артыкуламі 36 і 37 дадзенага Кодэкса. У гэтым выпадку шлюб лічыцца спыненым з дня ўступлення ў законную сілу рашэння суда аб скасаванні шлюбу.

Шлюбы, якія скасаваны па рашэннях судаў, якія ўступілі ў законную сілу да 1 верасня 1999, лічацца спыненымі з дня рэгістрацыі іх скасавання.

Артыкул 35. Недапушчальнасць скасавання шлюбу

Скасаванне шлюбу недапушчальна падчас цяжарнасці жонкі і да дасягнення дзіцём узросту трох гадоў без пісьмовай згоды іншага сужонка на скасаванне шлюбу пры ўмове, што ён пражывае з дзіцём і ажыццяўляе бацькоўскі клопат аб ім, за выключэннем выпадкаў, калі бацькоўства ў адносінах да дзіцяці прызнана іншай асобай або па рашэнні суда звесткі пра мужа як пра бацьку дзіцяці выключаны з запісу акта аб нараджэнні дзіцяці.

Артыкул 35¹. Скасаванне шлюбу органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану

Скасаванне шлюбу органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, праводзіцца па ўзаемнай згодзе сужонкаў, якія не маюць агульных непаўналетніх дзяцей і спрэчкі аб маёмасці. Пры звароце ў орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, сужонкі павінны пацвердзіць, што ў іх не маецца агульных непаўналетніх дзяцей і спрэчкі аб маёмасці.

Скасаванне шлюбу ажыццяўляецца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па заканчэнні аднаго месяца з дня падачы сумеснай заявы аб скасаванні шлюбу.

Артыкул 36. Скасаванне шлюбу судом

Скасаванне шлюбу ажыццяўляецца судом у парадку іскавай вытворчасці.

Пры прыёме іскавай заявы пра скасаванне шлюбу суд прадстаўляе сужонкам трохмесячны тэрмін для прыняцця мер да прымірэння, а таксама для дасягнення пагаднення аб агульных непаўналетніх дзецях і падзеле маёмасці.

Па заканчэнні трохмесячнага тэрміну шлюб скасоўваецца, калі судом будзе ўстаноўлена, што далейшае сумеснае жыццё сужонкаў і захаванне сям'і сталі немагчымымі.

Пры вынясенні рашэння аб скасаванні шлюбу суд прымае меры да абароны інтарэсаў непаўналетніх дзяцей і непрацаздольнага сужонка.

Пры разглядзе іскавай заявы суд прымае меры, накіраваныя на захаванне сям'і, і мае права адкласці разгляд справы, прызначыўшы сужонкам дадатковы тэрмін для прымірэння ў межах шасці месяцаў.

Артыкул 37. Асаблівы парадак скасавання шлюбу судом

Без прадастаўлення тэрміну на прымірэнне шлюб скасоўваецца судом па заяве аднаго з сужонкаў, калі іншы сужонак:

прызнаны ва вызначаным законам парадку без вестак адсутным;

прызнаны ва вызначаным законам парадку недзяздольным;

асуджаны за здзяйсненне злачынства да пазбаўлення волі на тэрмін не менш за тры гады.

Артыкул 38. Пагадненне аб дзецях

У мэтах забеспячэння правоў і законных інтарэсаў сваіх непаўналетніх дзяцей сужонкі пры скасаванні шлюбу могуць заключыць паміж сабою Пагадненне аб дзецях у парадку, вызначаным Грамадзянскім працэсуальным кодэксам Рэспублікі Беларусь для заключэння міравых пагадненняў.

У Пагадненні аб дзецях муж і жонка могуць вызначыць, з кім з іх будуць пражываць дзеці, парадак зносін з дзецьмі і ўдзелу ў іх выхаванні асобна пражываючага бацькі, памер аліментаў на дзяцей, парадак выезду з Рэспублікі Беларусь дзяцей і іншыя пытанні выхавання і ўтрымання дзяцей пасля скасавання шлюбу, калі гэта не парушае правы і законныя інтарэсы дзяцей і іншых асоб і не супярэчыць заканадаўству Рэспублікі Беларусь.

У выпадку парушэння Пагаднення аб дзецях яно падлягае выкананню ў парадку, вызначаным Грамадзянскім працэсуальным кодэксам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 39. Пытанні, якія вырашаюцца судом пры вынясенні рашэння аб скасаванні шлюбу

Пры вынясенні рашэння аб скасаванні шлюбу і наяўнасці спрэчкі пра выхаванне і ўтрыманне дзяцей суд вызначае, з кім з бацькоў будучь пражываць дзеці, парадак зносін з дзецьмі і ўдзелу ў іх выхаванні асобна пражываючага бацькі, памер аліментаў на дзяцей, у выпадку адсутнасці Шлюбнага дагавора або Пагаднення пра дзяцей альбо калі Шлюбным дагаворам або Пагадненнем аб дзецях гэтыя пытанні не ўрэгуляваны.

Артыкул 40. Спагнанне сродкаў на ўтрыманне сужонка

Па заяве сужонка, які мае права на ўтрыманне ад іншага сужонка, суд абавязаны пры вынясенні рашэння аб скасаванні шлюбу вызначыць памер утрымання, якое падлягае спагнанню з іншага сужонка, калі іншае не прадугледжана Шлюбным дагаворам.

Артыкул 41. Падзел агульнай сумеснай уласнасці сужонкаў

Па заяве мужа і жонкі або аднаго з іх суд абавязаны пры вынясенні рашэння аб скасаванні шлюбу здзейсніць у адпаведнасці з артыкуламі 23–26 дадзенага Кодэкса падзел маёмасці, якая з’яўляецца агульнай сумеснай уласнасцю мужа і жонкі, калі іншае не прадугледжана Шлюбным дагаворам.

Калі такі падзел закранае правы трэціх асоб, спрэчка аб падзеле маёмасці не можа вырашацца адначасова са справай аб скасаванні шлюбу.

Калі пасля фактычнага спынення сямейных адносін і вядзення агульнай гаспадаркі сужонкі сумесна маёмасць не набывалі, суд здзяйсняе падзел толькі той маёмасці, якая з’яўлялася іх агульнай сумеснай уласнасцю да спынення вядзення агульнай гаспадаркі. Пры змене коштаў на маёмасць яе кошт вызначаецца зыходзячы з цэн, якія дзейнічаюць на дзень вынясення рашэння суда.

Артыкул 42. Афармленне скасавання шлюбу судом

Пры выдачы копіі рашэння суда аб скасаванні шлюбу ў дакументах, якія пацвярджаюць асобу мужа і жонкі, судом робіцца адзнака аб скасаванні шлюбу.

Пасля ўступлення рашэння суда аб скасаванні шлюбу ў законную сілу суд у дзесяцідзённы тэрмін накіроўвае копію рашэння суда ў орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы рэгістрацыі шлюбу для ажыццяўлення адзнакі ў запісе акта аб заключэнні шлюбу.

Артыкул 43. Выбар прозвішча сужонкамі пры скасаванні шлюбу

Сужонак, які змяніў сваё прозвішча пасля ўступлення ў шлюб на іншае, мае права і пасля скасавання шлюбу насіць гэтае прозвішча або па яго жаданні

суд пры вынясенні рашэння аб скасаванні шлюбу або орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, пры рэгістрацыі скасавання шлюбу прысвойвае яму дашлюбнае прозвішча.

Артыкул 44. Аднаўленне шлюбу ў выпадку яўкі сужонка, абвешчанага памерлым або прызнанага без вестак адсутным

У выпадку яўкі сужонка, абвешчанага ў вызначаным законам парадку памерлым, і адмены рашэння суда аб аб'яўленні яго памерлым шлюб лічыцца адноўленым, калі іншы сужонак не ўступіў у новы шлюб.

Калі адзін з сужонкаў быў прызнаны ў вызначаным законам парадку без вестак адсутным і на гэтай падставе шлюб з ім быў скасаваны, то ў выпадку яго яўкі і адмены рашэнняў аб прызнанні яго без вестак адсутным і аб скасаванні шлюбу шлюб можа быць адноўлены органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, на падставе рашэнняў суда. Шлюб не можа быць адноўлены, калі сужонак асобы, прызнанай без вестак адсутнай, уступіў у новы шлюб.

ГЛАВА 7 НЕСАПРАЎДНАСЦЬ ШЛЮБУ

Артыкул 45. Падставы прызнання шлюбу несапраўдным

Шлюб прызнаецца несапраўдным пры парушэнні ўмоў, вызначаных артыкуламі 17 — 19 дадзенага Кодэкса, а таксама ў выпадках рэгістрацыі заключэння шлюбу без намеру стварыць сям'ю (фіктыўны шлюб).

Шлюб не можа быць прызнаны фіктыўным, калі асобы, якія зарэгістравалі гэты шлюб, да разгляду справы судом фактычна стварылі сям'ю.

Артыкул 46. Парадак прызнання шлюбу несапраўдным

Прызнанне шлюбу несапраўдным ажыццяўляецца ў судовым парадку.

Іск аб прызнанні шлюбу несапраўдным мае права прад'явіць муж ці жонка, асоба, правы якой парушаны заключэннем гэтага шлюбу, органы апекі і папярэжальства, а таксама пракурор у выпадках, прадугледжаных законам. Іск аб прызнанні шлюбу несапраўдным у выпадку, калі шлюб з грамадзянінам Рэспублікі Беларусь або замежным грамадзянінам або асобай без грамадзянства, якія пастаянна пражываюць у Рэспубліцы Беларусь, заключаны замежным грамадзянінам або асобай без грамадзянства выключна ў мэтах атрымання дазволу на часовае пражыванне ў Рэспубліцы Беларусь або дазволу на пастаяннае пражыванне ў Рэспубліцы Беларусь, маюць права прад'явіць органы ўнутраных спраў.

Калі пры разглядзе справы аб прызнанні шлюбу несапраўдным суд вызначыць, што адпалі акалічнасці, якія перашкаджалі заключэнню шлюбу, ён

мае права па сваёй ініцыятыве адмовіць у задавальненні іску і прызнаць шлюб сапраўдным з моманту адпазнення гэтых абставін.

Пры разглядзе справы аб прызнанні шлюбу несапраўдным як заключанага з асобай, якая прызнана недзеяздольнай, да ўдзелу ў справе павінен быць прыцягнуты орган апекі і папярэжальства.

Па ўступленні ў законную сілу рашэння суда аб прызнанні шлюбу несапраўдным копія гэтага рашэння ў дзесяцідзённы тэрмін накіроўваецца судом у орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы рэгістрацыі заключэння шлюбу.

Артыкул 47. Прызнанне шлюбу несапраўдным у выпадку недасягнення сужонкам шлюбнага ўзросту

Шлюб, заключаны з непаўналетняй асобай, якой шлюбны ўзрост не быў зніжаны ва вызначаным парадку (артыкул 18 дадзенага Кодэкса), можа быць прызнаны несапраўдным, калі гэтага патрабуюць інтарэсы жонкі ці мужа, якія ўступілі ў шлюб да дасягнення шлюбнага ўзросту.

Іск аб прызнанні шлюбу несапраўдным на гэтай падставе мае права прад'явіць непаўналетні муж, органы апекі і папярэжальства, а таксама пракурор у выпадках, прадугледжаных законам.

Калі да моманту вырашэння справы непаўналетні муж ці жонка дасягнулі паўналецця, то шлюб можа быць прызнаны несапраўдным толькі па яго (яе) патрабаванню.

Артыкул 48. Час, з якога шлюб лічыцца несапраўдным

Шлюб, прызнаны несапраўдным, лічыцца несапраўдным са дня яго заключэння.

Артыкул 49. Наступствы прызнання шлюбу несапраўдным

У асоб, якія знаходзіліся ў шлюбе, прызнаным несапраўдным, ніякіх правоў і абавязкаў сужонкаў не ўзнікае, за выключэннем выпадкаў, прадугледжаных часткамі трэцяй і чацвёртай гэтага артыкула.

Да маёмасці, набытай сумесна асобамі, якія знаходзіліся ў шлюбе, прызнаным несапраўдным, прымяняюцца правілы, прадугледжаныя Грамадзянскім кодэксам Рэспублікі Беларусь.

Калі адзін з сужонкаў схаваў ад іншага, што знаходзіцца ў шлюбе, то пры прызнанні шлюбу несапраўдным суд мае права спагнаць з яго сродкі на ўтрыманне асобы, якая знаходзілася з ім у несапраўдным шлюбе, па правілах артыкулаў 29–33, 40 дадзенага Кодэкса, а таксама мае права ўжыць да маёмасці, набытай гэтымі асобамі сумесна з моманту заключэння шлюбу да

моманту прызнання шлюбу несапраўдным, правілы, устаноўленыя артыкуламі 23–26, 41 дадзенага Кодэкса.

Сужонак, які не ведаў аб наяўнасці перашкод да заключэння шлюбу, мае права захаваць прозвішча, абранае пры рэгістрацыі заключэння шлюбу.

Прызнанне шлюбу несапраўдным не ўплывае на правы дзяцей, якія нарадзіліся ў такім шлюбе, у тым ліку не выключае магчымасці заключэння Пагаднення аб дзецях.

ГЛАВА 8 УСТАНАЎЛЕННЕ ПАХОДЖАННЯ ДЗЯЦЕЙ

Артыкул 50. Падставы ўзнікнення правоў і абавязкаў бацькоў і дзяцей

Узаемныя правы і абавязкі бацькоў і дзяцей грунтуюцца на паходжанні дзяцей, засведчаным ва вызначаным парадку.

Узаемныя правы і абавязкі паміж маці і дзіцём узнікаюць з моманту нараджэння дзіцяці незалежна ад таго, нарадзілася дзіця ў шлюбе або па-за шлюбам.

Узаемныя правы і абавязкі паміж бацькам і дзіцём узнікаюць з моманту нараджэння дзіцяці, калі бацька і маці дзіцяці знаходзяцца ў шлюбе або дзіця народжана на працягу дзесяці месяцаў з дня спынення шлюбу або прызнання яго несапраўдным.

Узаемныя правы і абавязкі паміж бацькам і дзіцём, калі бацька і маці дзіцяці не знаходзяцца ў шлюбе, узнікаюць з моманту ўнясення ва вызначаным парадку звестак пра яго як бацьку ў запіс акта аб нараджэнні дзіцяці або з моманту ўступлення ў законную сілу рашэння суда аб устанаўленні бацькоўства, калі іншае не прадугледжана гэтым Кодэксам.

Дзеці, бацькі якіх не знаходзяцца ў шлюбе, маюць тыя ж правы і абавязкі ў дачыненні да бацькоў і іх сваякоў, што і дзеці асоб, якія знаходзяцца ў шлюбе паміж сабой.

Артыкул 51. Устанаўленне паходжання дзіцяці

Паходжанне дзіцяці ад маці ўстанаўліваецца на падставе факта нараджэння, засведчанага медыцынскай даведкай аб нараджэнні, калі іншае не прадугледжана артыкулам 52 дадзенага Кодэкса.

Пры адсутнасці медыцынскай даведкі аб нараджэнні паходжанне дзіцяці ад маці можа быць устаноўлена на падставе рашэння суда аб устанаўленні факта нараджэння або рашэння суда аб устанаўленні мацярынства.

Паходжанне дзіцяці ад бацькі, які знаходзіцца ў шлюбе з маці дзіцяці на момант зачачця і (або) нараджэння дзіцяці, дзіцяці ўстанаўліваецца на падставе запісу акта аб заключэнні шлюбу.

Бацькам дзіцяці, народжанага ў шлюбе, з'яўляецца муж маці дзіцяці. Бацькам дзіцяці, народжанага на працягу дзесяці месяцаў з дня спынення шлюбу або прызнання яго несапраўдным, прызнаецца былы муж маці дзіцяці.

Паходжанне дзіцяці ад бацькі, які не знаходзіцца ў шлюбе з маці дзіцяці, устанаўліваецца на падставе сумеснай заявы бацькі і маці дзіцяці аб рэгістрацыі ўстанаўлення бацькоўства, пададзенай у органы, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, або рашэння суда аб устанаўленні бацькоўства.

Паходжанне дзіцяці ад бацькі, які не знаходзіцца ў шлюбе з маці дзіцяці, калі маці дзіцяці знаходзіцца ў шлюбе з іншай асобай, устанаўліваецца на падставе сумеснай заявы бацькі і маці дзіцяці аб рэгістрацыі ўстанаўлення бацькоўства, заявы маці дзіцяці, якая пацвярджае, што яе муж не з'яўляецца бацькам дзіцяці, і заявы мужа маці дзіцяці, які пацвярджае, што ён не з'яўляецца бацькам дзіцяці, пададзеных у органы, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану або рашэння суда аб устанаўленні бацькоўства.

Артыкул 52. Устанаўленне паходжання дзяцей, якія нарадзіліся ў выніку прымянення дапаможных рэпрадуктыўных тэхналогій

Муж, які даў ва вызначаным парадку згоду на прымяненне дапаможных рэпрадуктыўных тэхналогій у дачыненні да сваёй жонкі, прызнаецца бацькам народжанага ёю дзіцяці і не мае права аспрэчваць сваё бацькоўства, за выключэннем выпадку, калі маюцца доказы, што жонка зацяжарыла не ў выніку прымянення дапаможных рэпрадуктыўных тэхналогій.

Асобы, якія з'явіліся донарамі палавых клетак, якія выкарыстоўваліся пры ўжыванні дапаможных рэпрадуктыўных тэхналогій, не маюць права аспрэчваць мацярынства і (або) бацькоўства дзіцяці, народжанага ў выніку прымянення дапаможных рэпрадуктыўных тэхналогій.

Маці дзіцяці, якое нарадзілася ў выніку прымянення дапаможных рэпрадуктыўных тэхналогій, не мае права прад'яўляць іск аб устанаўленні бацькоўства да мужчыны, які з'явіўся донарам палавых клетак, якія выкарыстоўваліся пры ўжыванні дапаможных рэпрадуктыўных тэхналогій.

Жанчына, якая нарадзіла дзіця, прызнаецца маці і ў тым выпадку, калі дзіця зачатае з яйкаклеткі, узятай з арганізма другой жанчыны, за выключэннем нараджэння дзіцяці сурагатнай маці.

Маці дзіцяці, народжанага сурагатнай маці, прызнаецца жанчына, якая заключыла з сурагатнай маці дагавор сурагатнага мацярынства. Бацькам дзіцяці, народжанага сурагатнай маці, прызнаецца муж жанчыны, якая заключыла з сурагатнай маці дагавор сурагатнага мацярынства. Калі жанчына, якая заключыла з сурагатнай маці дагавор сурагатнага мацярынства, не знаходзіцца ў шлюбе, звесткі пра бацьку дзіцяці ўносяцца ў запіс акта аб

нарадженні ў парадку, прадугледжаным часткай першай артыкула 55 дадзенага Кодэкса.

Сурагатная маці, жанчына, якая заключыла з сурагатнай маці дагавор сурагатнага мацярынства, а таксама іх мужы, якія далі ва вызначаным парадку згоду на заключэнне дагавора сурагатнага мацярынства, не мае права аспрэчваць мацярынства і (або) бацькоўства дзіцяці, народжанага сурагатнай маці, за выключэннем выпадку, калі ёсць доказы таго, што сурагатная маці зацяжарыла не ў выніку прымянення дапаможных рэпрадуктыўных тэхналогій.

Артыкул 53. Выключаны

Артыкул 54. Запіс пра бацькоў дзіцяці

Бацька і маці, якія знаходзяцца ў шлюбе між сабой, запісваюцца бацькамі дзіцяці ў запісе акта аб нарадженні па заяве любога з іх. У такім жа парадку запісваюцца звесткі пра бацькоў, калі шлюб паміж імі спынены або прызнаны несапраўдным, але з дня спынення шлюбу або прызнання яго несапраўдным прайшло не больш за дзесяць месяцаў.

Калі бацькі дзіцяці не знаходзяцца ў шлюбе паміж сабой, запіс пра маці дзіцяці робіцца па заяве маці, а запіс пра бацьку дзіцяці — па сумеснай заяве бацькі і маці дзіцяці аб рэгістрацыі ўстанаўлення бацькоўства, а таксама па заяве маці дзіцяці, якая пацвярджае, што яе муж не з'яўляецца бацькам дзіцяці, і заявы мужа маці дзіцяці, якая пацвярджае, што ён не з'яўляецца бацькам дзіцяці, калі маці дзіцяці знаходзіцца ў шлюбе, або на падставе рашэння суда аб устанаўленні бацькоўства.

Артыкул 55. Запіс пра бацькоў, калі мацярынства і (або) бацькоўства не ўстаноўлены

Пры нарадженні дзіцяці ў маці, якая не знаходзіцца ў шлюбе, калі не маецца сумеснай заявы бацькоў аб рэгістрацыі ўстанаўлення бацькоўства або рашэння суда аб устанаўленні бацькоўства, звесткі пра бацьку дзіцяці ўносяцца ў запіс акта аб нарадженні па прозвішчы маці, уласнае імя і імя па бацьку бацькі дзіцяці запісваюцца па яе ўказанні або па ўказанні іншай асобы, які падаў заяву аб рэгістрацыі нарадження.

У выпадку, калі бацькоўства не ўстаноўлена, правы і абавязкі дзіцяці ўзнікаюць толькі ў дачыненні да маці і яе сваякоў.

Звесткі пра бацьку і маці дзіцяці, калі яго бацькі невядомыя, уносяцца ў запіс акта аб нарадженні па ўказанні асобы, якая падала заяву аб рэгістрацыі нарадження.

Артыкул 56. Устанаўленне мацярынства ў судовым парадку

Мацярынства можа быць устаноўлена ў судовым парадку, калі пры рэгістрацыі нараджэння звесткі аб маці ў запіс акта аб нараджэнні былі ўнесены ў адпаведнасці з часткай трэцяй артыкула 55 дадзенага Кодэкса.

Устанаўленне мацярынства адбываецца па заяве аднаго з бацькоў або апекуна, папячыцеля дзіцяці, а таксама самога дзіцяці па дасягненні ім паўналецця.

Пры ўстанаўленні мацярынства суд прымае да ўвагі доказы, якія з дакладнасцю пацвярджаюць паходжанне дзіцяці ад мяркуемай маці.

Суд абавязаны на працягу трох дзён з дня ўступу ў законную моц рашэння суда аб устанаўленні мацярынства накіраваць выпіску з гэтага рашэння суда ў орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы рэгістрацыі нараджэння дзіцяці.

Артыкул 57. Устанаўленне бацькоўства ў судовым парадку

Бацькоўства можа быць устаноўлена ў судовым парадку, калі бацькі дзіцяці не знаходзяцца ў шлюбе паміж сабой і ў органы, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, не прадстаўлены заявы, прадугледжаныя часткамі пятай і шостага артыкула 51 дадзенага Кодэкса, а таксама калі звесткі пра бацьку дзіцяці ў запіс акта аб нараджэнні ўнесены ў адпаведнасці з артыкулам 55 дадзенага Кодэкса.

Калі маці дзіцяці прызнана недзеяздольнай, пазбаўлена бацькоўскіх правоў альбо дзіця адабраны ў яе па рашэнні суда, устанаўленне бацькоўства магчыма толькі ў судовым парадку.

Устанаўленне бацькоўства ў судовым парадку ажыццяўляецца па заяве аднаго з бацькоў або апекуна, папячыцеля дзіцяці, а таксама самога дзіцяці па дасягненні ім паўналецця.

Пры ўстанаўленні бацькоўства суд прымае да ўвагі доказы, якія з дакладнасцю пацвярджаюць паходжанне дзіцяці ад мяркуемага бацькі, або прызнанне мяркуемым бацькам дзіцяці. Суд можа таксама прыняць да ўвагі сумеснае выхаванне або ўтрыманне дзіцяці маці і мяркуемым бацькам дзіцяці, сумеснае пражыванне і вядзенне агульнай гаспадаркі маці і мяркуемым бацькам дзіцяці да нараджэння дзіцяці.

Прызнанне шлюбу несапраўдным не выключае магчымасці ўстанаўлення бацькоўства.

Суд абавязаны на працягу трох дзён з дня ўступлення ў законную сілу рашэння суда аб устанаўленні бацькоўства накіраваць выпіску з гэтага рашэння суда ў орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы рэгістрацыі нараджэння дзіцяці.

Артыкул 58. Аспрэчванне запісу пра бацькоў

Запіс пра бацькоў мае права аспрэчыць у судовым парадку:

асоба, якая адзначана ў запісе акта аб нараджэнні ў якасці бацькі або маці дзіцяці;

асоба, якая патрабуе прызнання яго бацькам дзіцяці ў выпадку, калі ў запісе акта аб нараджэнні ў гэтай якасці паказана іншая асоба;

апякун, папачыцель дзіцяці або дзіця, які дасягнуў паўналецця.

Асобы, адзначаныя ў частцы першай дадзенага артыкула, маюць права аспрэчыць зроблены запіс на працягу аднаго года з таго часу, калі ім стала ці павінна было стаць вядомым аб зробленым запісе альбо пра абставіны, якія выключаюць факт бацькоўства або мацярынства. Калі да гэтага часу асоба, запісаная бацькам ці маці дзіцяці, з'яўлялася непаўналетняй, гадавы тэрмін вылічваецца з дня дасягнення ім васьмнаццаці гадоў.

Патрабаванне асобы, запісанай бацькам дзіцяці на падставе часткі другой артыкула 54 дадзенага Кодэкса, аб аспрэчванні бацькоўства не можа быць задаволена, калі ў момант запісу гэтай асобе было вядома, што яна фактычна не з'яўляецца бацькам дзіцяці.

РАЗДЗЕЛ III СЯМ'Я

ГЛАВА 9 ПРАВЫ І АБАВЯЗКІ СЯМ'І Ў ГРАМАДСТВЕ

Артыкул 59. Сям'я

Сям'я — гэта аб'яднанне асоб, якія звязаныя паміж сабой маральнай і матэрыяльнай лучнасцю і падтрымкай, вядзеннем агульнай гаспадаркі, правамі і абавязкамі, якія выцякаюць з шлюбу, блізкага сваяцтва, усынаўлення.

Іншыя сваякі сужонкаў, непрацаздольныя ўтрыманцы, а ў выключных выпадках і іншыя асобы могуць быць прызнаныя ў судовым парадку членамі сям'і, калі яны пражываюць сумесна і вядуць агульную гаспадарку.

Артыкул 60. Блізкае сваяцтва

Адносіны, якія выцякаюць з кроўнага сваяцтва паміж бацькамі і дзецьмі, роднымі братамі і сёстрамі, дзедар, бабкай і ўнукамі, лічацца блізкім сваяцтвам.

Артыкул 61. Сваяцтва

Адносіны паміж сужонкам і блізкімі сваякамі іншага сужонка лічацца адносінамі сваяцтва.

Артыкул 62. Шматдзетная сям'я

Шматдзетнай з'яўляецца сям'я, у якой на ўтрыманні і выхаванні знаходзяцца трое і больш дзяцей.

Статус шматдзетнай сям'і пацвярджаецца пасведчаннем, якое выдаецца мясцовымі выканаўчымі і распарадчымі органамі. Узор пасведчання і парадак яго выдачы зацвярджаюцца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 63. Няпоўная сям'я

Няпоўнай лічыцца сям'я, у якой дзеці знаходзяцца на ўтрыманні і выхаванні аднаго з бацькоў.

Да няпоўных адносяцца сем'і:

жанчын, якія нарадзілі дзяцей па-за шлюбам і не знаходзяцца ў шлюбе;

удоў (удаўцоў), якія не ўступілі ў новы шлюб, на выхаванні якіх знаходзяцца непаўналетнія дзеці;

аднаго з бацькоў, які скасаваў шлюб і выхоўвае непаўналетніх дзяцей;

аднаго з бацькоў, які не заключыў новы шлюб, калі другі з іх прызнаны без вестак адсутным;

адзінокіх грамадзян, якія ўсынавілі дзяцей.

Няпоўным сем'ям, якія выхоўваюць непаўналетніх дзяцей, дзяржава прадастаўляе дадатковыя сацыяльныя гарантыі.

Артыкул 64. Падставы ўзнікнення правоў і абавязкаў сям'і

Падставамі ўзнікнення правоў і абавязкаў сям'і з'яўляюцца:

шлюб, зарэгістраваны ў органах, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану;

блізкае сваяцтва, засведчанае ва вызначаным законам парадку;

усынаўленне;

устанаўленне мацярынства;

устанаўленне бацькоўства.

Артыкул 65. Правы і абавязкі сям'і

Сям'я абавязаная садзейнічаць рэалізацыі правоў і законных інтарэсаў членаў сям'і, на яе кладзецца адказнасць за выхаванне і ўтрыманне дзяцей, іх абарону.

За сям'ёй прызнаюцца пераважнае права і абавязак вызначаць формы, сродкі і метады выхавання дзяцей. Абавязкі сям'і ў адносінах да дзяцей вызначаюцца правамі дзяцей, вызначанымі дадзеным Кодэксам і іншымі актамі заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 66. Сям'я як натуральнае асяроддзе дзіцяці

Сям'я з'яўляецца натуральным асяроддзем дзіцяці. Выхаванне дзяцей у сям'і ахоўваецца і падтрымліваецца дзяржавай.

Асаблівай падтрымкай, увагай і клопатам карыстаюцца шматдзетныя сем'і, сем'і, якія прынялі на выхаванне дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, сем'і, якія выхоўваюць дзяцей-інвалідаў.

Артыкул 66¹. Абарона правоў і законных інтарэсаў дзяцей

У выпадку невыканання або неналежнага выканання бацькамі, апекунамі, папячыцелямі сваіх абавязкаў па выхаванні і ўтрыманні дзяцей, або злоўжывання сваімі правамі, або адмоўнага ўплыву на паводзіны дзяцей, або жорсткага абыходжання з імі, дзеці маюць права звярнуцца за абаронай сваіх правоў і законных інтарэсаў у камісію па справах непаўналетніх, органы апекі і папячыцельства, пракуратуру, а па дасягненні чатырнаццаці гадоў — і ў суд.

Бацькі, апекуны, папячыцелі маюць права звярнуцца ў суд з іскам аб абароне правоў і законных інтарэсаў непаўналетніх дзяцей да юрыдычнай або фізічнай асобы, якая парушыла іх правы і законныя інтарэсы.

Артыкул 67. Неналежнае выхаванне і ўтрыманне дзяцей

Бацькі, апекуны, папячыцелі нясуць адказнасць за неналежнае выхаванне і ўтрыманне дзяцей у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Выхаванне і ўтрыманне дзіцяці прызнаюцца неналежнымі, калі не забяспечваюцца правы і законныя інтарэсы дзіцяці, у тым ліку калі дзіця знаходзіцца ў сацыяльна небяспечным становішчы.

Пад сацыяльна небяспечным становішчам маецца на ўвазе становішча, пры якім:

не задавальняюцца асноўныя жыццёвыя патрэбы дзіцяці (не забяспечваецца бяспека, нагляд і догляд дзіцяці, патрэбы дзіцяці ў ежы, жытле, вопратцы, атрыманне дзіцём неабходнай медыцынскай дапамогі, не ствараюцца санітарна-гігіенічныя ўмовы для жыцця дзіцяці і г.д.);

дзіця з прычыны адсутнасці нагляду за яго паводзінамі і ладам жыцця здзяйсняе дзеянні, якія змяшчаюць прыкметы адміністрацыйнага правапарушэння або злачынства;

асобы, якія прымаюць удзел у выхаванні і ўтрыманні дзіцяці, вядуць амаральны лад жыцця, што аказваюць шкоднае ўздзеянне на дзіця, злоўжываюць сваімі правамі і (або) жорстка абыходзяцца з ім або іншым чынам неналежна выконваюць абавязкі па выхаванні і ўтрыманні дзіцяці, у сувязі з чым мае месца небяспека для яго жыцця або здароўя.

ГЛАВА 10 АСАБІСТЫЯ НЕМАЁМАСНЫЯ ПРАВААДНОСІНЫ У СЯМ’І

Артыкул 68. Асабістыя немаёмасныя правы і абавязкі бацькоў

Да асабістых немаёмасных правоў і абавязкаў бацькоў адносяцца правы і абавязкі па:

- вызначэнні ўласнага імя, імя па бацьку, прозвішчаў дзяцей;
- вызначэнні грамадзянства дзяцей у выпадках, прадугледжаных заканадаўствам аб грамадзянстве Рэспублікі Беларусь;
- вызначэнні месца жыхарства дзяцей і іх рэгістрацыі па месцы жыхарства і месцы знаходжання;
- выхаванні дзяцей, ажыццяўленні догляду і нагляду за імі;
- ажыццяўленні прадстаўніцтва ад імя сваіх дзяцей;
- забеспячэнні абароны правоў і законных інтарэсаў дзяцей.

Артыкул 69. Прозвішча, уласнае імя і імя па бацьку дзіцяці

Прозвішча дзіцяці вызначаецца прозвішчам бацькоў. Пры розных прозвішчах бацькоў дзіцяці прысвойваецца прозвішча маці або бацькі са згоды бацькоў, а пры адсутнасці згоды — па ўказанні органа апекі і папярэчальства.

Уласнае імя дзіцяці даецца са згоды бацькоў. Дзіцяці можа быць дадзена не больш двух уласных імёнаў. Уласнае імя, запісанае ў запісе акта аб нараджэнні першым, лічыцца асноўным. Орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, не мае права адмовіць у прысваенні дзіцяці абранага бацькамі ўласнага імя, калі толькі яно не супярэчыць нормам грамадскай маралі, нацыянальным традыцыям.

Імя па бацьку дзіцяці прысвойваецца паводле ўласнага імя бацькі, а ў выпадках, прадугледжаных артыкулам 55 дадзенага Кодэкса, — па ўласнаму імя асобы, запісанага ў якасці бацькі.

Артыкул 70. Змена прозвішча дзіцяці

Спыненне шлюбу паміж бацькамі або прызнанне шлюбу несапраўдным не цягне змянення прозвішча дзіцяці.

Калі адзін з бацькоў, у якога дзіця засталася пражываць пасля спынення шлюбу або прызнання шлюбу несапраўдным альбо пасля ўступлення ў новы шлюб, жадае прысвоіць яму сваё прозвішча, орган апекі і папярэчальства мае права дазволіць змяненне прозвішча дзіцяці, зыходзячы з інтарэсаў дзіцяці.

У такім жа парадку вырашаецца пытанне аб змяненні прозвішча дзіцяці, у запісе акту аб нараджэнні якога звесткі пра бацьку ўнесены ў адпаведнасці з часткай другой артыкула 54, часткай першай артыкула 55 дадзенага Кодэкса, а таксама ў выпадку пазбаўлення аднаго з бацькоў бацькоўскіх правоў.

Змена прозвішча дзіцяці, якое дасягнула дзесяці гадоў, ва ўсіх выпадках адбываецца з яго згоды, якая выяўляецца органамі апекі і папячыцельства.

Адзін з бацькоў, чыё прозвішча носіць дзіця, ставіцца ў вядомасць аб узбуджэнні хадайніцтва аб змяненні прозвішча дзіцяці, і яго меркаванне нароўні з іншымі абставінамі ўлічваецца органамі апекі і папячыцельства пры вырашэнні пытання аб змяненні прозвішча дзіцяці.

Прозвішча дзяцей можа быць зменена пры ўсынаўленні, устанаўленні мацярынства і (або) бацькоўства.

Па сумеснай заяве бацькоў дзіцяці, якое не дасягнула шаснаццаці гадоў, орган апекі і папячыцельства мае права зыходзячы з інтарэсаў дзіцяці дазволіць змяненне прысвоенага яму прозвішча на прозвішча другога з бацькоў, калі іншае не прадугледжана гэтым Кодэксам.

Змена прозвішча абодвума бацькамі цягне за сабой змяненне прозвішча дзіцяці, якое не дасягнула шаснаццаці гадоў.

Артыкул 71. Змена ўласнага імя і імя па бацьку дзіцяці

Уласнае імя дзіцяці можа быць зменена па заяве бацькоў на працягу года пасля рэгістрацыі нараджэння дзіцяці, калі пры рэгістрацыі яму было дадзена ўласнае імя без уліку пажадання бацькоў, або на працягу шасці гадоў пасля рэгістрацыі нараджэння, а ў выключных выпадках — са згоды дзіцяці і органа апекі і папячыцельства да дасягнення шаснаццаці гадоў, калі дзіця фактычна носіць не тое ўласнае імя, якое яму было дадзена пры рэгістрацыі.

Імя па бацьку дзіцяці, якое не дасягнула шаснаццаці гадоў, змяняецца, калі змяніў ва вызначаным парадку ўласнае імя бацька або ў выпадку ўстанаўлення бацькоўства, калі ўласнае імя асобы, якой прызнаў сябе (прызнанага судом) бацькам, не супадае з уласным імем бацькі, запісаным па ўказанні маці ці іншых асоб, якія падалі заяву аб нараджэнні дзіцяці, у адпаведнасці з артыкулам 55 дадзенага Кодэкса.

Уласнае імя і імя па бацьку дзіцяці могуць быць змененыя таксама пры яго ўсынаўленні.

Артыкул 72. Грамадзянства дзіцяці

Заснаванні і парадак атрымання, захавання і спынення дзіцём грамадзянства Рэспублікі Беларусь вызначаюцца заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь і міжнароднымі дамовамі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 73. Абавязкі бацькоў па абароне правоў і законных інтарэсаў дзяцей

Абарона правоў і законных інтарэсаў непаўналетніх дзяцей ускладаецца на іх бацькоў.

Бацькі з'яўляюцца законнымі прадстаўнікамі сваіх непаўналетніх дзяцей і выступаюць у абарону іх правоў і законных інтарэсаў у адносінах з любымі асобамі і арганізацыямі, у тым ліку ў судах, без спецыяльнага паўнамоцтва.

Свае паўнамоцтвы на абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей бацькі пацвярджаюць дакументамі аб бацькоўстве і мацярынстве — сведчаннем аб нараджэнні дзіцяці, а таксама дакументам пасведчання асобы.

Артыкул 74. Месца жыхарства дзіцяці

Месцам жыхарства дзіцяці лічыцца месца жыхарства яго бацькоў, калі іншае не прадугледжана заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь.

Месца жыхарства дзіцяці ў выпадку асобнага пражывання бацькоў з прычыны скасавання шлюбу або па іншых прычынах вызначаецца па ўзаемнай згодзе бацькоў, калі іншае не прадугледжана заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь.

Рознагалоссі паміж бацькамі аб тым, з кім будзе пражываць дзіця, вырашаюцца ў судовым парадку зыходзячы з інтарэсаў дзіцяці.

Суд улічвае, хто з бацькоў праяўляе вялікі клопат і ўвагу да дзіцяці, узрост дзіцяці і прыхільнасць да кожнага з бацькоў, асабістыя якасці бацькоў, магчымасць стварэння належных матэрыяльна-бытавых умоў і маральна-псіхалагічнай атмасферы, забеспячэння належнага ўзроўню выхавання. Улік меркавання дзіцяці, якое дасягнула ўзросту дзесяці гадоў, абавязковы, за выключэннем выпадкаў, калі гэта супярэчыць яго інтарэсам. Пры гэтым меркаванні дзіцяці па запыце суда выяўляецца органам апекі і папярэчальства па месцы жыхарства дзіцяці.

Артыкул 75. Выхаванне дзяцей

Бацькі ажыццяўляюць выхаванне дзяцей, папярэчальства над імі і іх маёмасцю. Пад выхаваннем разумеецца клопат аб фізічным, духоўным і маральным развіцці дзяцей, аб іх здароўі, адукацыі і падрыхтоўцы да самастойнага жыцця ў грамадстве.

Усе пытанні аб формах і метадах выхавання дзяцей, атрыманні імі адукацыі, аб адносінах да рэлігіі, арганізацыі вольнага часу і іншыя пытанні выхавання дзяцей вырашаюцца абодвума бацькамі па ўзаемнай згодзе. Рознагалоссі паміж бацькамі па пытаннях выхавання дзяцей вырашаюцца ў судовым парадку.

Непаўналетнія бацькі маюць права на ўдзел у выхаванні дзіцяці.

Да набыцця непаўналетнімі бацькамі, якія не знаходзяцца ў шлюбе, дзеяздольнасці ў поўным аб'ёме іх дзіцяці прызначаецца са згоды законных прадстаўнікоў апякун, які будзе ажыццяўляць яго выхаванне сумесна з непаўналетнімі бацькамі дзіцяці. Рознагалоссі па пытаннях выхавання дзяцей, якія ўзнікаюць паміж апекуном дзіцяці і непаўналетнімі бацькамі, вырашаюцца органам апекі і папярэчальства.

Артыкул 76. Роўнасць правоў і абавязкаў абодвух бацькоў

Бацька і маці маюць роўныя правы і абавязкі ў дачыненні да сваіх дзяцей.

Бацькі карыстаюцца роўнымі правамі і нясуць роўныя абавязкі ў дачыненні да сваіх дзяцей і ў выпадку скасавання шлюбу паміж імі, калі іншае не прадугледжана ў Пагадненні аб дзецях.

У выпадку ўстанаўлення бацькоўства ў судовым парадку бацька набывае правы і абавязкі з моманту ўступлення рашэння суда ў законную сілу, за выключэннем абавязку па ўтрыманні, якое можа быць ускладзена з моманту прад'яўлення іска аб устанаўленні бацькоўства.

Калі бацькі дзіцяці не знаходзяцца ў шлюбе паміж сабой, суд можа даручыць ажыццяўленне апекі над дзіцём аднаму з іх, абмежаваўшы правы і абавязкі іншага ў дачыненні да дзіцяці.

Артыкул 77. Удзел аднаго з бацькоў, які пражывае асобна, у выхаванні дзяцей

Адзін з бацькоў, які пражывае асобна ад дзяцей, мае права мець зносіны з імі і абавязаны прымаць удзел у іх выхаванні. Адзін з бацькоў, пры якім жывуць дзеці, не мае права перашкаджаць іншаму з бацькоў мець зносіны з дзецьмі і ўдзельнічаць у іх выхаванні.

Суд можа прыняць рашэнне аб абмежаванні зносін з дзіцём аднаго або абодвух бацькоў на пэўны або нявызначаны тэрмін, калі яны парушаюць Пагадненне аб дзецях або рашэнне суда альбо калі іх зносіны не адпавядаюць інтарэсам дзіцяці.

Артыкул 78. Зносіны з унукамі дзеда і бабкі

Дзед і бабка маюць правы на зносіны з унукамі.

У выпадку адмовы бацькоў, апекуноў, папярэчеляў дзіця ад прадастаўлення дзеду і бабцы магчымасці мець зносіны з унукамі парадак зносін вызначае суд, за выключэннем выпадкаў, калі такія зносіны не адпавядаюць інтарэсам дзіцяці.

У рашэнні суда пазначаюцца час, месца і парадак зносін з унукамі дзеда і бабкі. Пры гэтым павінна ўлічвацца жаданне дзіцяці, якое дасягнула дзесяці гадоў.

Артыкул 79. Абарона бацькоўскіх правоў

Бацькі маюць права патрабаваць вяртання дзяцей ад любой асобы, утрымліваючай дзяцей у сябе без законных заснаванняў. Іск у абарону бацькоўскіх правоў можа быць прад'яўлены таксама органам апекі і папячыцельства або пракурорам.

Суд мае права адмовіць у задавальненні гэтых патрабаванняў, калі прыйдзе да высновы, што перадача дзіцяці бацькам не адпавядае інтарэсам дзіцяці. Пры гэтым суд улічвае працягласць знаходжання дзіцяці ў сям'і асоб, якія фактычна яго выхоўвалі, а таксама жаданне дзіцяці, якое дасягнула дзесяці гадоў.

Калі ў ходзе судовага разбору высветліцца, што ні бацькі, ні асобы, у якіх дзіця знаходзіцца, не ў стане забяспечыць належнае выхаванне дзіцяці, суд перадае дзіця на апеку органа апекі і папячыцельства.

Артыкул 80. Пазбаўленне бацькоўскіх правоў

Бацькі або адзін з іх могуць быць пазбаўленыя бацькоўскіх правоў у дачыненні да непаўналетняга дзіцяці, калі будзе ўстаноўлена, што:

яны ўхіляюцца ад выхавання і (або) утрымання дзіцяці;

яны злоўжываюць бацькоўскімі правамі і (або) жорстка абыходзяцца з дзіцём;

яны вядуць амаральны лад жыцця, што аказвае шкоднае ўздзеянне на дзіця;

яны адмовіліся ад дзіцяці і падалі пісьмовую заяву аб згодзе на ўсынаўленне пры іх асобным пражыванні з дзіцём;

на працягу шасцімесячнага тэрміна пасля адабрання ў іх дзіця па рашэнні камісіі па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе па месцы знаходжання дзіцяці не адпалі прычыны, якія паслужылі заснаваннем для адабрання ў іх дзіцяці, названыя ў частцы першай артыкула 851 дадзенага Кодэкса.

Пазбаўленне бацькоўскіх правоў здзяйсняецца толькі ў судовым парадку. Справы аб пазбаўленні бацькоўскіх правоў разглядаюцца з абавязковым удзелам пракурора і прадстаўніка органа апекі і папячыцельства.

Пры адмове без паважлівых прычын узяць дзіця з арганізацыі аховы здароўя пасля нараджэння або пры пакіданні дзіцяці ў арганізацыі аховы

здароўя пасля нараджэння ў абавязковым парадку падаецца іск аб пазбаўленні бацькоўскіх правоў.

Пры пазбаўленні бацькоўскіх правоў абодвух бацькоў, а таксама аднаго з бацькоў, калі перадача дзіцяці іншаму бацьку немэтазгодная або немагчымая, суд прымае рашэнне аб перадачы дзіцяці на апеку органа апекі і папячыцельства.

Аб прынятым рашэнні суд паведамляе орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы рэгістрацыі нараджэння дзіцяці.

Артыкул 81. Парадак узбуджэння справы аб пазбаўленні бацькоўскіх правоў

Пазоў аб пазбаўленні бацькоўскіх правоў мае права прад'явіць адзін з бацькоў, апякун, папячыцель дзіцяці, пракурор, орган апекі і папячыцельства, камісія па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе, інспекцыя па справах непаўналетніх, іншыя арганізацыі, упаўнаважаныя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь ажыццяўляць абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей. Іск аб пазбаўленні бацькоў (аднаго з бацькоў) бацькоўскіх правоў у выпадку, прадугледжаным часткай пятай артыкула 851 дадзенага Кодэкса, прад'яўляецца па месцы жыхарства (знаходжання) дзіцяці кіраваннем (аддзелам) адукацыі раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе ці ўстановай, у якой знаходзіцца дзіця, не пазней чатырнаццаці працоўных дзён пасля прыняцця адпаведнага рашэння камісіяй па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе.

Іншыя арганізацыі, а таксама грамадзяне, якім стала вядома аб парушэнні правоў дзіцяці, павінны паведаміць аб гэтых парушэннях органам, указаным у частцы першай гэтага артыкула.

Калі суд пры разглядзе справы аб пазбаўленні бацькоўскіх правоў выявіць у дзеяннях бацькоў або аднаго з іх прыкметы злачынства, ён паведамляе пра гэта пракурору для вырашэння пытання аб узбуджэнні крымінальнай справы.

Артыкул 82. Наступствы пазбаўлення бацькоўскіх правоў

Бацькі, пазбаўленыя бацькоўскіх правоў, губляюць усе правы, заснаваныя на факце сваяцтва з дзіцём, у дачыненні да якога яны былі пазбаўленыя бацькоўскіх правоў, у тым ліку і права на ўтрыманне ад яго, права на пенсійнае забеспячэнне пасля смерці дзіцяці і права атрымання спадчыны па законе.

Адзін з бацькоў, пазбаўлены бацькоўскіх правоў, не можа быць апекуном, папячыцелем або ўсынавіцелем.

Пазбаўленне бацькоўскіх правоў не вызваляе бацькоў ад абавязкаў па ўтрыманні дзяцей.

Артыкул 83. Зносіны з дзіцём бацькоў, пазбаўленых бацькоўскіх правоў

Апякун, папячыцель дзіцяці па просьбе бацькоў, пазбаўленых бацькоўскіх правоў, могуць дазволіць ім зносіны з дзіцём.

У выпадку адмовы апекуна, папячыцеля ад давання бацькам, пазбаўленых бацькоўскіх правоў, магчымасці мець зносіны з дзіцём парадак зносін вызначае орган апекі і папячыцельства, за выключэннем выпадкаў, калі такія зносіны не адпавядаюць інтарэсам дзіцяці.

У рашэнні органа апекі і папячыцельства пазначаюцца час, месца і парадак зносін з дзіцём бацькоў, пазбаўленых бацькоўскіх правоў. Пры гэтым павінна ўлічвацца жаданне дзіцяці, якое дасягнула дзесяці гадоў.

У выпадку нязгоды з рашэннем органа апекі і папячыцельства спрэчка вырашаецца ў судовым парадку.

Артыкул 84. Аднаўленне ў бацькоўскіх правах

Аднаўленне ў бацькоўскіх правах дапускаецца, калі гэтага патрабуюць інтарэсы дзяцей і калі дзеці не ўсыноўленыя. Аднаўленне ў бацькоўскіх правах здзяйсняецца толькі ў судовым парадку па іску асобы, пазбаўленай бацькоўскіх правоў.

Іскі аб аднаўленні ў бацькоўскіх правах прад'яўляюцца да іншага з бацькоў, апекуну, папячыцелю і разглядаюцца з абавязковым удзелам пракурора і прадстаўніка органа апекі і папячыцельства. Пры гэтым павінна ўлічвацца жаданне дзіцяці, якое дасягнула дзесяці гадоў.

Артыкул 85. Адабранне дзіцяці без пазбаўлення бацькоўскіх правоў па рашэнні суда, органа апекі і папячыцельства

Суд можа прыняць рашэнне аб адабранні дзіцяці і перадачы яго на апеку органа апекі і папячыцельства без пазбаўлення бацькоўскіх правоў, калі пакіданне дзіцяці ў асоб, у якіх яно знаходзіцца, небяспечнае для яго. Бацькі маюць права на зносіны з дзіцём у парадку, вызначаным артыкулам 83 дадзенага Кодэкса.

У выключных выпадках пры непасрэднай пагрозе жыццю або здароўю дзіцяці орган апекі і папячыцельства мае права прыняць рашэнне аб неадкладным адабранні дзіцяці ў бацькоў або іншых асоб, на выхаванні якіх яно фактычна знаходзіцца. У гэтых выпадках орган апекі і папячыцельства

абавязаны неадкладна паведаміць пракурору і ў сямідзённы тэрмін пасля прыняцця рашэння звярнуцца ў суд з іскам аб пазбаўленні бацькоў або аднаго з іх бацькоўскіх правоў або аб адабранні дзіцяці.

Адабранне дзяцей без пазбаўлення бацькоўскіх правоў здзяйсняецца ў тым жа парадку, што і пазбаўленне бацькоўскіх правоў.

Суд па заяве бацькоў і зыходзячы з інтарэсаў дзіцяці выносіць рашэнне аб вяртанні яго бацькам, калі, згодна з заключэннем органа апекі і папярэчальства, адпалі прычыны, якія паслужылі падставай для адабрання дзіцяці. Пры гэтым павінна ўлічвацца жаданне дзіцяці, якое дасягнула дзесяці гадоў.

Артыкул 85¹. Адабранне дзіцяці па рашэнні камісіі па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе

У выпадку, калі ўстаноўлена, што бацькі (адзіны з бацькоў) вядуць амаральны лад жыцця, што аказвае шкоднае ўздзеянне на дзіцё, з'яўляюцца хранічнымі алкаголікамі ці наркаманами альбо іншым чынам неналежна выконваюць свае абавязкі па выхаванні і ўтрыманню дзіцяці, у сувязі з чым ён знаходзіцца ў сацыяльна небяспечным становішчы, камісія па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе па месцы знаходжання дзіцяці ў трохдзённы тэрмін прымае рашэнне аб прызнанні дзіцяці маючым патрэбу ў дзяржаўнай абароне, аб адабранні дзіцяці ў бацькоў (адзінага бацькі), устанаўлення яму статусу дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, аб змяшчэнні дзіцяці на дзяржаўнае забеспячэнне (далей — рашэнне аб адабранні дзіцяці).

Адабранне дзіцяці ажыццяўляецца не пазней за дзень, які ідзе за днём прыняцця рашэння аб адабранні дзіцяці, камісіяй, якая фарміруецца камісіяй па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе па месцы знаходжання дзіцяці. У склад камісіі ўключаюцца прадстаўнікі кіравання (аддзела) адукацыі раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе, органа ўнутраных спраў і пры неабходнасці кіравання аховы здароўя абласнога выканаўчага камітэта, Камітэта па ахове здароўя Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта, а таксама іншых арганізацый.

Камісія па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе па месцы знаходжання дзіцяці аб прынятым рашэнні аб адабранні дзіцяці ў трохдзённы тэрмін паведамляе адпаведнаму пракурору.

Пасля адабрання дзіця змяшчаецца на дзяржаўнае забеспячэнне ў парадку, вызначаным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь. У выпадку прыняцця рашэння аб адабранні дзіцяці бацькі маюць права на зносіны з дзіцём у парадку, вызначаным артыкулам 83 дадзенага Кодэкса, і абавязаны прымаць удзел у яго выхаванні ў адпаведнасці з планам абароны правоў і законных інтарэсаў дзіцяці.

Камісія па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе па месцы знаходжання дзіцяці ў шасцімесячны тэрмін пасля прыняцця рашэння аб адабранні дзіцяці абавязана прыняць рашэнне аб вяртанні дзіцяці бацькам, калі адпалі прычыны, якія паслужылі падставай для адабрання дзіцяці, названыя ў частцы першай дадзенага артыкула, або аб звароце ў суд з іскам аб пазбаўленні бацькоў (аднаго з бацькоў) бацькоўскіх правоў.

Артыкул 86. Удзел органаў апекі і папярэжальства ў разглядзе спрэчак, звязаных з выхаваннем дзяцей

Пры разглядзе судом спрэчак, звязаных з выхаваннем дзяцей, да ўдзелу ў справе павінен быць прыцягнуты орган апекі і папярэжальства.

Судовы разгляд спраў па спрэчках, звязаных з выхаваннем дзіцяці, прызначаецца толькі пасля атрымання ад органа апекі і папярэжальства заключэння па сутнасці разглядаемай спрэчкі разам з дакументамі, якія адлюстроўваюць фактычныя абставіны справы.

Сваю нязгоду з заключэннем органа апекі і папярэжальства суд абавязаны матываваць.

Артыкул 87. Выкананне рашэння суда аб перадачы або адабранні дзіцяці

Выкананне рашэння суда аб перадачы або адабранні дзіцяці ад бацькоў або іншых асоб здзяйсняецца судовым выканаўцам з абавязковым удзелам прадстаўніка органа апекі і папярэжальства.

У выпадках, калі адзін з бацькоў або іншая асоба, на ўтрыманні якой знаходзіцца дзіця, перашкаджае выкананню рашэння суда, прымаюцца меры, прадугледжаныя Грамадзянскім працэсуальным кодэксам Рэспублікі Беларусь.

Рашэнне суда аб перадачы або адабранні дзіцяці падлягае неадкладнаму выкананню, калі пакіданне дзіцяці ў асоб, у якіх яно знаходзіцца, можа адмоўна адбіцца на фізічным або псіхічным здароўі дзіцяці альбо прывесці да немагчымасці выканання рашэння.

У выключных выпадках, калі гэтага патрабуюць інтарэсы дзіцяці, суд да вынясення рашэння можа вырашыць пытанне аб часовым адабранні дзіцяці ў

адказчыка. Выкананне судовага рашэння здзяйсняецца ў парадку, прадугледжаным Грамадзянскім працэсуальным кодэксам Рэспублікі Беларусь.

ГЛАВА 11 МАЁМАСНЫЯ ПРАВААДНОСІНЫ БАЦЬКОЎ І ДЗЯЦЕЙ

Артыкул 88. Маёмасныя правы і абавязкі бацькоў

Да маёмасных правоў і абавязкаў бацькоў адносяцца правы і абавязкі па кіраванні справамі і маёмасцю непаўналетніх дзяцей, абавязкі па прадастаўленні ўтрымання непаўналетнім дзецям, непрацаздольным паўналетнім дзецям, якія маюць патрэбу ў дапамозе, а таксама абавязкі па кампенсацыі выдаткаў на ўтрыманне дзяцей, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні.

Парадак і ўмовы ажыццяўлення маёмасных правоў і абавязкаў бацькоў вызначаюцца дадзеным Кодэксам і іншымі актамі заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 89. Кіраўніцтва справамі непаўналетняга дзіцяці

Бацькі маюць права здзяйсняць ад імя дзіцяці ва ўзросце да чатырнаццаці гадоў маёмасныя ўгоды, даваць згоду на здзяйсненне ўгод з дзецьмі ва ўзросце ад чатырнаццаці да васьмнаццаці гадоў, а таксама кіраваць маёмасцю дзіцяці да дасягнення ім паўналецця як законныя прадстаўнікі.

Пры гэтым бацькі не маюць права без згоды органа апекі і папярэчальства:

- адчужаць, аддаваць у заклад маёмасць, якая належыць дзіцяці;
- адмаўляцца ад спадчыны ад імя дзіцяці, прымаць спадчыну пад умовай;
- адмаўляцца ад прыняцця ў дар;
- патрабаваць падзелу маёмасці дзіцяці;
- здзяйсняць іншыя ўгоды, якія супярэчаць інтарэсам дзіцяці.

Бацькі абавязаны з належным клопатам ажыццяўляць кіраванне маёмасцю дзіцяці, захоўваць памер гэтай маёмасці, а пры магчымасці і памнажаць яе.

Артыкул 90. Межы паўнамоцтваў бацькоў у кіраванні справамі дзіцяці

Кіраванне справамі непаўналетняга дзіцяці, якое ажыццяўляецца бацькамі, не распаўсюджваецца на заробкі дзіцяці і прадметы, аддадзеныя яму для вольнага ўжывання.

Даход, атрыманы ад выкарыстання маёмасці дзіцяці, павінен у першую чаргу накіроўвацца на ўтрыманне і выхаванне дзіцяці, а таксама можа выкарыстоўвацца на іншыя абгрунтаваныя патрэбы сям'і.

Калі кіраванне маёмасцю дзіцяці, якое ажыццяўляецца бацькамі, ставіць у небяспеку маёмаснае становішча дзіцяці, органы апекі і папячыцельства маюць права абавязаць бацькоў або аднаго з іх скласці вопіс маёмасці дзіцяці і прадставіць справаздачу аб яе стане і кіраванні ёй.

Суд па іску органа апекі і папячыцельства, пракурора або аднаго з бацькоў можа адхіліць вінаватага з бацькоў ад кіравання маёмасцю дзіцяці або ўстанавіць парадак такога кіравання.

Артыкул 91. Абавязкі бацькоў па ўтрыманні дзяцей

Бацькі абавязаны ўтрымліваць сваіх непаўналетніх і непрацаздольных паўналетніх дзяцей, якія маюць патрэбу ў дапамозе.

У выпадку, калі бацькі не прадастаўляюць утрыманне сваім непаўналетнім і непрацаздольным паўналетнім дзецям, якія маюць патрэбу ў дапамозе, сродкі на іх утрыманне (аліменты) спаганяюцца з бацькоў у судовым парадку.

Непрацаздольныя паўналетнія дзеці маюць права на атрыманне ўтрымання ад бацькоў незалежна ад часу і прычыны наступлення ў іх інваліднасці.

Асобамі, якія маюць патрэбу ў дапамозе, прызнаюцца толькі непрацаздольныя, у якіх няма дастатковых сродкаў да існавання.

Атрыманне непрацаздольнымі паўналетнімі дзецьмі пенсіі, стыпендыі або дапамогі, а таксама наяўнасць у іх маёмасці, што не прыносіць даходу, не пазбаўляе іх права на атрыманне ўтрымання ад бацькоў, калі наяўных сродкаў недастаткова для задавальнення неабходных патрэб.

Бацькі маюць права заключыць Пагадненне аб утрыманні сваіх непаўналетніх і (або) маючых патрэбу ў дапамозе непрацаздольных паўналетніх дзяцей (далей — Пагадненне аб выплаце аліментаў) у адпаведнасці з главой 111 дадзенага Кодэкса. Парадак і форма прадастаўлення ўтрымання дзецям вызначаюцца бацькамі самастойна. Пры гэтым не павінны парушацца правы і законныя інтарэсы дзяцей.

Пагадненне аб выплаце аліментаў не можа быць заключана, калі аліменты выплачваюцца ў адпаведнасці з заключанымі ва вызначаным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь парадку Шлюбным дагаворам або Пагадненнем аб дзецях, а таксама судовай пастановай, якая ўступіла ў законную сілу, у якіх вырашаны пытанні выплаты аліментаў на непаўналетніх і (або) непрацаздольных паўналетніх дзяцей, якія маюць патрэбу ў дапамозе.

За ўхіленне ад утрымання сваіх непаўналетніх і непрацаздольных паўналетніх дзяцей, якія маюць патрэбу ў дапамозе, бацькі нясуць адказнасць, устаноўленую заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 92. Памер аліментаў, якія спаганяюцца з бацькоў на непаўналетніх дзяцей

Аліменты на непаўналетніх дзяцей з іх бацькоў пры адсутнасці Пагаднення аб дзецях, Пагаднення аб выплаце аліментаў, а таксама калі памер аліментаў не вызначаны Шлюбным дагаворам, спаганяюцца ў наступных памерах: на адно дзіця — 25 працэнтаў, на дваіх дзяцей — 33 працэнты, на трох і больш дзяцей — 50 працэнтаў заробку і (або) іншага даходу бацькоў у месяц. Пры гэтым для працаздольных бацькоў мінімальны памер аліментаў у месяц павінен складаць не менш за 50 працэнтаў на адно дзіця, 75 працэнтаў — на двух дзяцей, 100 працэнтаў — на трох і больш дзяцей бюджэту пражытачнага мінімуму ў сярэднім на душу насельніцтва.

Памер аліментаў можа быць паменшаны судом, калі ў бацькоў, якія абавязаны выплачваць аліменты, маюцца іншыя непаўналетнія дзеці, якія пры спагнанні аліментаў ва ўстаноўленым дадзеным артыкулам памеры апынуліся бы меней забяспечанымі матэрыяльна, чым дзеці, якія атрымліваюць аліменты, а таксама ў выпадках, калі адзін з бацькоў, з якога спаганяюцца аліменты, з'яўляецца інвалідам I або II групы. У выключных выпадках суд можа вызваліць бацькоў, якія з'яўляюцца інвалідамі I або II групы, ад выплаты аліментаў, а таксама зменшыць мінімальны памер аліментаў, якія спаганяюцца з працаздольнага з бацькоў, якія па аб'ектыўных прычынах не можа іх выплачваць ва ўстаноўленых памерах.

Калі дзеці застаюцца пры кожным з бацькоў, аліменты з аднаго з бацькоў на карысць іншага, менш забяспечанага, пры адсутнасці Пагаднення аб дзецях, Пагаднення аб выплаце аліментаў, а таксама калі памер аліментаў не вызначаны Шлюбным дагаворам, устанаўліваюцца ў цвёрдай грашовай суме, якая спаганяецца штомесяц і якая вызначаецца судом у дачыненні да памераў, вызначаных гэтым артыкулам, з улікам матэрыяльнага і сямейнага становішча бацькоў.

Артыкул 93. Пакрыццё бацькамі выдаткаў, затрачаных дзяржавай на ўтрыманне дзяцей, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні

Бацькі, пазбаўленыя бацькоўскіх правоў, бацькі, у якіх дзеці адабраны без пазбаўлення бацькоўскіх правоў па рашэнні суда, бацькі, у якіх дзеці адабраны па рашэнні камісіі па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе па месцы знаходжання дзіцяці, бацькі, якія знаходзяцца ў вышуку, лячэбна-працоўных прафілакторыях або ў месцах утрымання пад вартай, бацькі, якія адбываюць пакаранне ва ўстановах, якія выконваюць пакаранне ў выглядзе пазбаўлення волі,

абмежавання волі, арышту, пакрываюць у поўным аб'ёме выдаткі, затрачаныя дзяржавай на ўтрыманне дзяцей, за ўвесь перыяд знаходжання дзяцей на дзяржаўным забеспячэнні ў дамах дзіцяці, сацыяльна-педагагічных установах, школах-інтэрнатах для дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, дапаможных школах-інтэрнатах, спецыяльных агульнаадукацыйных школах-інтэрнатах, спецыяльных вучэбна-выхаваўчых установах, спецыяльных лячэбна-выхаваўчых установах і іншых установах, якія забяспечваюць умовы для пражывання і ўтрымання дзяцей (далей — дзіцячыя інтэрнатныя ўстановы), установах прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі, дзіцячых дамах сямейнага тыпу, апякунскіх сем'ях, прыёмных сем'ях. Пры гэтым абавязак кампенсаваць выдаткі, затрачаныя дзяржавай на ўтрыманне дзяцей, узнікае з дня змяшчэння дзіцяці на дзяржаўнае забеспячэнне, але не раней дня прыняцця рашэння камісіяй па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе аб адабранні дзіцяці, пастанова органа, які вядзе крымінальны працэс, альбо ўступлення ў законную сілу судовай пастанова, прысуду ў дачыненні да бацькоў.

Выдаткі, затрачаныя дзяржавай на ўтрыманне дзяцей, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні, не пакрываюцца бацькамі, прызнанымі недзеяздольнымі, а таксама бацькамі, якія не могуць выконваць бацькоўскія абавязкі па стане здароўя на падставе заключэння ўрачэбна-кансультацыйнай камісіі, выдадзенага дзяржаўнай арганізацыяй аховы здароўя.

Пералік захворванняў, пры якіх бацькі не могуць выконваць бацькоўскія абавязкі, сцвярджаецца Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь.

За непаўналетніх бацькоў выдаткі, затрачаныя дзяржавай на ўтрыманне дзяцей, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні, вяртаюцца бацькамі, усынавіцелямі гэтых непаўналетніх бацькоў. Пры адсутнасці бацькоў, усынавіцеляў, а таксама ў выпадку непагашэння выдаткаў на ўтрыманне дзяцей, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні, бацькамі, усынавіцелямі вяртанне пазначаных выдаткаў пачынаючы з дня змяшчэння дзіцяці на дзяржаўнае забеспячэнне ажыццяўляецца непаўналетнімі бацькамі пасля дасягнення паўналецця або з моманту набыцця імі да дасягнення паўналецця дзеяздольнасці ў поўным аб'ёме.

Бацькі, названыя ў частцы першай гэтага артыкула, якія з'яўляюцца замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства, якія часова знаходзяцца і часова або пастаянна пражываюць у Рэспубліцы Беларусь, абавязаны кампенсаваць выдаткі, затрачаныя дзяржавай на ўтрыманне дзяцей, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні, у парадку, вызначаным

заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь, калі іх дзеці з'яўляюцца грамадзянамі Рэспублікі Беларусь або асобамі без грамадзянства.

Памер і склад выдаткаў выдаткаваных дзяржавай на ўтрыманне дзяцей, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні, выдаткоўваюцца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Выдаткі на ўтрыманне дзяцей, названыя ў частцы першай гэтага артыкула, пакрываюцца ў добраахвотным парадку альбо спаганяюцца ў парадку, вызначаным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

У выпадках, прадугледжаных заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь, памер выдаткаў, затрачаных дзяржавай на ўтрыманне дзяцей, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні, можа быць паменшаны або асоба, абавязаная вяртаць згаданыя выдаткі, можа быць вызвалена ад выплаты запазычанасці па іх кампенсацыі.

Сродкі на пакрыццё выдаткаў, выдаткаваных дзяржавай на ўтрыманне дзяцей, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні, пералічваюцца ў даход бюджэту, з якога фінансуюцца дзіцячыя інтэрнатныя ўстановы, установы прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі, дзіцячыя дамы сямейнага тыпу, апякунскія сем'і, прыёмныя сем'і, у парадку, устаноўленым заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

За ўхіленне ад пакрыцця выдаткаў, выдаткаваных дзяржавай на ўтрыманне дзяцей, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні, вінаватая асоба нясе адказнасць, устаноўленую заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 94. Спагнанне аліментаў на дзяцей з бацькоў, якія маюць нерэгулярны заробак і (або) даход або якія атрымліваюць частку яго ў натуры

Пры адсутнасці Пагаднення аб дзецях, Пагаднення аб выплаце аліментаў, а таксама калі памер аліментаў не вызначаны Шлюбным дагаворам, у выпадках, калі бацькі, абавязаныя выплачваць аліменты, маюць нерэгулярны заробак і (або) даход або атрымліваюць яго частку ў натуры (асобы, якія займаюцца прадпрымальніцкай дзейнасцю, члены сялянскай (фермерскай) гаспадаркі і т.п.), а таксама ў іншых выпадках, калі спагнанне аліментаў у вызначаным артыкулам 92 дадзенага Кодэкса памеры немагчыма або цяжкае, аліменты могуць быць спагнаны ў цвёрдай грашовай суме або ў суме, якая адпавядае вызначанай колькасці базавых велічынь, якая падлягае выплаце штомесяц.

Артыкул 95. Віды заробку і (або) даходу, якія падлягаюць уліку пры ўтрыманні аліментаў

Віды заробку і (або) даходу бацькоў, з якіх праводзіцца ўтрыманне аліментаў, якія спаганяюцца на непаўналетніх дзяцей у адпаведнасці з артыкулам 92 дадзенага Кодэкса, вызначаюцца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 96. Удзел бацькоў у дадатковых выдатках

Бацькі, якія выплачваюць аліменты на непаўналетніх дзяцей, могуць быць прыцягнутыя ў судовым парадку да ўдзелу ў дадатковых выдатках, выкліканых выключнымі абставінамі (захворванне дзіцяці і да г.п.).

Суд мае права абавязаць бацькоў прыняць удзел як у зробленых выдатках, так і ў выдатках, якія будуць неабходныя ў далейшым.

Памер удзелу ў такіх выдатках вызначаецца судом у цвёрдай грашовай суме або ў суме, якая адпавядае вызначанай колькасці базавых велічынь, зыходзячы з матэрыяльнага і сямейнага становішча асобы, з якой спаганяюцца аліменты, і асобы, якая атрымлівае іх.

Артыкул 97. Часовае спагнанне аліментаў на дзяцей да разгляду справы судом

Па справах аб спагнанні з бацькоў аліментаў на ўтрыманне дзяцей у выпадках, калі адказчык запісаны бацькам дзіцяці ў запісе акта аб нараджэнні ў адпаведнасці з артыкулам 54 дадзенага Кодэкса, суд мае права да разгляду справы вынесці вызначэнне аб тым, у якой меры адказчык абавязаны несці выдаткі па ўтрыманні дзяцей.

Памер сумы, якая падлягае часоваму спагнанню, можа быць вызначаны ў долевых або працэнтных адносінах да заробку і (або) іншага даходу аднаго з адказчыкаў або ў адпаведнасці з артыкулам 94 дадзенага Кодэкса.

Артыкул 98. Змена памеру аліментаў, якія спаганяюцца з бацькоў на дзяцей па судовай пастанове

Пры надыходзе абставін, прадугледжаных часткай другой артыкула 92 дадзенага Кодэкса, бацька, які выплачвае аліменты на непаўналетніх дзяцей па судовай пастанове, мае права звярнуцца з іскам аб памяншэнні памеру або вызваленні ад выплаты аліментаў, вызначаных судом і якія спаганяюцца на ўтрыманне дзяцей.

Пры адпазенні такіх абставін асоба, якая атрымлівае аліменты на непаўналетніх дзяцей па судовай пастанове, мае права звярнуцца з іскам аб спагнанні аліментаў у памеры, вызначаным часткай першай артыкула 92 дадзенага Кодэкса.

Пры змене матэрыяльнага або сямейнага становішча бацькоў, якія выплачваюць аліменты на непаўналетніх і непрацаздольных паўналетніх дзяцей, якія маюць патрэбу ў дапамозе, па судовай пастанове ў суме, якая вызначаецца ў адпаведнасці з артыкуламі 94 і 99 дадзенага Кодэкса, суд мае права змяніць памер аліментаў па іску зацікаўленай асобы.

Артыкул 99. Памер аліментаў, якія спаганяюцца на непрацаздольных паўналетніх дзяцей

У выпадку адсутнасці Пагаднення аб выплаце аліментаў, а таксама калі памер аліментаў не вызначаны Шлюбным дагаворам, пры спагнанні аліментаў з бацькоў на непрацаздольных паўналетніх дзяцей, якія маюць патрэбу ў дапамозе, памер аліментаў вызначаецца ў цвёрдай грашовай суме або ў суме, якая адпавядае вызначанай колькасці базавых велічынь, якая падлягае выплаце штомесяц, зыходзячы з матэрыяльнага і сямейнага становішча асобы, з якой спаганяюцца аліменты, і асобы, на карысць якой яны спаганяюцца.

Артыкул 100. Абавязкі дзяцей у дачыненні да бацькоў

Дзеці абавязаны клапаціцца аб бацьках і аказваць ім дапамогу. Утрыманне непрацаздольных бацькоў, якія маюць патрэбу ў дапамозе, з'яўляецца абавязкам іх паўналетніх працаздольных дзяцей.

Артыкул 101. Вызваленне дзяцей ад абавязку па ўтрыманні бацькоў

Дзеці могуць быць вызваленыя ад абавязку па ўтрыманні бацькоў і кампенсацыі выдаткаў па догляду за імі, калі судом будзе ўстаноўлена, што бацькі ўхіляліся ад выканання бацькоўскіх абавязкаў.

Бацькі, пазбаўленыя бацькоўскіх правоў, страчваюць права на атрыманне ўтрымання ад сваіх дзяцей.

Артыкул 102. Памер аліментаў, якія спаганяюцца на бацькоў

Памер аліментаў, якія спаганяюцца з кожнага з дзяцей на ўтрыманне іх непрацаздольных бацькоў, якія маюць патрэбу ў дапамозе, вызначаецца судом у цвёрдай грашовай суме або ў суме, якая адпавядае вызначанай колькасці базавых велічынь, якая падлягае выплаце штомесяц, зыходзячы з матэрыяльнага і сямейнага становішча бацькоў і кожнага з дзяцей.

Пры вызначэнні такой сумы суд улічвае ўсіх паўналетніх дзяцей дадзенага аднаго з бацькоў незалежна ад таго, ці прад'яўлена патрабаванне да ўсіх дзяцей альбо толькі да аднаго або некалькіх з іх.

Артыкул 103. Змена памеру аліментаў, якія спаганяюцца на бацькоў

Пры змене матэрыяльнага або сямейнага становішча непрацаздольных бацькоў, якія маюць патрэбу ў дапамозе, або паўналетніх працаздольных дзяцей, якія выплачваюць аліменты на іх, суд мае права змяніць памер аліментаў па іску зацікаўленай асобы.

ГЛАВА 11¹ ПАГАДНЕННЕ АБ ВЫПЛАЦЕ АЛІМЕНТАЎ

Артыкул 103¹. Заключэнне пагаднення аб выплаце аліментаў

Пагадненне аб выплаце аліментаў (памерах, спосабах і парадку іх выплаты) заключаецца паміж адным з бацькоў, які абавязаны выплачваць аліменты, і асобай, якая атрымлівае аліменты. Пры недзяздольнасці аднаго з бацькоў, які абавязаны выплачваць аліменты, і (або) асобы, якая атрымлівае аліменты, Пагадненне аб выплаце аліментаў ад іх імя заключаецца іх законнымі прадстаўнікамі.

Асобы, якія не валодаюць грамадзянскай дзяздольнасцю ў поўным аб'ёме, заключаюць Пагадненне аб выплаце аліментаў са згоды іх законных прадстаўнікоў, а пры іх адсутнасці — са згоды органа апекі і папярэжальства.

Артыкул 103². Форма Пагаднення аб выплаце аліментаў

Пагадненне аб выплаце аліментаў заключаецца ў пісьмовай форме і падлягае натарыяльнаму засведчанню. Пагадненне аб выплаце аліментаў, якое прадугледжвае перадачу нерухомай маёмасці ва ўласнасць дзіцяці, падлягае дзяржаўнай рэгістрацыі ў арганізацыі па дзяржаўнай рэгістрацыі нерухомай маёмасці, правоў на яе і здзелак з ёй, уступае ў сілу ў частцы ўмоў, якія датычацца нерухомай маёмасці, з моманту дзяржаўнай рэгістрацыі Пагаднення аб выплаце аліментаў і з'яўляецца падставай для дзяржаўнай рэгістрацыі пераходу права ўласнасці на гэтую нерухомую маёмасць.

Невыкананне ўстаноўленай законам формы Пагаднення аб выплаце аліментаў цягне за сабой наступствы, прадугледжаныя пунктам 1 артыкула 166 Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь.

Пагадненне аб выплаце аліментаў з'яўляецца актам, які падлягае выкананню ў парадку, вызначаным Грамадзянскім працэсуальным кодэксам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 103³. Парадак заключэння, выканання, змянення, скасавання і прызнання несапраўдным Пагаднення аб выплаце аліментаў

Да заключэння, выканання, змянення, скасавання і прызнання несапраўдным Пагаднення аб выплаце аліментаў прымяняюцца нормы

Грамадзянскага кодэкса Рэспублікі Беларусь, якія рэгулююць заключэнне, выкананне, змяненне, скасаванне і прызнанне несапраўднымі грамадзянска-прававых здзелак, калі іншае не прадугледжана гэтым Кодэксам.

Пагадненне аб выплаце аліментаў можа быць зменена або скасавана ў любы час па пагадненні бакоў. Пагадненне аб выплаце аліментаў, якое прадугледжвае перадачу маёмасці ва ўласнасць дзіцяці, змяняецца або скасоўваецца са згоды органаў апекі і папярэжальства, а ў выпадку набыцця непаўналетнім дзеяздольнасці ў поўным аб'ёме — са згоды дзіцяці.

Змяненне або скасаванне Пагаднення аб выплаце аліментаў павінны быць выраблены ў той жа форме, што і само Пагадненне аб выплаце аліментаў.

Аднабаковая адмова ад выканання Пагаднення аб выплаце аліментаў або аднабаковае змяненне яго ўмоў не дапускаюцца.

Пры істотным змяненні матэрыяльнага або сямейнага становішча бакоў і недасягненні пагаднення аб змяненні або аб скасаванні Пагаднення аб выплаце аліментаў ва вызначаным грамадзянскім заканадаўствам Рэспублікі Беларусь парадку зацікаўлены бок мае права звярнуцца ў суд з іскам аб змяненні або аб скасаванні гэтага пагаднення. Пры вырашэнні пытання аб змяненні або аб скасаванні Пагаднення аб выплаце аліментаў суд мае права ўлічыць любую годную ўвагі цікавасць бакоў.

Артыкул 103⁴. Прызнанне несапраўдным Пагаднення аб выплаце аліментаў, якое парушае правы і законныя інтарэсы дзяцей

Калі прадугледжаныя Пагадненнем аб выплаце аліментаў умовы прадастаўлення ўтрымання непаўналетняму дзіцяці і (або) непрацаздольнаму паўналетняму дзіцяці, якое мае патрэбу ў дапамозе, істотна парушаюць іх правы і законныя інтарэсы на момант заключэння пагаднення, у тым ліку ў выпадку невыканання патрабаванняў артыкула 103⁵ дадзенага Кодэкса, такое пагадненне можа быць прызнана несапраўдным у судовым парадку па патрабаванні законнага прадстаўніка непаўналетняга дзіцяці, непаўналетняга дзіцяці, якое дасягнула чатырнаццаці гадоў, непрацаздольнага паўналетняга дзіцяці, якое жыве ў нястачы ў дапамозе, або яго законнага прадстаўніка, а таксама органа апекі і папярэжальства або пракурора.

Пры адсутнасці ў непаўналетняга дзіцяці ва ўзросце ад чатырнаццаці да васьмнаццаці гадоў законнага прадстаўніка справа аб прызнанні Пагаднення аб выплаце аліментаў несапраўдным разглядаецца з абавязковым удзелам органа апекі і папярэжальства і пракурора.

Артыкул 103⁵. Памер аліментаў на непаўналетніх дзяцей, якія выплачваюцца паводле Пагаднення аб выплаце аліментаў

Памер аліментаў на непаўналетніх дзяцей, вызначаны бакамі ў Пагадненні аб выплаце аліментаў, не можа быць ніжэйшым за памер аліментаў, якія яны маглі б атрымаць пры спагнанні аліментаў у судовым парадку (частка першая артыкула 92 дадзенага Кодэкса).

Артыкул 103⁶. Спосабы і парадак выплаты аліментаў паводле Пагаднення аб выплаце аліментаў

Спосабы і парадак выплаты аліментаў паводле Пагаднення аб выплаце аліментаў вызначаюцца гэтым пагадненнем.

Аліменты ў адпаведнасці з Пагадненнем аб выплаце аліментаў могуць выплачвацца:

у працэнтных адносінах да заробку і (або) іншага даходу аднаго з бацькоў, які абавязаны выплачваць аліменты;

у цвёрдай грашовай суме, якая выплачваецца перыядычна;

у цвёрдай грашовай суме, якая выплачваецца аднаразова;

шляхам перадачы маёмасці ва ўласнасць дзіцяці.

У Пагадненні аб выплаце аліментаў можа быць прадугледжана спалучэнне розных спосабаў выплаты аліментаў.

Артыкул 103⁷. Індэксацыя памеру аліментаў, якія выплачваюцца ў цвёрдай грашовай суме паводле Пагаднення аб выплаце аліментаў

Індэксацыя памеру аліментаў, якія выплачваюцца ў цвёрдай грашовай суме паводле Пагаднення аб выплаце аліментаў, ажыццяўляецца ў адпаведнасці з гэтым пагадненнем. Калі ў Пагадненні аб выплаце аліментаў не прадугледжваецца парадак індэксацыі, індэксацыя робіцца ў адпаведнасці з артыкулам 113 дадзенага Кодэкса.

ГЛАВА 12 ПАРАДАК ВЫПЛАТЫ АБО СПАГНАННЯ АЛІМЕНТАЎ

Артыкул 104. Выплата аліментаў у добраахвотным парадку

Аліменты выплачваюцца ў добраахвотным парадку асобай, абавязанай выплачваць аліменты, альбо шляхам утрымання з зароботнай платы па месцы працы або па месцы атрымання пенсіі, дапамогі, стыпендыі, ажыццяўлення іншых выплат.

Добраахвотны парадак выплаты аліментаў не выключае права спагнанніка аліментаў у любы час звярнуцца ў суд з заявай аб спагнанні аліментаў.

Артыкул 105. Абавязак наймальніка, арганізацыі ўтрымліваць аліменты

Наймальнік, які выплачвае заработную плату, арганізацыя, якая выплачвае пенсіі, дапамогі, стыпендыі і ажыццяўляе іншыя выплаты, абавязаны на падставе пісьмовай заявы асобы, якая выплачвае аліменты, або выканаўчага ліста штомесяц утрымліваць з яе зароботнай платы, пенсіі, дапамогі, стыпендыі і іншых выплат грашовыя сумы ўстаноўленых памераў з улікам абмежаванняў, прадугледжаных заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь, і выплачваць (пералічваць на рахунак, пераводзіць па пошце за кошт сродкаў асобы, якая выплачвае аліменты) не пазней чым у трохдзённы тэрмін са дня выплаты зароботнай платы, пенсіі, дапамогі, стыпендыі і ажыццяўлення іншых выплат асобе, паказанай у заяве або выканаўчым лісце.

Пры пераходзе грамадзяніна, з якога ўтрымліваюцца аліменты па заяве, на іншую працу або змене ім месца жыхарства, утрыманне аліментаў ажыццяўляецца на падставе зноў пададзенай ім заявы.

Запазычанасць за час нявыплаты аліментаў у гэтых выпадках можа быць утрыманы з даўжніка па яго заяве або спагнана судом.

У выпадку невыканання абавязку па ўтрыманню аліментаў з зароботнай платы, пенсіі, дапамогі, стыпендыі і іншых выплат вінаватыя ў гэтым работнікі могуць быць прыцягнуты да адказнасці ў парадку, вызначаным заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 106. Утрыманне аліментаў на падставе заявы

Утрыманне аліментаў на падставе заявы не можа ажыццяўляцца, калі агульная сума, якая падлягае спагнанню на падставе заявы і выканаўчых дакументаў, перавышае 50 працэнтаў належных даўжніку заробку і (або) іншага даходу, з якіх ажыццяўляецца ўтрыманне аліментаў, а таксама калі з даўжніка спаганяюцца па судовай пастанове аліменты на дзяцей ад іншай маці, за выключэннем выпадку, прадугледжанага часткай трэцяй сапраўднага артыкула.

У гэтых выпадках пытанне аб спагнанні аліментаў вырашаецца судом, аб чым паведамляецца заяўніку і асобе, на карысць якой спаганяюцца аліменты.

Утрыманне аліментаў на падставе заявы асобы, якая выплачвае аліменты, пры выплаце аліментаў на непаўналетніх дзяцей можа ажыццяўляцца і ў выпадку, калі агульная сума ўтрыманняў на падставе такой заявы і выканаўчых дакументаў перавышае 50 працэнтаў заробку і (або) іншага даходу асобы, якая абавязана выплачваць аліменты, але не звыш 70 працэнтаў.

Артыкул 107. Абавязак паведамляць аб змене месца працы асобы, якая выплачвае аліменты

Наймальнік, які праводзіў утрыманне аліментаў на дзяцей, павінен у трохдзённы тэрмін паведаміць судоваму выканаўцу і асобе, якая атрымлівае аліменты, аб звальненні з працы асобы, якая абавязана выплачваць аліменты, а таксама аб новым месцы яго працы, калі яно вядома.

Асоба, абавязаная выплачваць аліменты, павінна ў той жа тэрмін паведаміць судоваму выканаўцу аб змене месца працы ці жыхарства, а таксама аб дадатковых даходах.

У выпадку непаведамлення названых звестак па няўважлівых прычынах асоба, якая абавязана выплачваць аліменты, і вінаватая ў гэтым службовая асобы могуць быць прыцягнуты да адказнасці ў парадку, вызначаным заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 108. Адказнасць за страту заяў асобы, якая выплачвае аліменты

Заявы асобы, якая выплачвае аліменты, аб утрыманні аліментаў, аб змяненні іх памеру і аб спыненні выплаты аліментаў наймальнік, які выплачвае заработную плату, арганізацыя, якая выплачвае пенсіі, дапамогі, стыпендыі і ажыццяўляе іншыя выплаты, абавязаны захоўваць у парадку, вызначаным для захоўвання выканаўчых дакументаў.

За страту дакументаў, названых у частцы першай сапраўднага артыкула, вінаватая ў гэтым службовая асоба нясе адказнасць у адпаведнасці з заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 109. Тэрміны, на працягу якіх могуць быць прад'яўлены і задаволены патрабаванні аб спагнанні аліментаў

Асоба, якая мае права на атрыманне аліментаў, можа звярнуцца з заявай аб спагнанні аліментаў у суд незалежна ад тэрміну, які прайшоў з моманту ўзнікнення права на атрыманне аліментаў.

Аліменты прысуджваюцца на будучы час з моманту звароту з заявай у суд.

Аліменты могуць быць спагнаны і за мінулы час, але не больш чым за тры папярэднія гады, калі судом будзе ўстаноўлена, што да звароту ў суд прымаліся меры для атрымання сродкаў на ўтрыманне, але з прычыны ўхілення асобы, якая абавязана выплачваць аліменты, ад іх выплаты, а таксама ў выпадках, прадугледжаных часткай другой артыкула 105 сапраўднага Кодэкса, аліменты не былі атрыманы.

Артыкул 110. Вызначэнне запазычанасці па аліментах

Спагнанне аліментаў па выканаўчым лісту за мінулы час робіцца не больш чым за тры гады, якія папярэднічалі прад'яўленню выканаўчага ліста да спагнання.

У выпадках, калі па выканаўчым лісту, прад'яўленым да спагнання, утрыманне аліментаў не праводзілася ў сувязі з вышукам даўжніка, спагнанне аліментаў павінна праводзіцца за ўвесь мінулы перыяд незалежна ад устаноўленага тэрміну даўнасці.

Памер запазычанасці па аліментах вызначаецца судовым выканаўцам зыходзячы з памеру аліментаў, які вызначаны судовай пастановай, Пагадненнем аб дзецях, Пагадненнем аб выплаце аліментаў або Шлюбным дагаворам.

Запазычанасць па аліментах вызначаецца зыходзячы з заробку і (або) іншага даходу, атрыманага даўжніком за час, на працягу якога не праводзілася спагнанне.

Калі даўжнік у гэты перыяд не працаваў або не прадстаўлены дакументы, якія пацвярджаюць яго заробак і (або) іншы даход, запазычанасць вызначаецца зыходзячы з заробку і (або) іншага даходу, які атрымліваецца ім на момант налічэння запазычанасці па аліментах.

У выпадках, калі даўжнік на момант налічэння запазычанасці па аліментах не працуе, яе памер вызначаецца зыходзячы з заробку даўжніка па апошнім месцы працы, а пры адсутнасці звестак аб гэтым або калі з моманту звальнення прайшло больш за тры месяцы, — зыходзячы з сярэдняй зароботнай платы работнікаў у рэспубліцы.

Памер штомесячных сум запазычанасці, налічаных у адпаведнасці з часткамі пятай і шостаў сапраўднага артыкула, не можа быць ніжэйшым за памер, устаноўлены часткай першай артыкула 92 сапраўднага Кодэкса, які дзейнічае на момант налічэння запазычанасці па аліментах.

Не лічыцца запазычанасцю недаплата па аліментах, калі яна ўтварылася ў сувязі з прастоем ці іншымі абставінамі, якія мелі месца па незалежных ад даўжніка прычынах. У такіх выпадках утрыманне аліментаў ажыццяўляецца ў наступных памерах: на адно дзіця — 25 працэнтаў, на дваіх дзяцей — 33 працэнты, на трох і больш дзяцей — 50 працэнтаў фактычнага заробку і (або) іншага даходу асобы, якая абавязана выплачваць аліменты, за прапрацаваны пры паказаных абставінах перыяд. Недаатрыманая сума аліментаў павінна кампенсавацца спагнанніку выплатамі з Фонду сацыяльнай абароны насельніцтва Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь з наступным пакрыццём дадзенаму Фонду выплачаных сум наймальнікам у парадку, які вызначаецца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Пры нязгодзе з вызначаным судовым выканаўцам памерам запазычанасці па аліментах спагнаннік або даўжнік могуць абскардзіць дзеянні судовага выканаўцы ў парадку, вызначаным Грамадзянскім працэсуальным кодэксам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 111. Вызваленне ад выплаты або памяншэнне запазычанасці па аліментах

Вызваленне ад выплаты або памяншэнне запазычанасці па аліментах магчыма толькі па рашэнні суда.

Суд мае права па іску асобы, якая выплачвае аліменты, вызваліць яе цалкам або часткова ад выплаты запазычанасці, якая ўтварылася па аліментах, калі ўстаноўці, што нявыплата аліментаў мела месца ў сувязі з захворваннем гэтай асобы або па іншых уважлівых прычынах і яго матэрыяльнае і сямейнае становішча не дае магчымасці пагасіць запазычанасць, якая ўтварылася.

Артыкул 111¹. Адказнасць за несвоечасовую выплату аліментаў

Пры ўтварэнні запазычанасці па аліментах па віне асобы, якая абавязана выплачваць аліменты паводле Пагаднення аб дзецях, Пагаднення аб выплаце аліментаў або Шлюбнага дагавору, вінаватая асоба нясе адказнасць у парадку, прадугледжаным гэтымі пагадненнямі, дагаворам.

Пры ўтварэнні запазычанасці па аліментах па віне асобы, якая абавязана выплачваць аліменты паводле судовай пастановы, вінаватая асоба выплачвае атрымальніку аліментаў няўстойку ў памеры 0,3 працэнта ад сумы нявыплачаных аліментаў за кожны дзень пратэрміноўкі.

Атрымальнік аліментаў мае права таксама спагнаць з вінаватай у несвоечасовай выплаце аліментаў асобы, якая абавязана выплачваць аліменты па судовай пастанове, усе прычыненыя пратэрміноўкай выканання аліментных абавязацельстваў страты ў частцы, не пакрытай няўстойкай.

Артыкул 112. Недапушчальнасць заліку або зваротнага спагнання аліментаў

Сумы аліментаў, якія падлягаюць выплаце, не могуць быць залічаны па сустрэчнаму патрабаванні даўжніка.

Выплачаныя сумы аліментных плацяжоў не могуць быць запатрабаваныя назад, за выключэннем выпадкаў, калі адмененая судовая пастанова была заснавана на ілжывых звестках, якія паведаміў заяўнік, або прадстаўленых ім падрабленых дакументах, а таксама выпадкаў прызнання Пагаднення аб дзецях, Пагаднення аб выплаце аліментаў, Шлюбнага дагавору несапраўднымі з прычыны заключэння іх пад уплывам падману, пагроз або гвалту з боку

атрымальніка аліментаў, устанаўлення прысудам суда факту падробкі судовай пастановы, Пагаднення аб дзецях, Пагаднення аб выплаце аліментаў, Шлюбнага дагавору або выканаўчага ліста, на падставе якіх выплачваліся аліменты.

Калі дзеянні, названыя ў частцы другой гэтага артыкула, здзейсненыя законным прадстаўніком непаўналетняга дзіцяці або законным прадстаўніком паўналетняга недзеяздольнага дзіцяці, спаганне аліментаў не ажыццяўляецца, а сумы выплачаных аліментаў спаганяюцца з вінаватага законнага прадстаўніка па іску асобы, якая абавязана выплачваць аліменты.

Артыкул 113. Індэксацыя аліментаў

Індэксацыя аліментаў, якія спаганяюцца на падставе выканаўчых дакументаў у цвёрдай грашовай суме, ажыццяўляецца наймальнікам, арганізацыяй, указанымі ў частцы першай артыкула 105 дадзенага Кодэкса, а таксама судом прапарцыянальна павелічэнню ўстаноўленай заканадаўствам Рэспублікі Беларусь базавай велічыні.

Артыкул 114. Асаблівасці выканання аліментных абавязацельстваў грамадзянамі, якія выязджаюць на пастаяннае пражыванне за межы Рэспублікі Беларусь

Асаблівасці выканання аліментных абавязацельстваў грамадзянамі, якія выязджаюць на пастаяннае пражыванне за межы Рэспублікі Беларусь, вызначаюцца актамі заканадаўства Рэспублікі Беларусь і міжнароднымі дагаворамі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 115. Спыненне аліментных абавязацельстваў

Аліментныя абавязацельствы, устаноўленыя Пагадненнем аб дзецях, Пагадненнем аб выплаце аліментаў, Шлюбным дагаворам, спыняюцца ў сувязі са смерцю аднаго з бакоў, заканчэннем тэрміну дзеяння гэтых пагадненняў, дагавору або паводле падстаў, прадугледжаных у іх.

Выплата аліментаў, якія спаганяюцца ў судовым парадку, спыняецца:

па дасягненні дзіцём паўналецця або ў выпадку набыцця непаўналетнімі дзецьмі поўнай дзеяздольнасці да дасягнення імі паўналецця;

пры ўсынаўленні дзіцяці, на ўтрыманне якога спаганяліся аліменты;

пры ўладкаванні дзяцей на дзяржаўнае забеспячэнне і ўзнікненні абавязку пакрыцця выдаткаў, затрачаных дзяржавай на іх утрыманне, у адпаведнасці з часткай першай артыкула 93 дадзенага Кодэкса;

пры прызнанні судом аднаўлення працаздольнасці або спынення патрэбнасці ў дапамозе атрымальніка аліментаў;

пры ўступленні непрацаздольнага былога мужа або жонкі, які патрабуе дапамогі і з'яўляецца атрымальнікам аліментаў, у новы шлюб;

у сувязі са смерцю асобы, якая атрымлівае аліменты, або асобы, якая абавязана выплачваць аліменты.

ГЛАВА 13 ВЫЯЎЛЕННЕ, УЛІК І ЎЛАДКАВАННЕ ДЗЯЦЕЙ-СІРОТ, ДЗЯЦЕЙ, ЯКІЯ ЗАСТАЛІСЯ БЕЗ АПЕКІ БАЦЬКОЎ, І ДЗЯЦЕЙ, ЯКІЯ ЗНАХОДЗЯЦА Ў САЦЫЯЛЬНА НЕБЯСПЕЧНЫМ СТАНОВІШЧЫ. УСЫНАЎЛЕННЕ

Артыкул 116. Абарона правоў і законных інтарэсаў дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і дзяцей, якія знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы

Абарона правоў і законных інтарэсаў дзяцей-сірот (дзяцей, у якіх памерлі абодва ці адзін з бацькоў), дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў (дзяцей, якія засталіся без апекі аднаго ці абодвух бацькоў у выніку пазбаўлення бацькоў бацькоўскіх правоў, адабрання іх у бацькоў без пазбаўлення бацькоўскіх правоў, прызнання бацькоў недзеяздольнымі, абмежавана дзеяздольнымі, без вестак адсутнымі, аб'яўлення іх памерлымі, знаходжання бацькоў у вышуку, у месцах утрымання пад вартай, захворвання, пры якім бацькі не могуць выконваць бацькоўскія абавязкі, адбывання бацькамі пакарання ва ўстановах, якія выконваюць пакаранне ў выглядзе пазбаўлення волі, абмежавання волі, арышту, пакідання дзяцей бацькамі ў арганізацыях аховы здароўя, згоды бацькоў на ўсынаўленне дзяцей пры адмове бацькоў ад дзяцей і іх асобным пражыванні з дзецьмі, а таксама дзяцей, якія выяўленыя кінутымі, і ў іншых выпадках адсутнасці апекі бацькоў), ускладаецца на органы апекі і папачыцельства, а таксама на іншыя арганізацыі, упаўнаважаныя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Абарона правоў і законных інтарэсаў дзяцей, якія знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы, ускладаецца на камісіі па справах непаўналетніх, органы апекі і папачыцельства, а таксама на іншыя арганізацыі, упаўнаважаныя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Дзіця, якое знаходзіцца ў сацыяльна небяспечным становішчы, можа быць прызнана дзіцём, якое мае патрэбу ў дзяржаўнай абароне, у выпадках, прадугледжаных часткай першай артыкула 85¹ дадзенага Кодэкса, па рашэнні камісіі па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе па месцы знаходжання дзіцяці. У выпадку, калі знаходжанне дзіцяці ў сацыяльна небяспечным становішчы не

звязана з неналежным выкананнем бацькамі абавязкаў па выхаванні і ўтрыманні дзіцяці, яно можа быць прызнана дзіцём, якое мае патрэбу ў дзяржаўнай абароне, па рашэнню органа апекі і папачыцельства.

У выпадку прызнання дзіцяці дзіцём, якое мае патрэбу ў дзяржаўнай абароне, кіраўніком раённага (гарадскога) выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе не пазней за два тыдні з дня прыняцця рашэння аб прызнанні дзіцяці дзіцём, якое мае патрэбу ў дзяржаўнай абароне, сцвярджаецца план абароны правоў і законных інтарэсаў дзіцяці, у якім вызначаецца комплекс мерапрыемстваў па аднаўленні сям'і. План абароны правоў і законных інтарэсаў дзіцяці з'яўляецца абавязковым для выканання дзяржаўнымі органамі, іншымі арганізацыямі, іх службовымі асобамі.

Парадак, тэрміны правядзення абследавання ўмоў жыцця і выхавання дзіцяці, парадак прызнання дзяцей, якія знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы, а таксама форма плана абароны правоў і законных інтарэсаў дзіцяці ўстанаўліваюцца Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 117. Выяўленне і ўлік дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і дзяцей, якія знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы

Органы апекі і папачыцельства, іншыя арганізацыі, упаўнаважаныя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь ажыццяўляць абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей, выяўляюць дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, дзяцей, якія знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы, вядуць іх улік і, зыходзячы з канкрэтных абставін, абіраюць форму ўладкавання гэтых дзяцей, а таксама ажыццяўляюць наступны кантроль за ўмовамі іх утрымання, выхавання і адукацыі ў парадку, вызначаным Урадам Рэспублікі Беларусь.

Дзяржаўныя органы, іншыя арганізацыі, грамадзяне, якія маюць звесткі аб дзецях, узаных у частках першай і другой артыкула 116 дадзенага Кодэкса, абавязаны неадкладна паведаміць аб гэтым у камісію па справах непаўналетніх, орган апекі і папачыцельства, іншыя дзяржаўныя арганізацыі, упаўнаважаныя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь ажыццяўляць абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей, па месцы знаходжання гэтых дзяцей.

Орган апекі і папачыцельства на працягу трох сутак з дня атрымання звестак аб дзецях-сіротах, дзецях, якія засталіся без апекі бацькоў, абавязаны правесці абследаванне ўмоў жыцця дзіцяці і пры выяўленні факта адсутнасці апекі бацькоў забяспечыць абарону правоў і законных інтарэсаў дзіцяці да вырашэння пытання аб яго ўладкаванні. Орган апекі і папачыцельства накіроўвае звесткі аб дзецях-сіротах, дзецях, якія засталіся без апекі бацькоў, у

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь або ўпаўнаважаную ім арганізацыю для ўнясення ў рэспубліканскі банк дадзеных дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў. Парадак фарміравання рэспубліканскага банка даных дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і карыстання ім вызначаецца Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Кіраўнікі дзіцячых інтэрнатных устаноў, устаноў прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі, якія ажыццяўляюць апеку, папярэдняга над дзецьмі-сіратамі, дзецьмі, якія засталіся без апекі бацькоў, абавязаны ў сямідзённы тэрмін з дня, калі ім стала вядома, што дзіця можа быць перададзена на выхаванне ў сям'ю, паведаміць пра гэта ў орган апекі і папярэдняга па месцы знаходжання дадзенай установы.

Орган апекі і папярэдняга на працягу месяца з дня атрымання звестак аб дзецях-сіротах, дзецях, якія засталіся без апекі бацькоў, забяспечвае іх уладкаванне на выхаванне ў сям'ю. Пры немагчымасці перадаць дзіцё на выхаванне ў сям'ю сваякоў орган апекі і папярэдняга накіроўвае звесткі аб дзіцяці, якое падлягае ўсынаўленню, па заканчэнні месячнага тэрміну ва ўстанову «Нацыянальны цэнтр усынаўлення Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь» (далей — Нацыянальны цэнтр усынаўлення).

Нацыянальны цэнтр усынаўлення ўносіць названыя звесткі пра дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, на цэнтралізаваны ўлік у рэспубліканскі банк дадзеных аб усынаўленні (удачарэнні) дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, арганізуе іх уладкаванне на выхаванне ў сям'ю грамадзян Рэспублікі Беларусь.

Парадак фарміравання рэспубліканскага банка дадзеных аб усынаўленні (удачарэнні) дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і карыстання ім вызначаецца Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Не дапускаецца дзейнасць юрыдычных і фізічных асоб па выяўленні, уліку і ўладкаванню дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і дзяцей, якія знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы, не ўпаўнаважаных на яе ажыццяўленне заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 118. Уладкаванне дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў

Прыярытэтнай формай уладкавання дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, на выхаванне ў сям'ю з'яўляецца ўсынаўленне.

Дзеці-сіроты, дзеці, якія засталіся без апекі бацькоў, пры немагчымасці ўсынаўлення падлягаюць уладкаванню на выхаванне ў апякунскую сям'ю, прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу, а пры адсутнасці такой магчымасці — у дзіцячыя інтэрнатныя ўстановы.

Орган апекі і папяхыцельства, адміністрацыя дзіцячай інтэрнатнай установы абавязаны прымаць неабходныя меры па ўсынаўленні дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, якія знаходзяцца на выхаванні ў дзіцячай інтэрнатнай установе, ці ўладкаванні іх на выхаванне ў апякунскую сям'ю, прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу.

Да ўсынаўлення дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, уладкавання іх на выхаванне ў апякунскую сям'ю, прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу, дзіцячую інтэрнатную ўстанову або ўстанову прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі выкананне абавязкаў апекуна, папяхыцеля часова ўскладаецца на органы апекі і папяхыцельства.

Пры ўсынаўленні дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, уладкаванні іх на выхаванне ў апякунскую сям'ю, прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу павінны ўлічвацца сваяцкія сувязі, этнічнае паходжанне дзяцей, прыналежнасць да пэўнай рэлігіі і культуры, роднай мовы, магчымасць забеспячэння пераемнасці ў выхаванні і адукацыі.

Артыкул 118¹. Адказнасць за парушэнне заканадаўства Рэспублікі Беларусь пры выяўленні, уліку і (або) уладкаванні дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і дзяцей, якія знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы

Службовыя асобы органаў апекі і папяхыцельства, службовыя асобы іншых арганізацый, упаўнаважаныя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь ажыццяўляць абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей, за невыкананне абавязкаў, прадугледжаных часткамі першай, трэцяй — шостага артыкула 117, часткай трэцяй артыкула 118 дадзенага Кодэкса, прадастаўленне заведама недакладных звестак аб дзецях-сіротах, дзецях, якія засталіся без апекі бацькоў, і дзецях, якія знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы, а таксама за іншыя дзеянні, накіраваныя на ўтойванне дзіцяці ад уладкавання на выхаванне ў сям'ю, нясуць адказнасць у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 119. Паняцце ўсынаўлення

Усынаўленне — заснаваны на судовым рашэнні юрыдычны акт, у сілу якога паміж усынавіцелем і ўсыноўленым узнікаюць такія ж правы і абавязкі, як паміж бацькамі і дзецьмі.

Артыкул 120. Дзеці, у дачыненні да якіх дапускаецца ўсынаўленне

Усынаўленне дапускаецца ў дачыненні да дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, калі яны не набылі дзяздольнасць у поўным аб'ёме.

Усынаўленню падлягаюць дзеці, адзіны (адзін) або абодва бацькі якіх:
памерлі;
пазбаўлены бацькоўскіх правоў;
далі згоду на ўсынаўленне дзіцяці;
прызнаны ў судовым парадку недзяздольнымі, адсутнымі без вестак або памерлымі;
невядомы.

Усынаўленне братоў і сясцёр рознымі асобамі, як правіла, не дапускаецца, за выключэннем выпадкаў, калі ўсынаўленне адпавядае інтарэсам дзяцей.

Раз'яднанне братоў і сясцёр пры ўсынаўленні магчыма ў выпадку, калі ўсынавіцелі не настойваюць на захаванні тайны ўсынаўлення і абавязваюцца не перашкаджаць зносінам дзіцяці, якое ўсынаўляецца, з братамі і сёстрамі.

У выпадку раз'яднання братоў і сясцёр пры ўсынаўленні суд ускладае на ўсынавіцеля абавязак паведамляць дзіцяці аб наяўных у яго братах і сёстрах і іх знаходжанне.

Усынаўленне дапускаецца ў дачыненні да ўсіх дзяцей незалежна ад стану здароўя. Усынавіцелю павінна быць прадастаўлена ўся інфармацыя аб стане здароўя дзіцяці, якое ўсынаўляецца, а таксама інфармацыя пра блізкіх сваякоў дзіцяці, якое ўсынаўляецца, і стане іх здароўя.

Артыкул 121. Орган, які ўстанаўлівае ўсынаўленне

Усынаўленне ажыццяўляецца раённым (гарадскім) судом па заяве асоб (асобы), якія жадаюць усынавіць дзіця, па месцы жыхарства (знаходжання) дзіцяці або па месцы жыхарства ўсынавіцеляў.

Міжнароднае ўсынаўленне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь ажыццяўляецца па заяве асоб (асобы), якія жадаюць усынавіць дзіця, абласнымі судамі па месцы жыхарства (знаходжання) дзіцяці, якое ўсынаўляецца, а ў горадзе Мінску — Мінскім гарадскім судом.

Артыкул 122. Парадак усынаўлення дзіцяці

Разгляд спраў аб усынаўленні дзіцяці ажыццяўляецца судом у парадку асаблівага правядзення па правілах, прадугледжаных грамадзянскім працэсуальным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Справы аб усынаўленні дзяцей разглядаюцца судом з абавязковым удзелам саміх усынавіцеляў, органаў апекі і папачыцельства, пракурора, а па справах аб міжнародным усынаўленні — таксама з удзелам Нацыянальнага цэнтра ўсынаўлення.

Для ўсынаўлення дзіцяці неабходна заключэнне органа апекі і папачыцельства аб абгрунтаванасці ўсынаўлення і аб яго адпаведнасці інтарэсам дзіцяці, якое ўсынаўляецца, з указаннем звестак аб факце асабістых зносін усынавіцеляў (усынавіцеля) з дзіцём, якое ўсынаўляецца.

Парадак перадачы дзяцей на ўсынаўленне, а таксама парадак і тэрміны ажыццяўлення кантролю за ўмовамі жыцця і выхавання дзяцей у сем'ях усынавіцеляў на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь вызначаюцца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Усынаўленне лічыцца вызначаным з дня ўступлення ў законную сілу рашэння суда аб усынаўленні.

Суд абавязаны на працягу трох дзён са дня ўступлення ў законную сілу рашэння суда аб усынаўленні дзіцяці накіраваць выпіску з гэтага рашэння суда ў орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы вынясення рашэння, у орган апекі і папачыцельства па месцы жыхарства ўсынавіцеляў і Нацыянальны цэнтр усынаўлення.

Артыкул 123. Улік дзяцей, якія падлягаюць усынаўленню, і асоб, якія жадаюць усынавіць дзяцей

Улік дзяцей, якія падлягаюць усынаўленню, ажыццяўляецца ў парадку, вызначаным часткамі трэцяй — сёмай артыкула 117 дадзенага Кодэкса.

Улік грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія пастаянна пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, замежных грамадзян і асоб без грамадзянства, якія жадаюць усынавіць дзіця, ажыццяўляецца органамі апекі і папачыцельства па месцы іх жыхарства і Нацыянальнымі цэнтрамі усынаўлення. Улік грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія пастаянна пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, замежных грамадзян і асоб без грамадзянства, якія жадаюць усынавіць дзіця, ажыццяўляецца Нацыянальнымі цэнтрамі усынаўлення.

Артыкул 124. Недапушчальнасць незаконных дзеянняў па ўсынаўленню дзяцей

Дзеянні па падбору і перадачы дзяцей на ўсынаўленне ад імя або ў інтарэсах асоб, якія жадаюць іх усынавіць, якія ажыццяўляюцца асобай, не ўпаўнаважанай на гэта заканадаўствам Рэспублікі Беларусь (пасрэдніцтва пры ўсынаўленні), не дапускаюцца.

Дзейнасць Нацыянальнага цэнтра ўсынаўлення, органаў апекі і папачыцельства, іншых арганізацый, упаўнаважаных заканадаўствам Рэспублікі Беларусь ажыццяўляць абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей, па выяўленні, уліку і ўладкаванню дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, а таксама дзейнасць спецыяльна ўпаўнаважаных замежнымі дзяржавамі арганізацый па ўсынаўленню дзяцей, якая ажыццяўляецца на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь у рамках узгодненай паміж Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь і кампетэнтнымі дзяржаўнымі органамі замежных дзяржаў працэдуры ўсынаўлення, не з'яўляецца пасрэдніцтвам пры ўсынаўленні дзяцей. Арганізацыі, названыя ў дадзенай частцы, не могуць праследаваць у сваёй дзейнасці камерцыйныя мэты.

Абавязковы асабісты ўдзел асоб (асобы), якія жадаюць усынавіць дзіця, у працэсе ўсынаўлення не пазбаўляе іх права мець адначасова свайго прадстаўніка, правы і абавязкі якога ўстаноўлены грамадзянскім і грамадзянскім працэсуальным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, а таксама карыстацца ў неабходных выпадках паслугамі перакладчыка.

Адказнасць за ажыццяўленне пасрэдніцтва пры ўсынаўленні дзяцей устанаўліваецца заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 125. Асобы, якія маюць права быць усынавіцелямі

Усынавіцелямі могуць быць дзездольныя асобы мужчынскага і жаночага полу, за выключэннем:

асоб, хворых на хранічны алкагалізм, наркаманію, таксікаманію;

асоб, якія па стане здароўя не могуць быць усынавіцелямі;

асоб, пазбаўленых бацькоўскіх правоў;

былых усынавіцеляў, калі ўсынаўленне было адменена з прычыны неналежнага выканання ўсынавіцелем сваіх абавязкаў;

асоб, вызваленых ад абавязкаў апекуна або папачыцеля за неналежнае выкананне ўскладзеных на іх абавязкаў;

асоб, якія маюць судзімасць за наўмысныя злачынствы, а таксама асоб, якія асуджаліся за наўмысныя цяжкія або асабліва цяжкія злачынствы супраць чалавека;

асоб, дзеці якіх былі прызнаны маючымі патрэбу ў дзяржаўнай абароне ў сувязі з невыкананнем або неналежным выкананнем гэтымі асобамі сваіх абавязкаў па выхаванню і ўтрыманню дзяцей у адпаведнасці з часткай першай артыкула 851 дадзенага Кодэкса;

асоб, якія не маюць пастаяннага месца жыхарства, а таксама жылога памяшкання, якое адпавядае вызначаным санітарным і тэхнічным патрабаванням;

асоб, якія на момант усынаўлення не маюць даходу, які забяспечвае дзіцяці, якое ўсынаўляецца, пражытачны мінімум, устаноўлены на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь;

сужонкаў, адзін з якіх прызнаны судом недзеяздольным або абмежавана дзеяздольным.

Пералік захворванняў, пры наяўнасці якіх асобы не могуць быць усынавіцелямі, устанаўліваецца Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь.

Асобы, якія не знаходзяцца паміж сабой у шлюбе, не могуць сумесна ўсынавіць адно і тое ж дзіця.

Пры наяўнасці некалькіх асоб, якія жадаюць усынавіць адно і тое ж дзіця, пераважнае права прадстаўляецца родным дзіцяці пры ўмове абавязковага выканання патрабаванняў дадзенага артыкула і інтарэсаў дзіцяці, якое ўсынаўляецца.

Артыкул 126. Розніца ва ўзросце паміж усынавіцелем і дзіцём, якое ўсынаўляецца

Розніца ва ўзросце паміж усынавіцелем і дзіцём павінна быць не менш за шаснаццаць гадоў і не больш за сорок пяць гадоў. Пры ўсынаўленні дзіцяці айчымам (мачахай), а таксама па іншых прычынах, прызнаных судом уважлівымі, розніца ва ўзросце можа быць скарачана (павялічана).

Артыкул 127. Згода бацькоў на ўсынаўленне

Для ўсынаўлення дзіцяці неабходна згода яго бацькоў. Пры ўсынаўленні дзіцяці непаўналетніх бацькоў, якія не набылі поўную дзеяздольнасць, неабходна таксама згода іх законных прадстаўнікоў, апекуна дзіцяці, якое ўсынаўляецца.

Згода бацькоў на ўсынаўленне дзіцяці павінна быць выказана ў заяве, натарыяльна засведчанай або заверанай кіраўніком установы, у якім знаходзіцца дзіця, якое засталася без апекі бацькоў, альбо органам апекі і папярэцельства па месцы ўсынаўлення дзіцяці або па месцы жыхарства бацькоў, а таксама можа быць выказана непасрэдна ў судзе пры ўсынаўленні.

Бацькі маюць права адклікаць дадзеную імі згоду на ўсынаўленне дзіцяці да вынясення рашэння суда аб яго ўсынаўленні.

Бацькі могуць даць згоду на ўсынаўленне дзіцяці канкрэтнай асобай або без указання канкрэтнай асобы. Згода бацькоў на ўсынаўленне дзіцяці можа быць дадзена толькі пасля яго нараджэння.

Артыкул 128. Усынаўленне дзіцяці без згоды бацькоў

Для ўсынаўлення дзіцяці не патрабуецца згоды бацькоў, калі яны:
невядомы;
пазбаўлены бацькоўскіх правоў;
прызнаны судом недзеяздольнымі;
прызнаны судом без вестак адсутнымі альбо памерлымі.

Артыкул 129. Згода апекуна, папачыцеля на ўсынаўленне дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў

Для ўсынаўлення дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, неабходна згода іх апекуна, папачыцеля ў пісьмовай форме.

Суд мае права ў інтарэсах дзіцяці вынесці рашэнне аб яго ўсынаўленні без згоды апекуна, папачыцеля.

Артыкул 130. Згода дзіцяці на ўсынаўленне

Для ўсынаўлення дзіцяці, якое дасягнула дзесяці гадоў, неабходна яго згода.

Згода дзіцяці на ўсынаўленне выяўляецца органам апекі і папачыцельства, консульскай установай Рэспублікі Беларусь або судом пры вынясенні судовага рашэння.

Калі да падачы заявы аб усынаўленні дзіця пражывала ў сям'і ўсынавіцеля і лічыць яго сваім бацькам, усынаўленне ў выглядзе выключэння можа быць зроблена без атрымання згоды дзіцяці, якое ўсынаўляецца.

Артыкул 131. Згода сужонка ўсынавіцеля на ўсынаўленне дзіцяці

Пры ўсынаўленні дзіцяці адным з сужонкаў патрабуецца згода іншага сужонка на ўсынаўленне, калі дзіця не ўсынаўляецца абодвума сужонкамі.

Артыкул 132. Прозвішча, імя, імя па бацьку дзіцяці, якое ўсынаўляецца, месца і дата яго нараджэння

За ўсыноўленым дзіцём захоўваюцца яго ўласнае імя, імя па бацьку і прозвішча.

Па просьбе ўсынавіцеля ўсыноўленаму дзіцяці прысвойваюцца прозвішча ўсынавіцеля, а таксама названае ім уласнае імя. Імя па бацьку ўсыноўленага дзіцяці вызначаецца па ўласным імені ўсынавіцеля, калі ўсынавіцель мужчына, а пры ўсынаўленні дзіцяці жанчынай — па ўласным імені асобы, названай ёю ў якасці бацькі ўсыноўленага дзіцяці, за выключэннем выпадкаў, калі за бацькам дзіцяці захоўваюцца яго правы і абавязкі ў дачыненні да дзіцяці. Калі прозвішчы сужонкаў-усынавіцеляў розныя, па пагадненні сужонкаў-усынавіцеляў усыноўленаму дзіцяці прысвойваецца прозвішча аднаго з іх.

Пры ўсынаўленні дзіцяці асобай, якая не знаходзіцца ў шлюбе, па яе просьбе прозвішча, уласнае імя і імя па бацьку маці (бацькі) усыноўленага дзіцяці паказваюцца ў запісу акта аб нараджэнні па ўказанні ўсынавіцеля.

Змена прозвішча, уласнага імя і імя па бацьку ўсыноўленага дзіцяці, якое дасягнула дзесяці гадоў, можа быць зроблена толькі з яго згоды.

Для забеспячэння тайны ўсынаўлення і ў інтарэсах дзіцяці па просьбе ўсынавіцеляў могуць быць зменены дата нараджэння ўсыноўленага дзіцяці, але не больш чым на адзін год, а таксама месца яго нараджэння ў межах Рэспублікі Беларусь.

Аб змяненні прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку, даты і (або) месца нараджэння ўсыноўленага дзіцяці ўказваецца ў рашэнні суда аб яго ўсынаўленні.

Артыкул 133. Запіс усынавіцеляў у якасці бацькоў усыноўленага дзіцяці

Па просьбе ўсынавіцеляў суд можа прыняць рашэнне аб унясенні звестак пра ўсынавіцеляў у запіс акта аб нараджэнні ў якасці бацькоў усыноўленага імі дзіцяці.

Запіс дзеда ці бабкі пры ўсынаўленні дзіцяці ў якасці аднаго з бацькоў магчымы толькі ў выпадку, калі іх дзіця не запісана ў якасці другога з бацькоў гэтага дзіцяці.

Для здзяйснення такога запісу ў дачыненні да ўсыноўленага дзіцяці, якое дасягнула ўзросту дзесяці гадоў, неабходна яго згода.

Аб неабходнасці здзяйснення такога запісу паказваецца ў рашэнні суда аб усынаўленні дзіцяці.

Артыкул 134. Прававыя наступствы ўсынаўлення

Усыноўленыя дзеці і іх нашчадства ў адносінах да ўсынавіцеляў і іх сваякоў, а ўсынавіцелі і іх сваякі ў адносінах да ўсыноўленых дзяцей і іх нашчадкаў прыраўноўваюцца ў асабістых немаёмасных і маёмасных правах і абавязках да сваякоў па паходжанні.

Усыноўленыя дзеці губляюць асабістыя немаёмасныя і маёмасныя правы і вызваляюцца ад абавязкаў па адносінах да сваіх бацькоў (сваіх сваякоў).

Пры ўсынаўленні дзіцяці адной асобай асабістыя немаёмасныя і маёмасныя правы і абавязкі могуць быць захаваны па жаданні маці, калі ўсынавіцель — мужчына, або па жаданні бацькі, калі ўсынавіцель — жанчына.

Калі адзін з бацькоў усыноўленага дзіцяці памёр, то па просьбе бацькоў памерлага бацькі (дзеда або бабкі дзіцяці) могуць быць захаваны асабістыя немаёмасныя і маёмасныя правы і абавязкі дзіцяці ў адносінах да сваякоў памерлага бацькі, калі гэтага патрабуюць інтарэсы дзіцяці.

Аб захаванні праваадносін усыноўленага дзіцяці з адным з бацькоў або са сваякамі памерлага бацькі паказваецца ў рашэнні суда аб усынаўленні дзіцяці.

Прававыя наступствы ўсынаўлення дзіцяці, прадугледжаныя часткамі першай і другой гэтага артыкула, наступаюць незалежна ад запісу ўсынавіцеляў у якасці бацькоў у запісе акту аб нараджэнні гэтага дзіцяці.

У выпадку, прадугледжаным часткай чацвёртай гэтага артыкула, правы і абавязкі паміж кроўнымі сваякамі ўсыноўленага дзіцяці, з якімі ў яго захаваны праваадносіны, і ўсынавіцелем і яго сваякамі не ўзнікаюць.

Артыкул 135. Захаванне за ўсыноўленым дзіцём права на пенсію і дапамогу

Дзіця, якое мае на момант свайго ўсынаўлення права на пенсію і дапамогу, якія належаць яму ў сувязі са смерцю бацькоў, захоўвае гэта права і пры яго ўсынаўленні.

Усыноўленае дзіця мае права са згоды ўсынавіцеляў на атрыманне да дасягнення шаснаццаці гадоў штомесячных грашовых выплат, якія ажыццяўляюцца ў парадку і памерах, прадугледжаных заканадаўствам Рэспублікі Беларусь для дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў і якія выхоўваюцца ў сем'ях.

Артыкул 136. Таямніца ўсынаўлення

Таямніца ўсынаўлення дзіцяці ахоўваецца законам.

Суд, які вынес рашэнне аб усынаўленні дзіцяці, службовыя асобы, якія ажыццявілі рэгістрацыю ўсынаўлення, а таксама асобы, іншым чынам дасведчаныя аб усынаўленні, абавязаны захоўваць тайну ўсынаўлення дзіцяці.

Паведамляць якія-небудзь звесткі, а таксама выдаваць копіі рашэння суда, дакументы і (або) даведкі, якія змяшчаюць звесткі з запісаў актаў грамадзянскага стану, з якіх было б бачна, што ўсынавіцелі не з'яўляюцца кроўнымі бацькамі ўсыноўленага, без згоды ўсынавіцеляў, а ў выпадку іх смерці — без згоды органаў апекі і папярэчальства забараняецца.

Асобы, названыя ў частцы другой дадзенага артыкула, якія распаўсюдзілі тайну ўсынаўлення дзіцяці супраць волі яго ўсынавіцеляў, прыцягваюцца да адказнасці ў парадку, вызначаным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Усыноўленае дзіця па дасягненні паўналецця або ў выпадку набыцця дзеяздольнасці ў поўным аб'ёме мае права атрымаць звесткі, якія тычацца яго ўсынаўлення, у судзе, які вынес рашэнне аб усынаўленні дзіцяці, органе, рэгіструючым акты грамадзянскага стану, па месцы знаходжання запісу акта аб усынаўленні або органе апекі і папярэчальства па месцы жыхарства ўсынавіцеляў.

Артыкул 137. Адмена ўсынаўлення

Адмена ўсынаўлення дзіцяці ажыццяўляецца раённым (гарадскім) судом, а ў адносінах да міжнароднага ўсынаўлення — абласным (Мінскім гарадскім) судом, які вынес рашэнне аб усынаўленні дзіцяці.

Справа аб адмене ўсынаўлення дзіцяці разглядаецца з удзелам органа апекі і папярэжальства, пракурора, а ў адносінах да міжнароднага ўсынаўлення — таксама з удзелам Нацыянальнага цэнтру ўсынаўлення.

Усынаўленне спыняецца з дня ўступлення ў законную сілу рашэння суда аб адмене ўсынаўлення дзіцяці.

Суд абавязаны на працягу трох дзён з дня ўступлення ў законную сілу рашэння суда аб адмене ўсынаўлення дзіцяці накіраваць выпіску з гэтага рашэння суда ў орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы знаходжання запісу акта аб усынаўленні, у орган апекі і папярэжальства па месцы жыхарства ўсынавіцеляў, а пры міжнародным усынаўленні — таксама ў Нацыянальны цэнтр усынаўлення.

Артыкул 138. Падставы да адмены ўсынаўлення

Усынаўленне дзіцяці можа быць адменена ў выпадку, калі ўсынавіцелі: прызнаныя недзеяздольнымі або абмежавана дзеяздольнымі; з'яўляюцца хворымі на хранічны алкагалізм, наркаманію, таксікаманію; ухіляюцца ад выхавання і (або) утрымання дзіцяці; злоўжываюць бацькоўскімі правамі і (або) жорстка абыходзяцца з усыноўленым дзіцём;

не могуць выконваць бацькоўскія абавязкі ў сувязі з наяўнасцю захворвання, уключанага ў пералік, прадугледжаны часткай трэцяй артыкула 93 дадзенага Кодэкса;

вядуць амаральны лад жыцця, што аказвае шкоднае ўздзеянне на ўсыноўленае дзіця.

Усынаўленне дзіцяці таксама можа быць адменена ў іншых выпадках, прадугледжаных часткай першай артыкула 125 дадзенага Кодэкса, калі гэта неабходна для абароны правоў і законных інтарэсаў дзіцяці. Пры гэтым павінна ўлічвацца жаданне дзіцяці, якое дасягнула дзесяці гадоў.

Артыкул 139. Асобы, якія валодаюць правам патрабаваць адмены ўсынаўлення

Правам патрабаваць адмены ўсынаўлення дзіцяці валодаюць яго бацькі, усынавіцелі дзіцяці, усыноўленае дзіця, якое дасягнула чатырнаццаці гадоў,

орган апекі і папячыцельства, пракурор, а па справах аб міжнародным усынаўленні — таксама Нацыянальны цэнтр усынаўлення.

Артыкул 140. Наступствы адмены ўсынаўлення

Пры адмене судом усынаўлення дзіцяці ўзаемныя правы і абавязкі ўсыноўленага дзіцяці і ўсынавіцеляў (сваякоў усынавіцеляў) спыняюцца і аднаўляюцца ўзаемныя правы і абавязкі дзіцяці і яго бацькоў (яго сваякоў), калі гэтага патрабуюць інтарэсы дзіцяці.

Пры адмене ўсынаўлення дзіця па рашэнні суда перадаецца бацькам. Пры адсутнасці бацькоў, а таксама калі перадача дзіцяці бацькам супярэчыць яго інтарэсам, дзіця перадаецца на апеку органа апекі і папячыцельства.

Суд таксама вырашае пытанне, ці захоўваюцца за дзіцём прысвоеныя яму ў сувязі з яго ўсынаўленнем уласнае імя, імя па бацьку і прозвішча, дата і месца нараджэння.

Змяненне ўласнага імя, імя па бацьку, прозвішча, даты і (або) месца нараджэння дзіцяці, якое дасягнула дзесяці гадоў, магчыма толькі з яго згоды.

Суд, зыходзячы з інтарэсаў дзіцяці, мае права абавязаць былога ўсынавіцеля выплачваць сродкі на ўтрыманне дзіцяці ў адпаведнасці з главой 11 дадзенага Кодэкса.

Артыкул 141. Недапушчальнасць адмены ўсынаўлення па дасягненні ўсыноўленым паўналецця

Адмена ўсынаўлення не дапускаецца, калі да моманту прад'яўлення патрабавання аб адмене ўсынаўлення ўсыноўлены дасягнуў паўналецця, за выключэннем выпадкаў, калі на такую адмену маецца ўзаемная згода ўсынавіцеля і ўсыноўленага дзіцяці, а таксама бацькоў усыноўленага дзіцяці, калі яны жывыя, не пазбаўленыя бацькоўскіх правоў ці не прызнаныя судом недзеяздольнымі.

ГЛАВА 14 АПЕКА І ПАПЯЧЫЦЕЛЬСТВА

Артыкул 142. Мэты апекі і папячыцельства

Апека і папячыцельства ўстанаўліваюцца для выхавання дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, а таксама для абароны асабістых немаёмасных і маёмасных правоў і законных інтарэсаў гэтых дзяцей.

Апека і папячыцельства ўстанаўліваюцца таксама для абароны асабістых немаёмасных і маёмасных правоў і законных інтарэсаў паўналетніх асоб, якія прызнаныя судом недзеяздольнымі або абмежавана дзеяздольнымі.

Артыкул 143. Органы апекі і папачыцельства

Органамі апекі і папачыцельства з'яўляюцца мясцовыя выканаўчыя і распарадчыя органы.

Ажыццяўленне функцый па апецы і папачыцельству ўскладаецца:

ў дачыненні да непаўналетніх — на ўпраўленне (аддзел) адукацыі раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе, а ў выпадках, прадугледжаных заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь, — на камісію па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе па месцы знаходжання дзіцяці;

у дачыненні да паўналетніх асоб, якія прызнаныя недзеяздольнымі або абмежавана дзеяздольнымі, — на ўпраўленне аховы здароўя абласнога выканаўчага камітэта, Камітэт па ахове здароўя Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта.

Артыкул 144. Асобы, над якімі ўстанаўліваецца апека

У адпаведнасці з Грамадзянскім кодэксам Рэспублікі Беларусь апека ўстанаўліваецца над малалетнімі, а таксама над асобамі, прызнанымі судом недзеяздольнымі з прычыны псіхічнага расстройства (душэўнай хваробы або слабога розуму).

Артыкул 145. Асобы, над якімі ўстанаўліваецца папачыцельства

У адпаведнасці з Грамадзянскім кодэксам Рэспублікі Беларусь папачыцельства ўстанаўліваецца над непаўналетнімі ва ўзросце ад чатырнаццаці да васьмнаццаці гадоў, а таксама над асобамі, абмежаванымі судом у дзеяздольнасці з прычыны злоўжывання спіртнымі напоямі, наркатычнымі сродкамі, псіхатропнымі рэчывамі, іх аналагамі.

Артыкул 146. Органы, якія ўстанаўліваюць апеку і папачыцельства

Апека і папачыцельства ўстанаўліваюцца па рашэнні органаў апекі і папачыцельства, названых у частцы першай артыкула 143 дадзенага Кодэкса, у парадку, які вызначаецца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 147. Месца ўстанаўлення апекі і папачыцельства

Апека і папачыцельства ўстанаўліваюцца па месцы жыхарства асобы, якая падлягае апецы або папачыцельству, або па месцы жыхарства апекуна, папачыцеля, калі гэта адпавядае інтарэсам падапечнага.

Артыкул 148. Устанаўленне апекі або папячыцельства над непаўналетнім, бацькі якога ўхіляюцца ад яго выхавання

У выпадках, калі дзіця не пражывае сумесна з бацькамі і яны ўхіляюцца ад абавязкаў па яго выхаванню, над дзіцём устанаўліваецца апека або папячыцельства. Органы апекі і папячыцельства ў гэтым выпадку маюць права патрабаваць у судовым парадку пазбаўлення бацькоў бацькоўскіх правоў.

Артыкул 149. Устанаўленне апекі або папячыцельства над непаўналетнім пры часовай адсутнасці бацькоў

Пры часовай адсутнасці бацькоў па ўважлівых прычынах (камандзіроўка, захворванне і да т.п.), калі дзіця пакінута імі на апеку сваякоў або іншых блізкіх асоб, устанаўленне апекі або папячыцельства неабавязкова. Пры працяглым (больш за шэсць месяцаў) адсутнасці бацькоў апека або папячыцельства над іх дзецьмі ўстанаўліваецца, калі гэта неабходна ў інтарэсах дзяцей.

Артыкул 150. Абавязак суда паведамляць органам апекі і папячыцельства аб неабходнасці ўстанаўлення апекі або папячыцельства

Суд абавязаны на працягу трох дзён з часу ўступлення ў законную сілу рашэння аб прызнанні асобы недзеяздольнай або абмежавана дзеяздольнай паведаміць пра гэта ў орган апекі і папячыцельства па месцы жыхарства асобы, прызнанай недзеяздольнай або абмежавана дзеяздольнай, для ўстанаўлення над ёй апекі або папячыцельства.

Артыкул 151. Прызначэнне апекуна або папячыцеля

Для ажыццяўлення абавязкаў па апецы або папячыцельству органы апекі і папячыцельства прызначаюць апекуна або папячыцеля.

Апякун або папячыцель можа быць прызначаны толькі з яго згоды.

Апякун або папячыцель павінен быць прызначаны не пазней месячнага тэрміну з моманту, калі органам апекі і папячыцельства стала вядома аб неабходнасці ўстанаўлення апекі або папячыцельства.

Адзін апякун, папячыцель можа быць прызначаны некалькім падапечным, калі іх інтарэсы не знаходзяцца ў супярэчнасці. Асобы, якія не знаходзяцца паміж сабой у шлюбе, не могуць быць прызначаныя апекунамі, папячыцелямі аднаго падапечнага.

На заснаванні рашэння органа апекі і папячыцельства аб прызначэнні грамадзяніна апекуном або папячыцелем яму выдаецца пасведчанне на права прадстаўлення інтарэсаў падапечнага, парадак выдачы якога вызначаецца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 152. Выбар апекуна або папячыцеля

Пры выбары апекуна або папячыцеля павінны быць прыняты пад увагу яго асабістыя якасці, здольнасць да выканання абавязкаў апекуна або папячыцеля, адносіны, якія існуюць паміж ім, членамі яго сям'і і асобай, якая мае патрэбу ў апецы або апякунстве, а таксама жаданне асобы, якая мае патрэбу ў апецы або апякунстве, якая дасягнула дзесяці гадоў.

Артыкул 153. Асобы, якія маюць права быць апекунамі і папячыцелямі

Апекунамі могуць быць дзяздольныя асобы абодвух палоў, за выключэннем:

асоб, хворых на хранічны алкагалізм, наркаманію, таксікаманію;

асоб, якія па стане здароўя не могуць ажыццяўляць правы і выконваць абавязкі апекуна, папячыцеля;

асоб, пазбаўленых судом бацькоўскіх правоў;

былых усынавіцеляў, калі ўсынаўленне было адменена з прычыны неналежнага выканання ўсынавіцелем сваіх абавязкаў;

асоб, вызваленых ад абавязкаў апекуна або папячыцеля за неналежнае выкананне ўскладзеных на іх абавязкаў;

асоб, якія маюць судзімасць за наўмысныя злачынствы, а таксама асоб, якія асуджаліся за наўмысныя цяжкія або асабліва цяжкія злачынствы супраць чалавека;

асоб, дзеці якіх былі прызнаныя маючымі патрэбу ў дзяржаўнай абароне ў сувязі з невыкананнем або неналежным выкананнем гэтымі асобамі сваіх абавязкаў па выхаванню і ўтрыманню дзяцей у адпаведнасці з часткай першай артыкула 851 дадзенага Кодэкса.

Пералік захворванняў, пры наяўнасці якіх асобы не могуць быць апекунамі, устанаўліваецца Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь.

Пры наяўнасці некалькіх асоб, якія жадаюць стаць апекунамі, папячыцелямі аднаго і таго ж падапечнага, пераважнае права прадастаўляецца родным падапечнага пры ўмове абавязковага выканання патрабаванняў артыкула 152 дадзенага Кодэкса і гэтага артыкула, а таксама інтарэсаў падапечнага.

Артыкул 154. Кантроль за дзейнасцю апекуноў і папячыцеляў

Кантроль за дзейнасцю апекуноў і папячыцеляў ажыццяўляецца organami апекі і папячыцельства па месцы жыхарства падапечных.

Органы апекі і папячыцельства абавязаны праводзіць кантрольныя абследаванні ўмоў жыцця падапечных не радзей двух разоў у год.

Артыкул 155. Апека над маёмасцю, якая знаходзіцца не па месцы жыхарства падапечнага

Калі ў асобы, над якой устаноўлена апека або папячыцельства, маецца маёмасць, якая знаходзіцца ў іншай мясцовасці, то ахова гэтай маёмасці ўскладаецца на орган апекі і папячыцельства па месцы знаходжання маёмасці. У выпадку неабходнасці гэты орган можа прызначыць апекуна над маёмасцю або перадаць маёмасць падапечнага на захоўванне.

Артыкул 156. Бязвыплатнасць выканання абавязкаў апекуноў і папячыцеляў

Абавязкі па апецы і папячыцельству выконваюцца бязвыплатна.

Апякун або папячыцель мае права на кампенсацыю выдаткаў, якія ён панёс з уласных сродкаў на рамонт, утрыманне маёмасці падапечнага, іншыя неабходныя патрэбы.

Артыкул 157. Абавязкі апекуноў і папячыцеляў па ахове асобы і здароўя непаўналетніх, паўналетніх падапечных і абароне іх правоў і законных інтарэсаў

Апекуны і папячыцелі абавязаны клапаціцца пра ўтрыманне непаўналетніх, паўналетніх асоб, якія знаходзяцца пад іх апекай або папячыцельствам, стварэнні гэтым асобам неабходных бытавых умоў, аб забеспячэнні іх даглядам і лячэннем, абараняць іх правы і законныя інтарэсы.

Апекуны над паўналетнімі асобамі, якія прызнаны недзеяздольнымі, абавязаны, акрамя таго, сачыць за ажыццяўленнем над падапечнымі пастаяннага медыцынскага нагляду. У выпадку выздараўлення падапечнага апякун абавязаны заявіць у суд хадайніцтва аб прызнанні падапечнага дзеяздольным.

Абавязкі, прадугледжаныя дадзеным артыкулам, не ўскладаюцца на папячыцеляў над асобамі, якія абмежаваныя судом у дзеяздольнасці.

Артыкул 158. Правы і абавязкі апекуноў, папячыцеляў па выхаванні непаўналетніх

Апекуны, папячыцелі над непаўналетнімі маюць права і абавязаны выхоўваць падапечных, клапаціцца аб іх фізічным развіцці і навучанні, рыхтаваць іх да грамадска карыснай працы.

Апекуны, папячыцелі маюць права самастойна вызначаць спосабы выхавання дзіцяці, якое знаходзіцца пад апекай, папячыцельствам, з улікам меркавання дзіцяці і рэкамендацый органа апекі і папячыцельства.

Апекуны, папячыцелі з улікам меркавання дзіцяці маюць права выбару ўстановы адукацыі і формы навучання дзіцяці да атрымання ім агульнай сярэдняй адукацыі і абавязаны забяспечыць атрыманне дзіцем агульнай базавай адукацыі.

Апекуны, папячыцелі не маюць права перашкаджаць зносінам дзіцяці з бацькамі і іншымі блізкімі сваякамі, за выключэннем выпадкаў, калі такія зносіны не адпавядаюць інтарэсам дзіцяці. Рознагалосці паміж названымі асобамі вырашаюцца органам апекі і папячыцельства.

Грамадзяне, прызначаныя апекунамі, папячыцелямі, абавязаны пражываць сумесна са сваімі непаўналетнімі падапечнымі.

У асобных выпадках орган апекі і папячыцельства можа даць дазвол на асобнае пражыванне папячыцеля з падапечным, які дасягнуў чатырнаццаці гадоў, калі раздзельнае пражыванне не адаб'ецца неспрыяльна на выхаванні і абароне правоў і законных інтарэсаў падапечнага.

Аб змене свайго месца пражывання або месца пражывання падапечнага апекуны, папячыцелі абавязаны паведамляць орган апекі і папячыцельства.

Артыкул 159. Права апекуноў, папячыцеляў патрабаваць вяртання падапечных ад асоб, якія ўтрымліваюць іх у сябе без законных падстаў

Апекуны, папячыцелі маюць права патрабаваць вяртання ім падапечных ад любых асоб, якія ўтрымліваюць іх у сябе без законных падстаў.

Гэта права апекуны, папячыцелі рэалізуюць у парадку, прадугледжаным артыкулам 79 дадзенага Кодэкса.

Артыкул 160. Грамадзянска-прававыя абавязкі апекуноў, папячыцеляў

Апекуны з'яўляюцца законнымі прадстаўнікамі падапечных і здзяйсняюць ад іх імя і ў іх інтарэсах усе неабходныя пагадненні.

Папячыцелі аказваюць падапечным садзейнічанне пры ажыццяўленні імі сваіх правоў і выкананні абавязкаў, а таксама ахоўваюць іх ад злоўжыванняў з боку трэціх асоб.

Папячыцелі над непаўналетнімі ва ўзросце ад чатырнаццаці да васьмнаццаці гадоў даюць згоду на здзяйсненне тых здзелак, якія па законе непаўналетні не мае права здзяйсняць самастойна.

Папячыцелі над абмежавана дзяздольнымі асобамі даюць згоду на атрыманне гэтымі асобамі належных ім плацяжоў і на распараджэнне атрыманымі грашовымі сумама і іншай маёмасцю ў адпаведнасці з Грамадзянскім кодэксам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 161. Зделкі, для здзяйснення якіх патрабуецца папярэдні дазвол органаў апекі і папяхыцельства

Апякун не мае права без папярэдняга дазволу органа апекі і папяхыцельства здзяйсняць, а папяхыцель — даваць згоду на здзяйсненне зделак па адчужэнню, у тым ліку па абмене або дарэнню маёмасці падапечнага, здачы яго ў арэнду (у наём), бязвыплатнае карыстанне або ў заклад; зделак, якія цягнуць за сабой адмову ад правоў, якія належаць падапечнаму, падзел яго маёмасці або выдзел з яго доляй, а таксама любых іншых зделак, якія цягнуць за сабой памяншэнне маёмасці падапечнага.

Дазвол на заключэнне дагавораў і здзяйсненне іншых юрыдычных дзеянняў, указаных у дадзеным артыкуле, даецца ў пісьмовай форме кожны раз, калі ўзнікае неабходнасць здзейсніць такое дзеянне.

Артыкул 162. Зделкі, якія не мае права здзяйсняць апякун, папяхыцель, і наступствы іх здзяйснення

Апякун, папяхыцель, іх сужонкі і блізкія сваякі не маюць права здзяйсняць зделкі з падапечным, за выключэннем перадачы маёмасці падапечнаму ў якасці дару або ў бязвыплатнае карыстанне, а таксама прадстаўляць падапечнага пры заключэнні зделак або веданні судовых спраў паміж падапечным і сужонкам апекуна або папяхыцеля і іх блізкімі сваякамі.

Здзяйсненне дагавора дарэння ад імя падапечнага малалетняга не дазваляецца.

У выпадку здзяйснення зделак апекуном або папяхыцелем з парушэннем патрабаванняў дадзенага артыкула яны прызнаюцца несапраўднымі, так як не адпавядаюць патрабаванням закона ў адпаведнасці з Грамадзянскім кодэксам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 163. Утрыманне падапечных

Апекуны, папяхыцелі не абавязаны ўтрымліваць асоб, якія знаходзяцца пад іх апекай, папяхыцельствам, за кошт уласных сродкаў.

Дапамога на непаўналетніх падапечных прызначаецца на ўмовах і ў парадку, прадугледжаных заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 164. Распараджэнне бягучымі даходамі (паступленнямі) падапечных

Сумы, выданыя падапечным у якасці пенсій, дапамог, аліментаў і іншых бягучых паступленняў, паступаюць у распараджэнне апекуна або папяхыцеля і выдаткоўваюцца імі на ўтрыманне падапечных.

Калі гэтых сум недастаткова для пакрыцця ўсіх неабходных выдаткаў, то яны могуць быць пакрыты з іншай маёмасці, што належыць падапечнаму.

Непаўналетнія падапечныя ва ўзросце ад чатырнаццаці да васьмнаццаці гадоў самастойна атрымліваюць і распараджаюцца сваім заробкам, стыпендыяй і іншымі ўласнымі даходамі, ажыццяўляюць правы аўтара вынаходкі, прамысловага ўзору, творы навукі, літаратуры або мастацтва, іншага ахоўнага заканадаўствам Рэспублікі Беларусь выніку сваёй інтэлектуальнай дзейнасці, уносяць грашовыя сродкі ў банкі або нябанкаўскія крэдытна-фінансавыя арганізацыі і распараджаюцца імі ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, здзяйсняюць дробныя бытавыя здзелкі, здзелкі, накіраваныя на бязвыплатнае атрыманне выгод, якія не патрабуюць натарыяльнага пасведчання або афармлення або дзяржаўнай рэгістрацыі, здзелкі па распараджэнні сродкамі, прадстаўленымі апекуном, папячыцелем або са згоды апекуна трэцяй асобай для пэўнай мэты або свабоднага распараджэння.

Пры наяўнасці дастатковых падстаў суд па хадайніцтве зацікаўленых асоб можа абмежаваць або пазбавіць непаўналетняга ва ўзросце ад чатырнаццаці да васьмнаццаці гадоў права самастойна распараджацца сваім заробкам, стыпендыяй ці іншымі ўласнымі даходамі, за выключэннем выпадкаў, калі такі непаўналетні набыў дзеяздольнасць у поўным аб'ёме.

Артыкул 165. Упраўленне маёмасцю падапечных

Парадак кіравання маёмасцю падапечных, умовы і парадак захоўвання і адчужэння гэтага маёмасці, а таксама формы справаздачы апекуноў, папячыцеляў па кіраванні і захоўванню маёмасці падапечных устанаўліваюцца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 166. Абскарджанне дзеянняў апекуноў, папячыцеляў

Дзеянні апекуноў, папячыцеляў могуць быць абскарджаны любой асобай, у тым ліку і падапечным, у органы апекі і папячыцельства па месцы жыхарства падапечнага, а асобы, якая дасягнула чатырнаццаці гадоў, — у суд.

Артыкул 167. Вызваленне апекуноў, папячыцеляў ад выканання імі сваіх абавязкаў

Орган апекі і папячыцельства вызваляе апекуноў, папячыцеляў ад выканання імі сваіх абавязкаў:

пры ўсынаўленні дзяцей;

пры вяртанні дзяцей на выхаванне бацькам;

па просьбе бацькоў, калі апека, папячыцельства над дзецьмі ўстаноўленыя па іх хадайніцтве або з іх згоды;

пры даванні дзецям дзяржаўнага забеспячэння ў дзіцячых інтэрнатных установах, установах прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі;

у выпадку прызнання апекуноў, папячыцеляў недзяездольнымі або абмежавана дзяездольнымі;

пры ўзнікненні захворванняў, уключаных у пералік, прадугледжаны часткай другой артыкула 153 дадзенага Кодэкса;

пры змяшчэнні паўналетніх падапечных у адпаведныя ўстановы.

Апекуны, папячыцелі могуць быць вызваленыя ад сваіх абавязкаў таксама па іх асабістай просьбе, калі органы апекі і папячыцельства прызнаюць, што гэтая просьба выклікана ўважлівымі прычынамі (захворванне апекуна або папячыцеля, змяненне складу сям'і, матэрыяльных умоў, адсутнасць неабходнага кантакту з падапечным, перезд на пастаяннае жыхарства ў іншую мясцовасць і да г.п.).

Артыкул 168. Адхіленне апекуноў, папячыцеляў у выпадку неналежнага выканання імі сваіх абавязкаў

У выпадку неналежнага выканання апекуном або папячыцелем ускладзеных на яго абавязкаў, пазбаўлення апекуна, папячыцеля бацькоўскіх правоў альбо прызнання іх дзяцей маючымі патрэбу ў дзяржаўнай абароне, а таксама здзяйснення апекуном, папячыцелем наўмыснага злачынства, устаноўленага ўступіўшым у законную сілу прысудам суда, орган апекі і папячыцельства адхіляе апекуна або папячыцеля ад выканання гэтых абавязкаў.

Пры выкарыстанні апекуном апекі ў карыслівых мэтах, а таксама ў выпадку пакідання падапечнага без нагляду і неабходнай дапамогі, орган апекі і папячыцельства абавязаны адхіліць апекуна і перадаць пракурору неабходныя матэрыялы для вырашэння пытання аб прыцягненні вінаватай асобы да адказнасці ва вызначаным законам парадку.

Артыкул 169. Апекуны, папячыцелі дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і паўналетніх падапечных

Апекунамі дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, уладкаваных на выхаванне ў прыёмныя сем'і, дзіцячыя дамы сямейнага тыпу, з'яўляюцца прыёмныя бацькі, бацькі-выхавальнікі дзіцячага дома сямейнага тыпу.

Апекунамі дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні ў дзіцячых інтэрнатных установах, установах прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі, а таксама паўналетніх падапечных, змешчаных у адпаведныя ўстановы,

з'яўляюцца кіраўнікі названых устаноў. Бацькі-выхавальнікі дзіцячых вёсак (гарадкоў) на бязвыплатнай аснове ажыццяўляюць правы і выконваюць абавязкі апекуна, папячыцеля ў частцы, устаноўленай дагаворам аб умовах выхавання і ўтрымання дзяцей.

Апекунамі дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, якія атрымліваюць адукацыю ва ўстановах адукацыі Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь, Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Рэспублікі Беларусь і Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь, з'яўляюцца апекуны, папячыцелі, прыёмныя бацькі, бацькі-выхавальнікі дзіцячага дома сямейнага тыпу, кіраўнікі дзіцячых інтэрнатных устаноў, якія ажыццяўляюць апеку, папячыцельства над такімі дзецьмі да паступлення іх у названыя ўстановы адукацыі.

Часовае памяшканне дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, апекуном, папячыцелем у прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу, дзіцячую інтэрнатную ўстанову не спыняе ажыццяўленне правоў і выкананне абавязкаў апекуна, папячыцеля ў дачыненні да гэтых дзяцей.

Органы апекі і папячыцельства, іншыя арганізацыі, упаўнаважаныя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, ажыццяўляць абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей, якія ажыццяўляюць кантроль за ўмовамі ўтрымання, выхавання і адукацыі дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, а таксама абарону правоў былых выхаванцаў апякунскіх сем'яў, прыёмных сем'яў, дзіцячых дамоў сямейнага тыпу, дзіцячых інтэрнатных устаноў, устаноў прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі да дасягнення імі паўналецця або набыцця дзеездольнасці ў поўным аб'ёме.

Артыкул 170. Прыёмная сям'я, дзіцячы дом сямейнага тыпу

Прыёмная сям'я, дзіцячы дом сямейнага тыпу з'яўляюцца формамі ўладкавання дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, на выхаванне ў сям'ю.

Прыёмная сям'я, дзіцячы дом сямейнага тыпу ўтвараюцца на падставе рашэння органа апекі і папячыцельства аб стварэнні прыёмнай сям'і, дзіцячага дома сямейнага тыпу, а таксама дагавора аб умовах выхавання і ўтрымання дзяцей і працоўнага дагавора.

Палажэнне аб прыёмнай сям'і і Палажэнне аб дзіцячым доме сямейнага тыпу зацвярджаюцца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 171. Дагавор аб умовах выхавання і ўтрымання дзяцей

Дзеці-сіроты, дзеці, якія засталіся без апекі бацькоў, перадаюцца ў прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу, дзіцячую вёску (гарадок) на падставе дагавора аб умовах выхавання і ўтрымання дзяцей.

Дагавор аб умовах выхавання і ўтрымання дзяцей з прыёмнымі бацькамі, бацькамі-выхавальнікамі дзіцячага дома сямейнага тыпу заключае ўпраўленне (аддзел) адукацыі раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе па месцы знаходжання органа апекі і папярэдняга, які прыняў рашэнне аб стварэнні прыёмнай сям'і, дзіцячага дома сямейнага тыпу. Дагавор аб умовах выхавання і ўтрымання дзяцей з бацькамі-выхавальнікамі дзіцячай вёскі (гарадка) заключае кіраўнік дзіцячай вёскі (гарадка).

Дагавор аб умовах выхавання і ўтрымання дзяцей павінен прадугледжваць умовы выхавання і ўтрымання дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, правы і абавязкі прыёмнага бацькі, аднаго з бацькоў-выхавальнікаў дзіцячага дома сямейнага тыпу і органа апекі і папярэдняга, бацькоў-выхавальнікаў дзіцячай вёскі (гарадка) і кіраўніка дзіцячай вёскі (гарадка), тэрмін дамовы, а таксама падставы і наступствы спынення такога дагавора.

Дагавор аб умовах выхавання і ўтрымання дзяцей можа быць скасаваны датэрмінова па ініцыятыве прыёмнага бацькі, аднаго з бацькоў-выхавальнікаў дзіцячага дома сямейнага тыпу, аднаго з бацькоў-выхавальнікаў дзіцячай вёскі (гарадка) у выпадках, прадугледжаных артыкулам 167 дадзенага Кодэкса, а таксама па ініцыятыве ўпраўлення (аддзела) адукацыі раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе, кіраўніка дзіцячай вёскі (гарадка) у выпадках, прадугледжаных артыкулам 168 дадзенага Кодэкса.

Артыкул 172. Прыёмныя бацькі, бацькі-выхавальнікі дзіцячага дома сямейнага тыпу, дзіцячай вёскі (гарадка)

Прыёмнымі бацькамі, бацькамі-выхавальнікамі дзіцячага дома сямейнага тыпу, дзіцячай вёскі (гарадка) могуць быць дзеездольныя асобы абодвух палоў, за выключэннем:

асоб, хворых на хранічны алкагалізм, наркаманію, таксікаманію;

асоб, якія па стане здароўя не могуць быць прыёмнымі бацькамі, бацькамі-выхавальнікамі дзіцячага дома сямейнага тыпу, дзіцячай вёскі (гарадка);

асоб, пазбаўленых бацькоўскіх правоў;

былых усынавіцеляў, калі ўсынаўленне было адменена з прычыны неналежнага выканання ўсынавіцелем сваіх абавязкаў;

асоб, вызваленых ад абавязкаў апекуна або папячыцеля за неналежнае выкананне ўскладзеных на іх абавязкаў;

асоб, якія маюць судзімасць, а таксама асоб, якія асуджаліся за наўмысныя цяжкія або асабліва цяжкія злачынствы супраць чалавека;

асоб, дзеці якіх былі прызнаныя маючымі патрэбу ў дзяржаўнай абароне ў сувязі з невыкананнем або неналежным выкананнем гэтымі асобамі сваіх абавязкаў па выхаванню і ўтрыманні дзяцей у адпаведнасці з часткай першай артыкула 851 дадзенага Кодэкса;

асоб, пазбаўленых права займацца педагагічнай дзейнасцю або не маюць права займацца педагагічнай дзейнасцю ў выпадках, прадугледжаных заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь.

Пералік захворванняў, пры наяўнасці якіх асобы не могуць быць прыёмнымі бацькамі, бацькамі-выхавальнікамі дзіцячага дома сямейнага тыпу, дзіцячай вёскі (гарадка), устанавіваецца Міністэрствам аховы здароўя Рэспублікі Беларусь.

На пасады прыёмных бацькоў, бацькоў-выхавальнікаў дзіцячага дома сямейнага тыпу, дзіцячай вёскі (гарадка) прызначаюцца асобы, якія засвоілі адпаведныя адукацыйныя праграмы навучальных курсаў дадатковай адукацыі дарослых. Падбор прыёмных бацькоў, бацькоў-выхавальнікаў дзіцячага дома сямейнага тыпу, дзіцячай вёскі (гарадка) ажыццяўляецца органамі апекі і папячыцельства.

Прыёмныя бацькі, бацькі-выхавальнікі дзіцячага дома сямейнага тыпу, дзіцячай вёскі (гарадка) абавязаны пражываць сумесна з перададзенымі ім на выхаванне дзецьмі-сіротамі, дзецьмі, якія засталіся без апекі бацькоў. Прыёмныя бацькі, бацькі-выхавальнікі дзіцячага дома сямейнага тыпу на бязвыплатнай аснове ажыццяўляюць правы і выконваюць абавязкі апекуна, папячыцеля ў поўным аб'ёме, а бацькі-выхавальнікі дзіцячай вёскі (гарадка) — у частцы, устаноўленай дагаворам аб умовах выхавання і ўтрымання дзяцей.

Артыкул 173. Перадача дзяцей на выхаванне ў прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу

Падбор дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, для перадачы ў прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу ажыццяўляюць органы апекі і папячыцельства, іншыя арганізацыі, упаўнаважаныя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь ажыццяўляць абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей, па ўзгадненні з асобамі, якія жадаюць прыняць дзяцей на выхаванне ў сям'ю.

Пры наяўнасці некалькіх асоб, якія жадаюць прыняць аднаго і таго ж дзіцяці на выхаванне ў прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу, пераважнае права падаецца родным дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, пры ўмове абавязковага выканання патрабаванняў артыкула 172 дадзенага Кодэкса і інтарэсаў дзіцяці. Раз'яднанне братоў і сясцёр, як правіла, не дапускаецца, за выключэннем выпадкаў, калі гэта адказвае іх інтарэсам.

Перадача дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, у прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу ажыццяўляецца з улікам іх жадання. Дзіця, які дасягнуў дзесяці гадоў, можа быць перададзены ў прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу толькі з яго згоды.

Артыкул 174. Патранатнае выхаванне

Патранатнае выхаванне з'яўляецца формай удзелу грамадзян у выхаванні дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, якія знаходзяцца ў дзіцячых інтэрнатных установах, установах прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі.

Апека, папячыцельства над дзецьмі-сіратамі, дзецьмі, якія засталіся без апекі бацькоў, якія былі перададзены на патранатнае выхаванне, захоўваюцца за кіраўнікамі дзіцячых інтэрнатных устаноў, устаноў прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі.

Дзяржаўнае забеспячэнне дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, перададзеных на патранатнае выхаванне, ажыццяўляецца ў парадку, вызначаным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь. Абавязкі патранатнага выхавання выконваюцца на бязвыплатнай аснове.

Кантроль за ўмовамі выхавання і ўтрымання дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, перададзеных на патранатнае выхаванне, ажыццяўляецца органамі апекі і папячыцельства, дзіцячых інтэрнатных устаноў, установамі прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі. Органы апекі і папячыцельства інфармуюць і кансультуюць грамадзян аб умовах патранатнага выхавання, арганізуюць падбор патранатных выхавальнікаў, а таксама дзяцей, якія перадаюцца на патранатнае выхаванне.

Палажэнне аб патранатным выхаванні зацвярджаецца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 175. Дагавор патранатнага выхавання

Дзеці-сіроты, дзеці, якія засталіся без апекі бацькоў, перадаюцца на патранатнае выхаванне на падставе дагавора патранатнага выхавання.

Дагавор патранатнага выхавання з патранатным выхавальнікам заключае кіраўнік дзіцячага інтэрнатнай установы, установы прафесійна-тэхнічнай,

сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі з улікам заключэння ўпраўлення (аддзела) адукацыі раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе па месцы жыхарства патранатнага выхавальніка аб наяўнасці ўмоў, неабходных для выхавання дзіцяці.

Дагавор патранатнага выхавання павінен прадугледжваць умовы выхавання і ўтрымання дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, правы і абавязкі патранатнага выхавання, кіраўніка дзіцячай інтэрнатнай установы, установы прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі, тэрмін дамовы, а таксама падставы і наступствы спынення такога дагавора.

Дагавор патранатнага выхавання можа быць скасаваны датэрмінова па просьбе патранатнага выхавальніка, а таксама па ініцыятыве кіраўніка дзіцячай інтэрнатнай установы, установы прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі або кіравання (аддзела) адукацыі раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе па месцы жыхарства патранатнага выхавальніка, калі гэта неабходна для абароны правоў і законных інтарэсаў дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў.

Артыкул 176. Перадача дзяцей на патранатнае выхаванне

Пры наяўнасці некалькіх асоб, якія жадаюць прыняць на патранатнае выхаванне аднаго і таго ж дзіцяці, пераважнае права падаецца родным дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, пры ўмове абавязковага захавання інтарэсаў гэтых дзяцей.

Перадача дзіцяці на патранатнае выхаванне ажыццяўляецца з улікам яго жадання. Дзіця, які дасягнуў дзесяці гадоў, можа быць перададзены на патранатнае выхаванне толькі з яго згоды.

Артыкул 177. Правы дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў

Дзеці-сіроты, дзеці, якія засталіся без апекі бацькоў, маюць права на:

уладкаванне на выхаванне ў сям'ю;

узровень жыцця і ўмовы, неабходныя для паўнацэннага фізічнага, разумовага і духоўнага развіцця;

адукацыю і развіццё, адпаведныя іх магчымасцям і патрэбам;

павагу іх чалавечай годнасці, абарону правоў і законных інтарэсаў;

дзяржаўнае забеспячэнне;

уладкаванне на выхаванне сумесна з братамі і сёстрамі, за выключэннем выпадкаў, калі гэта не адказвае іх інтарэсам;

зносіны з бацькамі, іншымі сваякамі, за выключэннем выпадкаў, калі такія зносіны не адпавядаюць інтарэсам дзяцей.

Дзеці-сіроты, дзеці, якія засталіся без апекі бацькоў, таксама маюць іншыя правы, устаноўленыя дадзеным Кодэксам і іншымі актамі заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 178. Спыненне апекі, папячыцельства

Па дасягненні падапечным чатырнаццаці гадоў апека спыняецца, а асоба, якая ажыццяўляе абавязкі апекуна, становіцца апекуном непаўналетняга без асаблівага на тое рашэння.

Па дасягненні падапечным васьмнаццаці гадоў папячыцельства спыняецца без асаблівага на тое рашэння.

Папячыцельства спыняецца такім жа чынам і пры ўступленні непаўналетняга ў шлюб, калі яму ў адпаведнасці з артыкулам 18 дадзенага Кодэкса быў паніжаны шлюбны ўзрост, а таксама пры набыцці ім дзяздольнасці ў поўным аб'ёме (эмансіпацыя).

РАЗДЗЕЛ IV АХОВА ДЗЯЦІНСТВА

ГЛАВА 15 ПРАВА ДЗЯЦЕЙ. Агульныя палажэнні

Артыкул 179. Вызначэнне ўзроставых межаў

Асоба з моманту нараджэння да дасягнення ім васьмнаццаці гадоў лічыцца непаўналетнім.

Дзіця да дасягнення ім чатырнаццаці гадоў лічыцца малалетнім.

Непаўналетні ва ўзросце ад чатырнаццаці да васьмнаццаці гадоў лічыцца падлеткам.

Артыкул 180. Вызначэнне статусу дзіцяці

Статус дзіцяці вызначаецца гэтым Кодэксам і іншымі актамі заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 181. Прыярытэт правоў дзіцяці

Дзіця мае права на асаблівы, пераважны і першачарговы клопат як з боку бацькоў, так і з боку дзяржавы.

Дзяржава гарантуе абарону правоў дзіцяці як да, так і пасля нараджэння.

Артыкул 182. Раўнапраўе дзіцяці

Усе дзеці маюць роўныя правы незалежна ад паходжання, расавай, нацыянальнай і грамадзянскай прыналежнасці, сацыяльнага і маёмаснага становішча, полу, мовы, адукацыі, стаўлення да рэлігіі, месца жыхарства, стану здароўя і іншых абставін, якія тычацца дзіцяці і яго бацькоў.

Роўнай і ўсебаковай абаронай карыстаюцца дзеці, народжаныя ў шлюбе і па-за шлюбам.

Артыкул 183. Органы, якія ажыццяўляюць абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей

Абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей забяспечваюць у межах сваёй кампетэнцыі дзяржаўныя органы.

Паўнамоцтвы органаў, якія забяспечваюць абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей ад імя дзяржавы, а таксама асаблівасці абароны правоў і законных інтарэсаў дзяцей вызначаюцца гэтым Кодэксам і іншымі актамі заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

ГЛАВА 16 САЦЫЯЛЬНЫЯ ПРАВЫ ДЗЯЦЕЙ

Артыкул 184. Права дзяцей на жыццё, годныя ўмовы жыцця і ахову здароўя

Дзеці маюць права на жыццё ў мірных, бяспечных і годных умовах.

Умовы жыцця дзяцей павінны забяспечваць іх паўнаwartаснае фізічнае, разумовае і духоўнае развіццё.

Бацькі, выхоўваючы дзяцей, абавязаны клапаціцца пра іх здароўе, фізічным, разумовым і духоўным развіццём, далучаць іх да пасільнай працы і рыхтаваць іх да самастойнага жыцця.

Усе дзеці маюць права на ахову здароўя і бясплатную медыцынскую дапамогу з боку дзяржавы ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь. Яны знаходзяцца пад дыспансэрным назіраннем у дзяржаўных арганізацыях аховы здароўя.

Артыкул 185. Права на жыццё ў сям'і

Усе дзеці маюць права на жыццё ў сям'і ў коле бацькоў і блізкіх сваякоў, на іх клопат і ўвагу.

Права дзяцей на клопат і ўвагу з боку маці і бацькі з'яўляецца роўным незалежна ад сумеснага або паасобнага пражывання бацькоў. Пры асобным пражыванні бацькоў дзіця па дасягненні дзесяці гадоў мае права выбраць, з кім з бацькоў ён будзе пражываць.

Органы апекі і папярэжальства, іншыя арганізацыі, упаўнаважаныя заканадаўствам Рэспублікі Беларусь ажыццяўляць абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей, павінны прымаць усе меры па ўладкаванню дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, на выхаванне ў сям'ю (на ўсынаўленне, у апякунскую сям'ю, прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу). Падлетак

мае права жыць самастойна пры наяўнасці ўмоў для пражывання, матэрыяльнай падтрымкі і пры ажыццяўленні кантролю з боку органаў апекі і папярэжальства.

Артыкул 186. Права на адукацыю і працу

Усе дзеці маюць права на атрыманне бясплатнай агульнай сярэдняй і прафесійна-тэхнічнай адукацыі ў дзяржаўных установах адукацыі, на выбар установы адукацыі і атрыманне адукацыі.

Дзеці маюць права на атрыманне прафесіі ў адпаведнасці са сваімі схільнасцямі і здольнасцямі.

Па дасягненні шаснаццаці гадоў падлетак мае права на самастойную працоўную дзейнасць.

З пісьмовай згоды аднаго з бацькоў або папярэжальца працоўны дагавор можа быць заключаны з дзіцем, якое дасягнула чатырнаццаці гадоў.

Артыкул 187. Права на адпачынак і вольны час

Кожнае дзіця мае права на адпачынак і вольны час, выбар пазашкольных заняткаў у адпаведнасці з патрэбамі здаровага і гарманічнага развіцця.

Артыкул 188. Гарантыі свабоды асобы дзіцяці

Дзяржава гарантуе кожнаму дзіцяці свабоду слова, думкі, сумлення, творчасці, права на незалежны выбар поглядаў, перакананняў, на стварэнне і ўдзел у дзейнасці дзіцячых грамадскіх арганізацый, у мірных сходах, дэманстрацыях, шэсцях, а таксама права на самастойны выбар жыццёвага шляху.

Артыкул 189. Права на абарону

Кожнае дзіця мае права на абарону сваёй асобы, гонару і годнасці ад любых відаў эксплуатацыі і гвалту: эканамічных, сэксуальных, палітычных, духоўных, маральных, фізічных, псіхалагічных.

Дзіця мае права звярнуцца за абаронай сваіх правоў і законных інтарэсаў у камісіі па справах непаўналетніх, органы апекі і папярэжальства, пракуратуру, а з чатырнаццаці гадоў — і ў суд, а таксама ажыццяўляць абарону правоў і законных інтарэсаў праз сваіх законных прадстаўнікоў.

Артыкул 190. Абавязкі дзіцяці па-за сям'ёй

Кожнае дзіця абавязанае паважаць правы і годнасць іншых людзей, праяўляць да іх гуманнае стаўленне.

Дзіця абавязанае паважаць гісторыка-культурную спадчыну, самабытнасць, мову і іншыя каштоўнасці, якія з'яўляюцца здабыткам

Рэспублікі Беларусь і іншых народаў, беражліва ставіцца да прыроды, выконваць законы Рэспублікі Беларусь

ГЛАВА 17 МАТЭРЫЯЛЬНЫЯ ПРАВЫ ДЗІЦЦІ

Артыкул 191. Права на матэрыяльнае забеспячэнне

Кожнае дзіця незалежна ад таго, пражывае яно сумесна з бацькамі або асобна, мае права на такое матэрыяльнае забеспячэнне з боку сям'і і дзяржавы, якое неабходна для яго паўнацэннага фізічнага і разумовага развіцця, рэалізацыі прыродных схільнасцей і талентаў, атрымання адукацыі ў адпаведнасці з яго здольнасцямі ў мэтах садзейнічання гарманічнаму развіццю асобы і выхаванню годнага члена грамадства.

Артыкул 192. Права на жыллё

Кожнае дзіця мае права на жыллё, якое адпавядае па памеры і якасці прынятым у Рэспубліцы Беларусь нормам і стандартам. Рэалізацыя дадзенага права ажыццяўляецца ў парадку, які вызначаецца жыллёвым заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

РАЗДЗЕЛ V АКТЫ ГРАМАДЗЯНСКАГА СТАНУ

ГЛАВА 18 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Артыкул 193. Рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану

Рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану ўстанаўліваецца як у мэтах абароны асабістых немаёмасных і маёмасных правоў грамадзян, так і ў дзяржаўных і грамадскіх інтарэсах.

Нараджэнне, заключэнне шлюбу, усынаўленне, устанаўленне мацярынства і (або) бацькоўства, перамена прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку, смерць, а таксама скасаванне шлюбаў у адпаведнасці з артыкулам 35¹ дадзенага Кодэкса, па рашэннях судаў, якія ўступілі ў законную сілу да 1 верасня 1999 г., падлягаюць абавязковай рэгістрацыі ў органах, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану.

Артыкул 194. Органы, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану

Рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану ў гарадах ажыццяўляецца аддзеламі запісу актаў грамадзянскага стану, Дамамі (Палацамі) грамадзянскіх абрадаў гарадскіх выканаўчых камітэтаў, а ў пасёлках гарадскога тыпу і

сельскіх населеных пунктах — адпаведнымі мясцовымі выканаўчымі і распарадчымі органамі.

Рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану грамадзян Рэспублікі Беларусь за межамі тэрыторыі Рэспублікі Беларусь ажыццяўляецца консульскімі ўстановамі, а таксама дыпламатычнымі прадстаўніцтвамі Рэспублікі Беларусь у выпадку выканання імі консульскіх функцый.

Агульнае і метадычнае кіраўніцтва рэгістрацыяй актаў грамадзянскага стану аддзелаў запису актаў грамадзянскага стану, Дамамі (Палацамі) грамадзянскіх абрадаў гарадскіх выканаўчых камітэтаў, пасялковымі і сельскімі выканаўчымі і распарадчымі органамі, кантроль за рэгістрацыяй актаў грамадзянскага стану гэтымі органамі, метадычнае кіраўніцтва рэгістрацыяй актаў грамадзянскага стану консульскімі ўстановамі, а таксама дыпламатычнымі прадстаўніцтвамі Рэспублікі Беларусь у выпадку выканання імі консульскіх функцый ажыццяўляюцца Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 195. Прававая аснова дзейнасці органаў запису актаў грамадзянскага стану

Органы, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, у сваёй дзейнасці кіруюцца Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь, дадзеным Кодэксам, іншымі актамі заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 196. Прынцыпы дзейнасці органаў запису актаў грамадзянскага стану

Прынцыпамі дзейнасці органаў запису актаў грамадзянскага стану з'яўляюцца:

строгае захаванне законнасці пры рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану; правільная, поўная і своєчасовая рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану ў мэтах абароны асабістых немаёмасных і маёмасных правоў грамадзян, дзяржаўных і грамадскіх арганізацый.

Артыкул 197. Мова, на якой ажыццяўляецца рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану

Рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану ажыццяўляецца на дзяржаўных мовах Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 198. Кампетэнцыя органаў, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану

Аддзелы запису актаў грамадзянскага стану ажыццяўляюць рэгістрацыю нараджэння, заключэння шлюбу, усынаўлення, устанаўлення мацярынства і

(або) бацькоўства, перамены прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку, смерці, скасавання шлюбаў у адпаведнасці з артыкулам 35¹ дадзенага Кодэкса, па рашэннях судаў, якія ўступілі ў законную сілу да 1 верасня 1999 года, змяняюць, дапаўняюць, выпраўляюць запісы актаў грамадзянскага стану, анулююць і аднаўляюць запісы актаў грамадзянскага стану на падставе рашэння суда, захоўваюць запісы актаў грамадзянскага стану.

Пасялковыя і сельскія выканаўчыя і распарадчыя органы ажыццяўляюць рэгістрацыю нараджэння, заключэння шлюбу паміж грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, устанаўлення бацькоўства па сумеснай заяве бацькоў пры адначасовай рэгістрацыі нараджэння, а таксама рэгістрацыю смерці.

Дамы (Палацы) грамадзянскіх абрадаў гарадскіх выканаўчых камітэтаў ажыццяўляюць рэгістрацыю нараджэння, заключэння шлюбу, скасавання шлюбу ў адпаведнасці з артыкулам 35¹ дадзенага Кодэкса, змяняюць, дапаўняюць, выпраўляюць запісы актаў аб нараджэнні, аб заключэнні шлюбу, аб скасаванні шлюбу, анулююць і аднаўляюць на падставе рашэння суда запісы актаў аб нараджэнні, аб заключэнні шлюбу, аб скасаванні шлюбу, захоўваюць запісы актаў аб нараджэнні, аб заключэнні шлюбу, аб скасаванні шлюбу.

Консульскія ўстановы, а таксама дыпламатычныя прадстаўніцтвы Рэспублікі Беларусь у выпадку выканання імі консульскіх функцый ажыццяўляюць рэгістрацыю нараджэння, заключэння шлюбу, устанаўлення мацярынства і (або) бацькоўства, перамены прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку, смерці, скасавання шлюбаў у адпаведнасці з артыкулам 35¹ дадзенага Кодэкса, па рашэннях судаў, якія ўступілі ў законную сілу да 1 верасня 1999 года, змяняюць, дапаўняюць, выпраўляюць запісы актаў грамадзянскага стану, анулююць і аднаўляюць запісы актаў грамадзянскага стану на падставе рашэння суда, захоўваюць запісы актаў грамадзянскага стану.

Органы, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, выдаюць даведкі, пасведчанні аб рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану або іншыя дакументы, якія змяшчаюць звесткі з запісаў актаў грамадзянскага стану.

Органы, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, могуць аказваць дадатковыя платныя паслугі, звязаныя з рэгістрацыяй актаў грамадзянскага стану, пералік якіх вызначаецца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 199. Парадак ажыццяўлення органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, сваіх паўнамоцтваў

Парадак рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану, змены, дапаўнення, выпраўлення запісаў актаў грамадзянскага стану, анулявання і аднаўлення запісаў актаў грамадзянскага стану на падставе рашэння суда, выдачы даведак, пасведчанняў аб рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану або іншых дакументаў,

якія змяшчаюць звесткі з запісаў актаў грамадзянскага стану, органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, вызначаецца дадзеным Кодэксам, нарматыўнымі прававымі актамі Урада Рэспублікі Беларусь, калі іншае не ўстаноўлена Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь.

Парадак аказання органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, дадатковых платных паслуг, звязаных з рэгістрацыяй актаў грамадзянскага стану, вызначаецца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 200. Дакументы і (або) звесткі, якія прадстаўляюцца для рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану

Рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану вырабляецца ў адпаведнасці з дакументамі і (або) звесткамі, прадугледжанымі заканадаўствам Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных працэдурах, у тым ліку якія пацвярджаюць факты, падлягаючыя рэгістрацыі ў органах, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану.

Артыкул 201. Здзяйсненне запісу актаў грамадзянскага стану

Запіс акта грамадзянскага стану павінен быць прачытаны заяўнікам, падпісаны ім і службовай асобай, якая ажыццяўляе запіс, і змацаваны пячаткай.

Аб здзяйсненні запісу акта грамадзянскага стану заяўніку выдаецца адпаведнае пасведчанне.

Калі заяўнік па ўважлівых прычынах не можа ўласнаручна падпісацца, подпіс можа быць здзейснены па яго ўпаўнаважанню і ў яго прысутнасці іншай асобай, пра што ў запісе акта грамадзянскага стану робіцца адпаведная адзнака.

Артыкул 202. Выдача паўторных пасведчанняў аб рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану

Паўторныя пасведчанні аб рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану выдаюцца аддзелаў запісу актаў грамадзянскага стану, архівамі органаў, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, галоўных упраўленняў юстыцыі абласных, Мінскага гарадскога выканаўчых камітэтаў, консульскімі ўстановамі, а таксама дыпламатычнымі прадстаўніцтвамі Рэспублікі Беларусь у выпадку выканання імі консульскіх функцый, а паўторныя пасведчанні аб нараджэнні, аб заключэнні шлюбу, аб скасаванні шлюбу — таксама Дамамі (Палацамі) грамадзянскіх абрадаў гарадскіх выканаўчых камітэтаў на падставе запісаў актаў грамадзянскага стану і метрычных кніг. Паўторныя пасведчанні аб рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану на падставе метрычных кніг, якія знаходзяцца на пастаянным захоўванні ў дзяржаўных архівах, выдаюцца аддзелаў запісу актаў грамадзянскага стану, Дамамі (Палацамі) грамадзянскіх

абрадаў гарадскіх выканаўчых камітэтаў і архівамі органаў запісу актаў грамадзянскага стану, галоўных упраўленняў юстыцыі абласных, Мінскага гарадскога выканаўчых камітэтаў.

Паўторныя пасведчанні выдаюцца асобам, на якіх складзены запіс акта грамадзянскага стану, па іх заявах. Акрамя таго, паўторныя пасведчанні аб нараджэнні дзяцей выдаюцца іх бацькам, апекунам, папячыцелям, у тым ліку кіраўнікам дзіцячых інтэрнатных устаноў, устаноў прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі, у якіх знаходзяцца дзеці, а таксама органам апекі і папячыцельства і органам унутраных спраў, а паўторныя пасведчанні аб устанаўленні бацькоўства выдаюцца органам апекі і папячыцельства.

Паўторныя пасведчанні аб рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану ў адносінах да асоб, прызнаных недзеяздольнымі, выдаюцца іх апекунам, органам апекі і папячыцельства.

Паўторныя пасведчанні аб смерці выдаюцца родным і іншым членам сям'і памерлага, апекунам, папячыцелям дзяцей памерлага, у тым ліку кіраўнікам дзіцячых інтэрнатных устаноў, устаноў прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі, у якіх знаходзяцца дзеці памерлага, а таксама органам апекі і папячыцельства.

Паўторныя пасведчанні могуць быць выдадзены па даверанасці асоб, указаных у частках другой — чацвёртай дадзенага артыкула, засведчанай ва вызначаным парадку.

Паўторныя пасведчанні аб рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану могуць быць выдадзены па матываванаму запыту адвакацкаму бюро, якое аказвае юрыдычную дапамогу фізічным і юрыдычным асобам за мяжой, замежным фізічным і юрыдычным асобам, а таксама асобам без грамадзянства пры ажыццяўленні абароны іх правоў, свабод і законных інтарэсаў, уключаючы вышук наследнікаў.

Паўторныя пасведчанні аб рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану не выдаюцца:

аб заключэнні шлюбу — у дачыненні да шлюбу, які спынены або прызнаны несапраўдным;

аб нараджэнні дзіцяці — аднаму з бацькоў дзіцяці, у дачыненні да якога ён пазбаўлены бацькоўскіх правоў.

Артыкул 203. Адмова ў рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану

Адмова ў рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану дапускаецца ў выпадку, калі:

рэгістрацыя супярэчыць патрабаванням дадзенага Кодэкса;

прадстаўлены дакументы і (або) звесткі, якія не адпавядаюць патрабаванням заканадаўства Рэспублікі Беларусь, у тым ліку падложныя, падробленыя або несапраўдныя дакументы.

ГЛАВА 19 РЭГІСТРАЦЫЯ НАРАДЖЭННЯ

Артыкул 204. Парадак рэгістрацыі нараджэння

Рэгістрацыя нараджэння вырабляецца ў органах, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, па месцы нараджэння дзяцей або па месцы жыхарства бацькоў альбо аднаго з іх.

Па жаданні бацькоў органы, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, забяспечваюць урачыстую абстаноўку рэгістрацыі нараджэння.

Артыкул 205. Заява аб рэгістрацыі нараджэння

Заява аб рэгістрацыі нараджэння робіцца бацькамі або адным з іх, а ў выпадку захворвання, смерці бацькоў, ухілення бацькоў ад падачы заявы або немагчымасці для іх па іншых прычынах зрабіць заяву — блізкімі сваякамі бацькоў, органамі апекі і папячыцельства, адміністрацыяй арганізацыі аховы здароўя, у якой маці пакінула дзіцяці пасля яго нараджэння, або іншымі асобамі.

Артыкул 206. Тэрмін падачы заявы аб рэгістрацыі нараджэння

Заява аб рэгістрацыі нараджэння павінна быць зроблена не пазней трох месяцаў са дня нараджэння дзіцяці, а ў выпадку нараджэння мёртвага дзіцяці — не пазней трох сутак з моманту нараджэння.

Артыкул 207. Запіс акта аб нараджэнні

У запісе акта аб нараджэнні ўласнае імя, імя па бацьку і прозвішча дзіцяці, а таксама звесткі пра яго бацькоў запісваюцца ў адпаведнасці з артыкуламі 54, 55, 69, 70 і 71 дадзенага Кодэкса.

Артыкул 208. Рэгістрацыя нараджэння дзіцяці, якое нарадзілася пасля смерці бацькі або аб'яўлення яго ў судовым парадку памерлым

Калі дзіця нарадзілася пасля смерці бацькі, які знаходзіўся ў шлюбе з маці дзіцяці, або пасля аб'яўлення яго ў судовым парадку памерлым, у запісе акта аб нараджэнні і пасведчанне аб нараджэнні памерлы запісваецца бацькам дзіцяці пры ўмове, калі з дня яго смерці да нараджэння дзіцяці прайшло не больш дзесяці месяцаў.

Артыкул 209. Рэгістрацыя нараджэння дзіцяці, якое нарадзілася пасля скасавання шлюбу або прызнання шлюбу несапраўдным

Рэгістрацыя нараджэння дзіцяці, зачатага ў шлюбе, але якое нарадзілася пасля скасавання шлюбу або прызнання шлюбу несапраўдным, калі да дня нараджэння дзіцяці прайшло не больш за дзесяць месяцаў, робіцца ў тым жа парадку, што і рэгістрацыя нараджэння дзіцяці, бацькі якога знаходзяцца ў шлюбе. У выпадку, калі маці дзіцяці заяўляе, што яе былы муж не з'яўляецца бацькам дзіцяці, рэгістрацыя нараджэння дзіцяці робіцца пры выкананні патрабаванняў часткі другой артыкула 54 дадзенага Кодэкса.

ГЛАВА 20 РЭГІСТРАЦЫЯ ЗАКЛЮЧЭННЯ ШЛЮБУ

Артыкул 210. Парадак рэгістрацыі заключэння шлюбу

Рэгістрацыя заключэння шлюбу ажыццяўляецца любым органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па выбару асоб, якія ўступаюць у шлюб, калі іншае не ўстаноўлена дадзеным Кодэксам.

Рэгістрацыя заключэння шлюбу з асобай, якая адбывае пакаранне ў выглядзе арышту, абмежавання волі з накіраваннем у выпраўленчую ўстанову адкрытага тыпу, пазбаўлення волі, пажыццёвага зняволення, а таксама асуджаных да пакарання смерцю, робіцца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы знаходжання ўстановы крымінальна-выканаўчай сістэмы.

Рэгістрацыя заключэння шлюбу ажыццяўляецца, як правіла, публічна, а па жаданні асоб, якія ўступаюць у шлюб, — ва ўрачыстай абстаноўцы.

Рэгістрацыя заключэння шлюбу ажыццяўляецца ў памяшканні органа, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, так і за яе межамі ў парадку і на ўмовах, прадугледжаных Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 211. Заява аб рэгістрацыі заключэння шлюбу

Для рэгістрацыі заключэння шлюбу асобамі, якія ўступаюць у шлюб, падаецца сумесная заява аб рэгістрацыі заключэння шлюбу. Калі адзін з сужонкаў па ўважлівых прычынах не можа прыбыць у орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, для падачы сумеснай заявы, сапраўднасць яго подпісу на такой заяве павінна быць засведчана ў парадку, вызначаным Урадам Рэспублікі Беларусь.

У заяве аб рэгістрацыі заключэння шлюбу павінны быць пацверджаны ўзаемная згода асоб, якія ўступаюць у шлюб, дасягненне імі шлюбнага ўзросту і адсутнасць перашкод для заключэння шлюбу, прадугледжаных артыкулам 19

дадзенага Кодэкса, а таксама павінна быць паказана, знаходзіўся ці кожны з іх раней у шлюбе і ці маюцца агульныя дзеці.

Асобы, якія ўступаюць у шлюб, у заяве аб рэгістрацыі заключэння шлюбу ўказваюць прозвішчы, якія яны абіраюць.

Артыкул 212. Азнямленне асоб, якія ўступаюць у шлюб, з умовамі і парадкам рэгістрацыі заключэння шлюбу, правамі і абавязкамі сужонкаў

Орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, які прыняў заяву, абавязаны азнаёміць асоб, уступаючых у шлюб, з умовамі і парадкам рэгістрацыі заключэння шлюбу, пераканацца, што гэтыя асобы ўзаемна дасведчаны аб стане здароўя і сямейным становішчы, растлумачыць ім правы і абавязкі як будучых сужонкаў і бацькоў, а таксама папярэдзіць аб адказнасці за ўтойванне перашкод да ўступлення ў шлюб.

Артыкул 213. Прызначэнне дня рэгістрацыі заключэння шлюбу і рэгістрацыя заключэння шлюбу

Дзень рэгістрацыі заключэння шлюбу прызначаецца па ўзгадненні з асобамі, якія ўступаюць у шлюб, у межах тэрміну, устаноўленага артыкулам 16 дадзенага Кодэкса.

Пры рэгістрацыі заключэння шлюбу абавязкова прысутнічаюць асобы, якія ўступаюць у шлюб. У дакументы, якія засведчваюць асобу асоб, уступаючых у шлюб, уносіцца адзнака аб рэгістрацыі заключэння шлюбу.

Артыкул 214. Парадак рэгістрацыі ўстанаўлення мацярынства і (або) бацькоўства

Рэгістрацыя ўстанаўлення мацярынства і (або) бацькоўства ажыццяўляецца ў органах, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, па месцы жыхарства аднаго з бацькоў дзіцяці, або па месцы вынясення рашэння суда аб устанаўленні мацярынства і (або) бацькоўства, або па месцы рэгістрацыі нараджэння.

Рэгістрацыя ўстанаўлення мацярынства ажыццяўляецца на падставе заявы аб рэгістрацыі ўстанаўлення мацярынства на падставе рашэння суда аб устанаўленні мацярынства.

Рэгістрацыя ўстанаўлення бацькоўства ажыццяўляецца на падставе сумеснай заявы бацькоў дзіцяці аб рэгістрацыі ўстанаўлення бацькоўства або заявы аб рэгістрацыі ўстанаўлення бацькоўства на падставе рашэння суда аб устанаўленні бацькоўства.

Рэгістрацыя ўстанаўлення мацярынства і (або) бацькоўства ў адносінах да паўналетніх асоб дапускаецца толькі з іх згоды.

Дапускаецца падача бацькамі дзіцяці сумеснай заявы аб рэгістрацыі ўстанаўлення бацькоўства ў дачыненні да яшчэ не народжанага дзіцяці падчас цяжарнасці маці, пацверджанай медыцынскай даведкай аб стане здароўя, калі ёсць падставы меркаваць, што падача сумеснай заявы аб рэгістрацыі ўстанаўлення бацькоўства пасля нараджэння дзіцяці стане немагчымай або складанай (цяжкае захворванне, будучая працяглая камандзіроўка і да т. п.). Пры наяўнасці такой заявы рэгістрацыя ўстанаўлення бацькоўства ажыццяўляецца адначасова з рэгістрацыяй нараджэння без падачы бацькамі дзіцяці новай заявы.

Артыкул 215. Змена запісу акта аб нараджэнні ў сувязі з вызначэннем мацярынства і (або) бацькоўства

На падставе запісаў актаў аб устанаўленні мацярынства і (або) бацькоўства органы, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, уносяць звесткі пра маці і (або) бацьку і неабходныя змены ў запіс акта аб нараджэнні дзіцяці і выдаюць новае пасведчанне аб нараджэнні, за выключэннем выпадкаў адначасовай рэгістрацыі ўстанаўлення бацькоўства і нараджэння.

ГЛАВА 22 РЭГІСТРАЦЫЯ ЎСЫНАЎЛЕННЯ

Артыкул 216. Парадак рэгістрацыі ўсынаўлення

Рэгістрацыя ўсынаўлення робіцца на падставе рашэння суда аб усынаўленні дзіцяці органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, па месцы вынясення рашэння аб усынаўленні па сумеснай заяве ўсынавіцеляў або аднаго з іх альбо па паведамленні суда.

У запісе акта аб усынаўленні прозвішча, уласнае імя, імя па бацьку, дата нараджэння, месца нараджэння дзіцяці, а таксама звесткі пра яго бацькоў запісваюцца ў адпаведнасці з рашэннем суда аб усынаўленні дзіцяці.

Артыкул 217. Унясенне змен у запіс акта аб нараджэнні ўсыноўленага

У выпадку прысваення ўсыноўленаму прозвішча ўсынавіцеля і імя па бацьку па яго ўласнаму імені, а таксама змены даты нараджэння, уласнага імя ўсыноўленага або запісу ўсынавіцеляў у якасці бацькоў ўсыноўленага орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, уносіць адпаведныя змены ў запіс акта аб нараджэнні ўсыноўленага і выдае новае пасведчанне аб нараджэнні.

Пры змене месца нараджэння ўсыноўленага аднаўляецца запіс акта аб нараджэнні дзіцяці органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па змененым месцы нараджэння.

Артыкул 218. Ануляванне і змена запісаў актаў грамадзянскага стану ў сувязі з адменай усынаўлення

На падставе рашэння суда аб адмене ўсынаўлення органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, якія зарэгістравалі ўсынаўленне, у запіс акта аб усынаўленні ўносяцца звесткі аб яго адмене і запіс акта аб усынаўленні анулюецца. Запіс акта аб нараджэнні, які быў адноўлены на падставе рашэння суда аб усынаўленні ў сувязі са змяненнем месца нараджэння ўсыноўленага, анулюецца. У запісе акта аб нараджэнні дзіцяці аднаўляюцца першапачатковыя звесткі.

Калі згодна з рашэннем суда аб адмене ўсынаўлення за дзіцём захоўваюцца прысвоеныя яму ў сувязі з усынаўленнем прозвішча, уласнае імя, імя па бацьку, дата, месца нараджэння, гэтыя звесткі ў выпадку адмены ўсынаўлення змене не падлягаюць.

ГЛАВА 23 РЕГІСТРАЦЫЯ СМЕРЦІ

Артыкул 219. Парадак рэгістрацыі смерці

Рэгістрацыя смерці праводзіцца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па апошнім месцы жыхарства, па месцы наступлення смерці, па месцы выяўлення памерлага, па месцы пахавання памерлага або па месцы знаходжання арганізацыі, якая выдала медыцынскае пасведчанне аб смерці (мёртванараджэнні).

Рэгістрацыя смерці па рашэнні суда аб устанаўленні факта смерці або аб аб'яўленні грамадзяніна памерлым робіцца па месцы знаходжання суда, які вынес рашэнне.

Артыкул 220. Заява аб рэгістрацыі смерці

Заява аб рэгістрацыі смерці можа быць зроблена ў орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, сваякамі, працаўнікамі арганізацыі, якая ажыццяўляе эксплуатацыю жыллёвага фонду, адміністрацыяй арганізацыі аховы здароўя, іншай арганізацыі па месцы наступлення смерці або па месцы выяўлення памерлага альбо іншай асобай.

Артыкул 221. Тэрмін падачы заявы аб рэгістрацыі смерці

Заява аб рэгістрацыі смерці павінна быць зроблена не пазней чым за сем дзён з моманту наступлення смерці або выяўлення памерлага.

ГЛАВА 24 РЭГІСТРАЦЫЯ ЗМЭНЫ ПРОЗВІШЧА, УЛАСНАГА ІМЯ, ІМЯ ПА БАЦЬКУ

Артыкул 222. Заява аб рэгістрацыі змены прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку

Заява аб рэгістрацыі змены прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку падаецца грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, якія дасягнулі шаснаццаці гадоў, у органы, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, па месцы іх жыхарства.

Артыкул 223. Рэгістрацыя змены прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку

Рэгістрацыя змены прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку праводзіцца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы пастаяннага жыхарства заяўніка на падставе дазволу аб змене прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку, дадзенага галоўным упраўленнем, упраўленнем (аддзелам) юстыцыі абласнога, Мінскага гарадскога выканаўчага камітэта.

Адмова ў такім дазеле можа быць абскарджана ў судзе.

Дазвол аб змене прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку сапраўдны на працягу аднаго месяца з дня выдачы.

Аб рэгістрацыі змены прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку заяўніку выдаецца адпаведнае пасведчанне.

Артыкул 224. Змена запісу актаў грамадзянскага стану ў сувязі з перамай прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку

На падставе запісу акта аб змене прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку ўносяцца неабходныя змены ў запісе адпаведных актаў грамадзянскага стану ў дачыненні да заяўніка і яго дзяцей і выдаюцца новыя сведчанні.

Пры змене прозвішча абодвума бацькамі ў абавязковым парадку змяняецца прозвішча дзяцей, якія не дасягнулі шаснаццаці гадоў, у запісах актаў аб іх нараджэнні.

Калі прозвішча змяніў адзін з бацькоў, то пытанне аб змяненні прозвішча дзяцей, якія не дасягнулі шаснаццаці гадоў, вырашаецца па дамове паміж бацькамі, а пры адсутнасці пагаднення — органам апекі і папярэжальства з улікам жадання дзіцяці, якое дасягнула дзесяці гадоў.

Пры змене ўласнага імя бацькам у запісах актаў аб нараджэнні дзяцей, якія не дасягнулі шаснаццаці гадоў, змяняецца іх імя па бацьку.

Прозвішча і імя па бацьку дзяцей, якія дасягнулі шаснаццаці гадоў, змяняюцца толькі па іх хадайніцтве на агульных падставах.

ГЛАВА 24¹ РЭГІСТРАЦЫЯ СКАСАВАННЯ ШЛЮБУ

Артыкул 224¹. Парадак рэгістрацыі скасавання шлюбу ў адпаведнасці з артыкулам 35¹ дадзенага Кодэкса

Рэгістрацыя скасавання шлюбу ажыццяўляецца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, у адпаведнасці з артыкулам 351 дадзенага Кодэкса на падставе сумеснай заявы сужонкаў. Калі адзін з сужонкаў па ўважлівых прычынах не можа прыбыць у орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, для падачы сумеснай заявы, сапраўднасць яго подпісу на такой заяве павінна быць засведчана ў парадку, вызначаным Урадам Рэспублікі Беларусь.

Рэгістрацыя скасавання шлюбу ажыццяўляецца ў прысутнасці абодвух сужонкаў. Калі адзін з сужонкаў не можа з'явіцца ў орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, рэгістрацыя можа быць праведзена ў яго адсутнасць, калі ад яго імя будзе прадстаўлена заява аб рэгістрацыі скасавання шлюбу ў яго адсутнасць, сапраўднасць подпісу на якім засведчана натарыусам або службовай асобай, якой у адпаведнасці з заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь прадастаўлена права здзяйсняць натарыяльныя дзеянні.

Пры рэгістрацыі скасавання шлюбу ў дакументы, якія засведчваюць асобу, органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, уносіцца адзнака аб рэгістрацыі скасавання шлюбу. Калі рэгістрацыя скасавання шлюбу праведзена ў адсутнасць аднаго з сужонкаў, адзнака аб рэгістрацыі скасавання шлюбу ўносіцца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, у дакумент, які засведчвае асобу, пры звароце гэтай асобы за ўнясеннем адзнакі.

У выпадку рэгістрацыі скасавання шлюбу орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, паведамляе аб гэтым орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, у якім рабілася рэгістрацыя заключэння шлюбу.

Артыкул 224². Парадак рэгістрацыі скасавання шлюбу па рашэннях судаў, якія ўступілі ў законную сілу да 1 верасня 1999 года

Рэгістрацыя скасавання шлюбу па рашэннях судаў, якія ўступілі ў законную сілу да 1 верасня 1999 года, ажыццяўляецца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па сумеснай заяве сужонкаў або заяве аднаго з іх.

Пры рэгістрацыі скасавання шлюбу ў дакументы, якія засведчваюць асобу сужонкаў, уносіцца адзнака аб рэгістрацыі скасавання шлюбу. Калі рэгістрацыя скасавання шлюбу праведзена ў адсутнасць аднаго з сужонкаў, адзнака аб рэгістрацыі скасавання шлюбу ўносіцца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, у дакумент, які засведчвае асобу, пры звароце гэтай асобы за ўнясеннем адзнакі.

У выпадку рэгістрацыі скасавання шлюбу па заяве аднаго з сужонкаў орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, паведамляе аб гэтым другому сужонку, калі вядомы яго адрас, а таксама орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы рэгістрацыі заключэння шлюбу.

Артыкул 224³. Заява аб рэгістрацыі скасавання шлюбу

Заява аб рэгістрацыі скасавання шлюбу падаецца ў орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы рэгістрацыі месца жыхарства або месцы знаходжання сужонкаў або аднаго з іх.

Калі сужонак жадае, каб яму было прысвоена дашлюбнае прозвішча, ён указвае аб гэтым у заяве аб рэгістрацыі скасавання шлюбу.

ГЛАВА 25 ЗМЕНА, ДАПАЎНЕННЕ, ВЫПРАЎЛЕННЕ, АБНАЎЛЕННЕ І АНУЛЯВАННЕ ЗАПІСУ АКТАЎ ГРАМАДЗЯНСКАГА СТАНУ

Артыкул 225. Парадак змены, дапаўнення, выпраўлення і абнаўлення запісаў актаў грамадзянскага стану

Выпраўленне памылак і ўнясенне змен, дапаўненняў у запісу актаў грамадзянскага стану пры наяўнасці дастатковых падстаў і адсутнасці спору паміж зацікаўленымі асобамі праводзіцца органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану. Адмова ў здзяйсненні названых дзеянняў можа быць абскарджана ў судзе.

Пры наяўнасці спрэчкі паміж зацікаўленымі асобамі пытанне ўнясення змен, дапаўненняў у запісу актаў грамадзянскага стану і іх выпраўлення вырашаюцца ў судовым парадку.

Аднаўленне запісаў актаў грамадзянскага стану ажыццяўляецца органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, па месцы састаўлення страчанага запісу акта грамадзянскага стану на падставе рашэння суда.

У выпадку, калі згублены запіс акта грамадзянскага стану быў складзены за межамі Рэспублікі Беларусь, абнаўленне запісу акта грамадзянскага стану можа ажыццяўляцца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, на падставе рашэння суда па месцы вынясення судом гэтага рашэння.

Артыкул 226. Змена, дапаўненне, выпраўленне запісаў актаў грамадзянскага стану

Заява аб унясенні змен, дапаўненняў, выпраўленняў у запісы актаў грамадзянскага стану падаецца ў орган, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы жыхарства заяўніка або па месцы знаходжання запісу акта грамадзянскага стану і павінна быць разгледжана ў тэрмін, які не перавышае

дзесяці дзён з дня падачы заявы, а пры неабходнасці правядзення дадатковай праверкі, запыту звестак і (або) дакументаў ад іншых дзяржаўных органаў, іншых арганізацый Рэспублікі Беларусь — у тэрмін да трох месяцаў, за выключэннем выпадкаў, прадугледжаных часткай другой дадзенага артыкула.

Калі для разгляду заявы аб унясенні змен, дапаўненняў, выпраўленняў у запісы актаў грамадзянскага стану органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, неабходна атрыманне звестак і (або) дакументаў ад кампетэнтных органаў іншых дзяржаў, то адпаведныя запыты накіроўваюцца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, у трохдзённы тэрмін з дня падачы заявы аб унясенні змен, дапаўненняў, выпраўленняў у запісы актаў грамадзянскага стану. Заява аб унясенні змен, дапаўненняў, выпраўленняў у запісы актаў грамадзянскага стану павінна быць разгледжана органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, у тэрмін, які не перавышае аднаго месяца з дня атрымання ўсіх неабходных звестак і (або) дакументаў ад кампетэнтных органаў іншых дзяржаў.

Унясенне змен, дапаўненняў, выпраўленняў у запіс акта грамадзянскага стану ажыццяўляецца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы знаходжання запісу акта грамадзянскага стану.

Пасля ўнясення змен, дапаўненняў, выпраўленняў у запіс акта грамадзянскага стану выдаецца новае пасведчанне.

Артыкул 227. Ануляванне запісаў актаў грамадзянскага стану

Ануляванне першаснага або адноўленага запісу актаў грамадзянскага стану ажыццяўляецца органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану, па месцы захоўвання запісу акта грамадзянскага стану на падставе рашэння суда.

РАЗДЗЕЛ VI ПРЫМЯНЕННЕ ЗАКАНАДАЎСТВА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ АБ ШЛЮБЕ І СЯМ'І ДА ЗАМЕЖНЫХ ГРАМАДЗЯН І АСОБ БЕЗ ГРАМАДЗЯНСТВА. ПРЫМЯНЕННЕ ЗАКАНАДАЎСТВА АБ ШЛЮБЕ І СЯМ'І ЗАМЕЖНЫХ ДЗЯРЖАЎ І МІЖНАРОДНЫХ ДАГАВОРАЎ

Артыкул 228. Правы і абавязкі замежных грамадзян і асоб без грамадзянства ў шлюбных і сямейных адносінах

Замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства карыстаюцца ў Рэспубліцы Беларусь правамі і нясуць абавязкі ў шлюбных і сямейных адносінах нароўні з грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, калі іншае не ўстаноўлена Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь, дадзеным Кодэксам, іншымі

заканадаўчымі актамі Рэспублікі Беларусь і міжнароднымі дагаворамі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 229. заключэнне шлюбаў замежных грамадзян і асоб без грамадзянства ў Рэспубліцы Беларусь

Шлюбы паміж замежнымі грамадзянамі, а таксама паміж замежнымі грамадзянамі і асобамі без грамадзянства заключаюцца ў Рэспубліцы Беларусь у дыпламатычных прадстаўніцтвах і консульскіх установах замежных дзяржаў і прызнаюцца на ўмовах узаемнасці сапраўднымі ў Рэспубліцы Беларусь, калі гэтыя асобы ў момант уступлення ў шлюб з'яўляліся грамадзянамі дзяржавы, якая вызначыла пасла або консула ў Рэспубліцы Беларусь.

Шлюбы паміж замежнымі грамадзянамі, замежнымі грамадзянамі і асобамі без грамадзянства, асобамі без грамадзянства, хаця б адзін з якіх мае дазвол на пастаяннае пражыванне ў Рэспубліцы Беларусь, заключаюцца ў Рэспубліцы Беларусь органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь пры ўмове прадастаўлення дакументаў і (або) звестак, прадугледжаных заканадаўствам Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных працэдурах.

Шлюбы паміж асобамі без грамадзянства, якія не маюць дазволу на пастаяннае пражыванне ў Рэспубліцы Беларусь, органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, не рэгіструюцца.

Артыкул 229¹. заключэнне шлюбаў грамадзян Рэспублікі Беларусь з замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства ў Рэспубліцы Беларусь

Шлюбы грамадзян Рэспублікі Беларусь з замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства заключаюцца ў Рэспубліцы Беларусь органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь пры ўмове пакідання дакументаў і (або) звестак, прадугледжаных заканадаўствам Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных працэдурах.

Артыкул 230. заключэнне шлюбаў грамадзян Рэспублікі Беларусь у консульскіх установах, а таксама дыпламатычных прадстаўніцтвах Рэспублікі Беларусь у выпадку выканання імі консульскіх функцый. прызнанне шлюбаў, заключаных за межамі Рэспублікі Беларусь

Шлюбы паміж грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, якія пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, заключаюцца ў консульскіх установах, а таксама

дыпламатычных прадстаўніцтвах Рэспублікі Беларусь у выпадку выканання імі консульскіх функцый.

У тых выпадках, калі шлюбы паміж грамадзянамі Рэспублікі Беларусь і шлюбы грамадзян Рэспублікі Беларусь з замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства заключаюцца за межамі Рэспублікі Беларусь з захаваннем формы шлюбу, устаноўленай законам месца яго здзяйснення, гэтыя шлюбы прызнаюцца сапраўднымі ў Рэспубліцы Беларусь пры ўмове, што яны не супярэчаць патрабаванням артыкулаў 17–19 дадзенага Кодэкса.

Шлюбы паміж замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства, заключаныя за межамі Рэспублікі Беларусь з выкананнем заканадаўства адпаведных дзяржаў, прызнаюцца сапраўднымі ў Рэспубліцы Беларусь.

Артыкул 231. Скасаванне шлюбаў грамадзян Рэспублікі Беларусь з замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства і шлюбаў замежных грамадзян паміж сабой у Рэспубліцы Беларусь. Прызнанне скасавання шлюбаў, заключаных за межамі Рэспублікі Беларусь

У Рэспубліцы Беларусь скасаванне шлюбаў грамадзян Рэспублікі Беларусь з замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства, а таксама шлюбаў паміж замежнымі грамадзянамі, замежнымі грамадзянамі і асобамі без грамадзянства, асобамі без грамадзянства, хаця б адзін з якіх мае дазвол на пастаяннае пражыванне ў Рэспубліцы Беларусь, ажыццяўляецца ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

У Рэспубліцы Беларусь скасаванне шлюбаў паміж замежнымі грамадзянамі, шлюбаў паміж замежнымі грамадзянамі і асобамі без грамадзянства, якія не маюць дазволу на пастаяннае пражыванне ў Рэспубліцы Беларусь, ажыццяўляецца ў дыпламатычных прадстаўніцтвах і консульскіх установах замежных дзяржаў і прызнаецца на ўмовах узаемнасці сапраўдным у Рэспубліцы Беларусь, калі гэтыя асобы ў момант скасавання шлюбу з'яўляліся грамадзянамі дзяржавы, якая назначыла пасла або консула ў Рэспубліцы Беларусь.

У Рэспубліцы Беларусь скасаванне шлюбаў паміж асобамі без грамадзянства, якія не маюць дазволу на пастаяннае пражыванне ў Рэспубліцы Беларусь, не праводзіцца.

Скасаванне шлюбаў паміж грамадзянамі Рэспублікі Беларусь і замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства, здзейсненае за межамі Рэспублікі Беларусь з выкананнем заканадаўства адпаведных дзяржаў, прызнаецца сапраўдным у Рэспубліцы Беларусь, калі ў момант скасавання шлюбу адзін з сужонкаў пражываў за межамі Рэспублікі Беларусь.

Скасаванне шлюбаў паміж грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, здзейсненае за межамі Рэспублікі Беларусь з выкананнем заканадаўства адпаведных дзяржаў, прызнаецца сапраўдным у Рэспубліцы Беларусь, калі абодва сужонкі ў момант скасавання шлюбу пражывалі за межамі Рэспублікі Беларусь.

Скасаванне шлюбаў паміж замежнымі грамадзянамі, здзейсненае за межамі Рэспублікі Беларусь з выкананнем заканадаўства адпаведных дзяржаў, прызнаецца сапраўдным у Рэспубліцы Беларусь.

Справы аб скасаванні шлюбу грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія пастаянна пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь з сужонкамі, якія пастаянна пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь незалежна ад грамадзянства апошніх могуць разглядацца судамі Рэспублікі Беларусь па даручэнні Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь.

Рэгістрацыя скасавання шлюбаў грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, па рашэннях судаў, якія ўступілі ў законную сілу да 1 верасня 1999 года, ажыццяўляецца консульскімі ўстановамі, а таксама дыпламатычнымі прадстаўніцтвамі Рэспублікі Беларусь у выпадку выканання імі консульскіх функцый.

Артыкул 232. Устанаўленне мацярынства і (або) бацькоўства ў Рэспубліцы Беларусь. Прызнанне мацярынства і (або) бацькоўства, вызначаных за межамі Рэспублікі Беларусь

Устанаўленне мацярынства і (або) бацькоўства ў Рэспубліцы Беларусь незалежна ад грамадзянства бацькоў і дзіцяці і іх месца жыхарства праводзіцца ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

У тых выпадках, калі па заканадаўстве Рэспублікі Беларусь дапускаецца ўстанаўленне бацькоўства ў органах, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, бацькі дзіцяці, якія пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, з якіх хаця б адзін з'яўляецца грамадзянінам Рэспублікі Беларусь, маюць права звярнуцца з заявай аб рэгістрацыі ўстанаўлення бацькоўства ў консульскія ўстановы, а таксама дыпламатычныя прадстаўніцтвы Рэспублікі Беларусь у выпадку выканання імі консульскіх функцый.

Мацярынства і (або) бацькоўства, устаноўленыя за межамі Рэспублікі Беларусь з выкананнем заканадаўства адпаведнай дзяржавы, прызнаюцца сапраўднымі ў Рэспубліцы Беларусь.

Артыкул 233. Міжнароднае ўсынаўленне

Усынаўленне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, якія пастаянна пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства дзіцяці, якое з'яўляецца

грамадзянінам Рэспублікі Беларусь, а таксама ўсынаўленне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства дзіцяці, якое з'яўляецца замежным грамадзянінам або асобай без грамадзянства і пражывае на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, праводзіцца ў адпаведнасці з главой 13 дадзенага Кодэкса з выкананнем парадку перадачы дзяцей на ўсынаўленне, які ўстаноўлены Урадам Рэспублікі Беларусь, пры ўмове атрымання ў кожным асобным выпадку пісьмовага дазволу на ўсынаўленне Міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь, а для ўсынавіцеляў, якія пастаянна пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, — таксама пісьмовага дазволу кампетэнтнага органа дзяржавы, на тэрыторыі якой яны пастаянна пражываюць. Пры ўсынаўленні на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства дзіцяці, якое з'яўляецца замежным грамадзянінам, які пражывае на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, неабходна таксама атрыманне пісьмовага дазволу кампетэнтнага органа дзяржавы, грамадзянінам якой з'яўляецца дзіця, і, калі гэта патрабуецца ў адпаведнасці з заканадаўствам замежнай дзяржавы, — згода дзіцяці на ўсынаўленне.

Усынаўленне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь замежнымі грамадзянамі, якія пастаянна пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, або асобамі без грамадзянства дзяцей, якія з'яўляюцца грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, ажыццяўляецца ў адпаведнасці з главой 13 дадзенага Кодэкса з выкананнем парадку перадачы дзяцей на ўсынаўленне, які ўстаноўлены Урадам Рэспублікі Беларусь, пры ўмове атрымання ў кожным асобным выпадку пісьмовага дазволу на ўсынаўленне Міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Парадак узгаднення працэдуры міжнароднага ўсынаўлення паміж Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь і кампетэнтнымі дзяржаўнымі органамі замежных дзяржаў, а таксама парадак узаемадзеяння Нацыянальнага цэнтра ўсынаўлення са спецыяльна ўпаўнаважанымі замежнымі дзяржавамі арганізацыямі па ўсынаўленню дзяцей на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь вызначаюцца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Дзеці-сіроты і дзеці, якія засталіся без апекі бацькоў, могуць быць перададзены на ўсынаўленне грамадзянам Рэспублікі Беларусь, якія пастаянна пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, замежным грамадзянам або асобам без грамадзянства, якія не з'яўляюцца сваякамі дзяцей, пасля заканчэння аднаго года са дня пастаноўкі гэтых дзяцей на цэнтралізаваны ўлік у адпаведнасці з часткай шостага артыкула 117 дадзенага Кодэкса (за выключэннем усынаўлення сужонкамі, адзін з якіх з'яўляецца грамадзянінам Рэспублікі Беларусь, які пастаянна пражывае на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь).

Усынаўленне грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, якія пастаянна пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства дзяцей-сірот і дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, якія з'яўляюцца грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, дапускаецца пры наяўнасці заключэння Нацыянальнага цэнтра ўсынаўлення аб адсутнасці кандыдатаў ва ўсынавіцелі — грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія пастаянна пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, або сваякоў дзяцей незалежна ад грамадзянства і месца жыхарства гэтых сваякоў, якія выказалі намер усынавіць дзіця.

Усынаўленне дзіцяці, якое з'яўляецца грамадзянінам Рэспублікі Беларусь, пражывае за межамі Рэспублікі Беларусь, праводзіцца кампетэнтным органам замежнай дзяржавы, грамадзянінам якой з'яўляецца ўсынавіцель — замежны грамадзянін або на тэрыторыі якой пастаянна пражывае ўсынавіцель — асоба без грамадзянства, прызнаецца сапраўдным у Рэспубліцы Беларусь пры ўмове атрымання пісьмовага дазволу на ўсынаўленне Міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь у парадку, які вызначаецца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 234. Апека, папярэцельства над непаўналетнімі грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, якія пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь. Прызнанне апекі, папярэцельства, вызначаных за межамі Рэспублікі Беларусь

Апека, папярэцельства над непаўналетнімі грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, якія пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, устанаўліваюцца ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Апека, папярэцельства, устаноўленыя над непаўналетнімі грамадзянамі Рэспублікі Беларусь з выкананнем заканадаўства адпаведных дзяржаў, прызнаюцца сапраўднымі ў Рэспубліцы Беларусь, калі супраць устанаўлення апекі, папярэцельства або супраць іх прызнання няма прэрэчанняў дыпламатычнага прадстаўніцтва або консульскай установы Рэспублікі Беларусь, якія абавязаны атрымаць кампетэнтнае меркаванне Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь у парадку, які вызначаецца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Апека, папярэцельства над непаўналетнімі грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, якія з'яўляюцца дзецьмі-сіротамі або дзецьмі, якія засталіся без апекі бацькоў, і знаходзяцца ў дзіцячых інтэрнатных установах, установах прафесійна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай, вышэйшай адукацыі, дзіцячых дамах сямейнага тыпу, апякунскіх сем'ях, прыёмных сем'ях, у выпадку іх выезду за межы Рэспублікі Беларусь для атрымання адукацыі і лячэння ў адпаведных установах замежнай дзяржавы захоўваюцца да дасягнення

паўналецця дзяцей за грамадзянамі і кіраўнікамі адпаведных устаноў Рэспублікі Беларусь, якія з'яўляюцца апекунамі дзяцей на момант выезду дзяцей за мяжу. Парадак накіравання такіх дзяцей для атрымання адукацыі і лячэння за мяжу ўстанаўліваецца Урадам Рэспублікі Беларусь.

Апека, папярэжальства, устаноўленыя над непаўналетнімі замежнымі грамадзянамі, асобамі без грамадзянства за межамі Рэспублікі Беларусь з выкананнем заканадаўства адпаведных дзяржаў, прызнаюцца сапраўднымі ў Рэспубліцы Беларусь.

Артыкул 235. Устаноўленне міжнародных апекі, папярэжальства над непаўналетнімі, якія пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь

Устаноўленне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь апекі, папярэжальства грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія пастаянна пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, замежных грамадзян або асоб без грамадзянства над непаўналетнімі грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, якія пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, а таксама над непаўналетнімі замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства, якія пражываюць (знаходзяцца) на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, ажыццяўляецца ў адпаведнасці з главой 14 дадзенага Кодэкса з выкананнем парадку, які ўстаноўлены Урадам Рэспублікі Беларусь, пры ўмове атрымання ў кожным асобным выпадку пісьмовага дазволу Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і кампетэнтнага органа дзяржавы, на тэрыторыі якой пастаянна пражываюць апекуны, папярэжальцы, а таксама пісьмовага дазволу кампетэнтнага органа дзяржавы, грамадзянінам якой з'яўляецца дзіця — замежны грамадзянін.

Устаноўленне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь апекі, папярэжальства пастаянна пражываючых на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь грамадзян Рэспублікі Беларусь, замежных грамадзян або асоб без грамадзянства над непаўналетнімі замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства, якія пражываюць (знаходзяцца) на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, ажыццяўляецца ў адпаведнасці з главой 14 дадзенага Кодэкса з выкананнем парадку, які ўстаноўлены Урадам Рэспублікі Беларусь, пры ўмове атрымання ў кожным асобным выпадку пісьмовага дазволу Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь і кампетэнтнага органа дзяржавы, грамадзянінам якой з'яўляецца дзіця — замежны грамадзянін.

Устаноўленне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь апекі, папярэжальства замежных грамадзян, якія пастаянна пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь або асоб без грамадзянства над непаўналетнімі грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, якія пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь, ажыццяўляецца ў адпаведнасці з главой 14 дадзенага Кодэкса з выкананнем

парадку, які ўстаноўлены Урадам Рэспублікі Беларусь, пры ўмове атрымання ў кожным асобным выпадку пісьмовага дазволу Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Устанаўленне на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь апекі, папачыцельства грамадзян Рэспублікі Беларусь, замежных грамадзян і асоб без грамадзянства над непаўналетнімі замежнымі грамадзянамі і асобамі без грамадзянства, якія прыбылі на тэрыторыю Рэспублікі Беларусь без суправаджэння законных прадстаўнікоў і якія звярнуліся з хадайніцтвам аб прадастаўленні статусу бежанца або дадатковай абароны або прытулку ў рэспубліцы Беларусь, а таксама над непаўналетнімі замежнымі грамадзянамі і асобамі без грамадзянства, якім прадастаўлены статус бежанца або дадатковая альбо часовая абарона ці прытулак у Рэспубліцы Беларусь, ажыццяўляецца ў адпаведнасці з главой 14 сапраўднага Кодэкса з выкананнем парадку, які ўстаноўлены Урадам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 236. Прызнанне дакументаў, выдадзеных кампетэнтнымі органамі замежных дзяржаў у сведчанне актаў грамадзянскага стану

Дакументы, выдадзеныя кампетэнтнымі органамі замежных дзяржаў у сведчанне актаў грамадзянскага стану, учыненых за межамі Рэспублікі Беларусь з выкананнем заканадаўства адпаведных дзяржаў у дачыненні да грамадзян Рэспублікі Беларусь, замежных грамадзян і асоб без грамадзянства, прызнаюцца сапраўднымі ў Рэспубліцы Беларусь пры наяўнасці консульскай легалізацыі, калі іншае не прадугледжана заканадаўствам Рэспублікі Беларусь, у тым ліку міжнароднымі дагаворамі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 237. Ужыванне заканадаўства аб шлюбе і сям'і замежных дзяржаў і міжнародных дагавораў

Прымяненне ў Рэспубліцы Беларусь заканадаўства аб шлюбе і сям'і замежных дзяржаў або прызнанне заснаваных на ім актаў грамадзянскага стану не можа мець месца, калі такое прымяненне або прызнанне супярэчыла б заканадаўству Рэспублікі Беларусь.

Калі міжнародным дагаворам Рэспублікі Беларусь устаноўлены іншыя правілы, чым тыя, якія ўтрымліваюцца ў заканадаўстве Рэспублікі Беларусь аб шлюбе і сям'і, то прымяняюцца правілы міжнароднага дагавора.

Артыкул 238. Рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь

Рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь, ажыццяўляецца ў консульскіх

установах, а таксама дыпламатычных прадстаўніцтвах Рэспублікі Беларусь у выпадку выканання імі консульскіх функцый.

Пры рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану ў консульскіх установах, а таксама дыпламатычных прадстаўніцтвах Рэспублікі Беларусь у выпадку выканання імі консульскіх функцый прымяняецца заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

РАЗДЗЕЛ VII ЗАКЛЮЧНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Артыкул 239. Уступленне ў сілу дадзенага Кодэкса

Дадзены Кодэкс уступае ў сілу з 1 верасня 1999 года.

Артыкул 240. Прывядзенне актаў заканадаўства ў адпаведнасць з дадзеным Кодэксам

Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь на працягу трох месяцаў са дня афіцыйнага апублікавання дадзенага Кодэкса:

падрыхтаваць і ўнесці ва вызначаным парадку ў Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь прапановы па прывядзенні заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь у адпаведнасць з дадзеным Кодэксам;

прывесці рашэнні Урада Рэспублікі Беларусь у адпаведнасць з дадзеным Кодэксам;

прыняць нарматыўныя прававыя акты, якія забяспечваюць рэалізацыю палажэнняў дадзенага Кодэкса;

забяспечыць перагляд і адмену рэспубліканскімі органамі дзяржаўнага кіравання, падпарадкаванымі Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь, іх нарматыўных актаў, якія супярэчаць дадзенаму Кодэксу.

Артыкул 241. Прызнанне страціўшымі сілу некаторых заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь

У сувязі з прыняццем дадзенага Кодэкса прызнаць страціўшымі сілу Кодэкс аб шлюбе і сям'і Рэспублікі Беларусь, зацверджаны Законам Рэспублікі Беларусь ад 13 чэрвеня 1969 года (ЗЗ БССР, 1969 г., № 17, арт. 278), а таксама ўсе акты заканадаўства, якімі ўнесены змены і дапаўненні ў Кодэкс аб шлюбе і сям'і Рэспублікі Беларусь у перыяд з 13 чэрвеня 1969 года да моманту ўступлення ў сілу дадзенага Кодэкса.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
А.Лукашэнка

ТЭРМІНАЛАГІЧНЫ СЛОЎНІК

Арыгінал па-руску	Пераклад па-беларуску
брак	шлюб
брачный возраст	шлюбны ўзрост
брачный договор	шлюбны дагавор
взыскивать	спаганяць
виновного	вінаватага
воспитатель	выхавальнік
выдел	выдзел
задолженность	запазычанаць
законодательство о браке и семье	заканадаўства аб шлюбе і сям'і
иждивенцы	утрыманцы
иск	іск
исполнительному	выканаўчаму
материнство	мацярынства
место жительства	месца жыхарства
многодетная семья	шматдзетная сям'я
настоящая статья	гэты артыкул
находящимся на территории	якія знаходзяцца на тэрыторыі
недействительность брака	несапраўднасьць шлюбу
недостойное поведение	ганебныя паводзіны
ненаступление	ненадыход
несовершеннолетний	непаўналетні
нетрудоспособный	непрацаздольны
нуждающийся	які мае патрэбу ў дапамозе
обжалование	абскарджванне
обнаружить	выявіць
обременение	абцяжарванне
обстоятельствах	абставінах
опекун, попечитель	апякун, папячыцель
органы опеки и попечительства	органы апекі і папячыцельства
особый	асаблівы
ответственность	адказнасць
по неуважительным причинам	па няўважлівых прычынах
подопечный	падапечны
подросток	падлетак
пособие	дапамога
прав	правоў
предоставления	давання
предоставления	прадастаўлення

предоставлять	давать
применение	примяненне
присуждаются	прысуджваюцца
причиненные	прычыненыя
расходовать	выдаткоўваць
расходы	выдаткі
ребенка	дзіцяці
родители	бацькі
родитель	адзін з бацькоў
родство	сваяцтва
сделка	угода
сила	моц
собственность	уласнасць
совершеннолетие	паўналецце
совершенных	праведзеных
соглашение	пагадненне
содержание	утрыманне
содержит	змяшчае
срок(и)	тэрмін(ы)
судебному	судоваму
супруг	сужонак
супруга	сужонка
супруги	сужонкі
устанавливаться	усталеўвацца
устройства в семью	уладкавання ў сям'ю
усыновление (удочерение)	усынаўленне (удачарэнне)
учреждение	установа
хотя бы	хаця б

ЗМЕСТ

РАЗДЗЕЛ I.....	2
АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ	2
Глава 1	2
АСНОЎНЫЯ ПАЛАЖЭННІ.....	2
Артыкул 1. Задачы заканадаўства Рэспублікі Беларусь аб шлюбе і сям’і.....	2
Артыкул 2. Адносіны, якія рэгулююцца заканадаўствам Рэспублікі Беларусь аб шлюбе і сям’і.....	2
Артыкул 3. Абарона сям’і дзяржавай	2
Артыкул 4. Прававое рэгуляванне шлюбных і сямейных адносін дзяржавай ..	3
Артыкул 5. Ажыццяўленне правоў, якія вынікаюць са шлюбных і сямейных адносін	3
Артыкул 6. Абарона правоў, якія вынікаюць са шлюбных і сямейных адносін	3
Артыкул 7. Заканадаўства Рэспублікі Беларусь аб шлюбе і сям’і.....	3
Артыкул 8. Іскавая даўнасць.....	4
Артыкул 9. Пачатак ходу тэрміну іскавай даўнасці	4
Артыкул 10. Парадак прымянення іскавай даўнасці.....	4
Артыкул 11. Вылічэнне тэрмінаў	4
РАЗДЗЕЛ II ШЛЮБ.....	4
ГЛАВА 3 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ	4
Артыкул 12. Шлюб.....	4
Артыкул 13. Шлюбны дагавор	4
Артыкул 13 ¹ . Форма і парадак заключэння Шлюбнага дагавора	6
Артыкул 14. Падрыхтоўка да шлюбу.....	7
ГЛАВА 4 ЗАКЛЮЧЭННЕ ШЛЮБУ	7
Артыкул 15. Заключэнне шлюбу	7
Артыкул 16. Тэрміны заключэння шлюбу.....	7
Артыкул 17. Умовы заключэння шлюбу	7
Артыкул 18. Шлюбны ўзрост.....	8
Артыкул 19. Перашкоды да заключэння шлюбу	8

ГЛАВА 5 ПРАВЫ І АБАВЯЗКІ СУЖОНКАЎ	8
Артыкул 20. Узнікненне правоў і абавязкаў сужонкаў	8
Артыкул 21. Права сужонкаў на выбар прозвішча пры заключэнні шлюбу	8
Артыкул 22. Права сужонкаў на вольны выбар заняткаў, прафесіі і месца жыхарства.....	9
Артыкул 23. Агульная сумесная ўласнасць сужонкаў	9
Артыкул 24. Вызначэнне доляў у агульнай сумеснай уласнасці сужонкаў пры падзеле маёмасці	9
Артыкул 25. Рэчы прафесійных заняткаў сужонкаў	10
Артыкул 26. Уласнасць сужонкаў	10
Артыкул 27. Маёмасныя здзелкі паміж сужонкамі	11
Артыкул 28. Зварот спагнання на маёмасць сужонкаў	11
Артыкул 29. Абавязкі сужонкаў па ўзаемным утрыманні.....	11
Артыкул 30. Захаванне права сужонкаў на ўтрыманне пасля скасавання шлюбу	11
Артыкул 31. Памер сродкаў, якія спаганяюцца на ўтрыманне сужонка.....	12
Артыкул 32. Вызваленне сужонка ад абавязку па ўтрыманні іншага сужонка альбо абмежаванне гэтага абавязку тэрмінам	12
Артыкул 33. Страта сужонкам права на ўтрыманне	12
ГЛАВА 6 СПЫНЕННЕ ШЛЮБУ	13
Артыкул 34. Спыненне шлюбу	13
Артыкул 35. Недапушчальнасць скасавання шлюбу	13
Артыкул 35 ¹ . Скасаванне шлюбу органам, які рэгіструе акты грамадзянскага стану.....	13
Артыкул 36. Скасаванне шлюбу судом	14
Артыкул 37. Асаблівы парадак скасавання шлюбу судом	14
Артыкул 38. Пагадненне аб дзецях	14
Артыкул 39. Пытанні, якія вырашаюцца судом пры вынясенні рашэння аб скасаванні шлюбу.....	15
Артыкул 40. Спагнанне сродкаў на ўтрыманне сужонка	15
Артыкул 41. Падзел агульнай сумеснай уласнасці сужонкаў	15
Артыкул 42. Афармленне скасавання шлюбу судом	15

Артыкул 43. Выбар прозвішча сужонкамі пры скасаванні шлюбу	15
Артыкул 44. Аднаўленне шлюбу ў выпадку яўкі сужонка, абвешчанага памерлым або прызнанага без вестак адсутным.....	16
ГЛАВА 7 НЕСАПРАЎДНАСЦЬ ШЛЮБУ	16
Артыкул 45. Падставы прызнання шлюбу несапраўдным	16
Артыкул 46. Парадак прызнання шлюбу несапраўдным.....	16
Артыкул 47. Прызнанне шлюбу несапраўдным у выпадку недасягнення сужонкам шлюбнага ўзросту	17
Артыкул 48. Час, з якога шлюб лічыцца несапраўдным.....	17
Артыкул 49. Наступствы прызнання шлюбу несапраўдным	17
ГЛАВА 8 УСТАНАЎЛЕННЕ ПАХОДЖАННЯ ДЗЯЦЕЙ	18
Артыкул 50. Падставы ўзнікнення правоў і абавязкаў бацькоў і дзяцей.....	18
Артыкул 51. Устанаўленне паходжання дзіцяці.....	18
Артыкул 52. Устанаўленне паходжання дзяцей, якія нарадзіліся ў выніку прымянення дапаможных рэпрадуктыўных тэхналогій	19
Артыкул 53. Выключаны.....	20
Артыкул 54. Запіс пра бацькоў дзіцяці	20
Артыкул 55. Запіс пра бацькоў, калі мацярынства і (або) бацькоўства не ўстаноўлены	20
Артыкул 56. Устанаўленне мацярынства ў судовым парадку	21
Артыкул 57. Устанаўленне бацькоўства ў судовым парадку	21
Артыкул 58. Аспрэчванне запісу пра бацькоў	22
РАЗДЗЕЛ III СЯМ'Я	22
ГЛАВА 9 ПРАВЫ І АБАВЯЗКІ СЯМ'І Ў ГРАМАДСТВЕ.....	22
Артыкул 59. Сям'я	22
Артыкул 60. Блізкае сваяцтва	22
Артыкул 61. Сваяцтва	22
Артыкул 62. Шматдзетная сям'я	23
Артыкул 63. Няпоўная сям'я.....	23
Артыкул 64. Падставы ўзнікнення правоў і абавязкаў сям'і.....	23
Артыкул 65. Правы і абавязкі сям'і.....	23
Артыкул 66. Сям'я як натуральнае асяроддзе дзіцяці.....	24

Артыкул 66 ¹ . Абарона правоў і законных інтарэсаў дзяцей.....	24
Артыкул 67. Неналежнае выхаванне і ўтрыманне дзяцей.....	24
ГЛАВА 10 АСАБІСТЫЯ НЕМАЁМАСНЫЯ ПРАВААДНОСІНЫ У СЯМ’І	25
Артыкул 68. Асабістыя немаёмасныя правы і абавязкі бацькоў.....	25
Артыкул 69. Прозвішча, уласнае імя і імя па бацьку дзіцяці.....	25
Артыкул 70. Змена прозвішча дзіцяці.....	25
Артыкул 71. Змена ўласнага імя і імя па бацьку дзіцяці.....	26
Артыкул 72. Грамадзянства дзіцяці.....	26
Артыкул 73. Абавязкі бацькоў па абароне правоў і законных інтарэсаў дзяцей.....	27
Артыкул 74. Месца жыхарства дзіцяці.....	27
Артыкул 75. Выхаванне дзяцей.....	27
Артыкул 76. Роўнасць правоў і абавязкаў абодвух бацькоў.....	28
Артыкул 77. Удзел аднаго з бацькоў, які пражывае асобна, у выхаванні дзяцей.....	28
Артыкул 78. Зносіны з унукамі дзеда і бабкі.....	28
Артыкул 79. Абарона бацькоўскіх правоў.....	29
Артыкул 80. Пазбаўленне бацькоўскіх правоў.....	29
Артыкул 81. Парадак узбуджэння справы аб пазбаўленні бацькоўскіх правоў.....	30
Артыкул 82. Наступствы пазбаўлення бацькоўскіх правоў.....	30
Артыкул 83. Зносіны з дзіцём бацькоў, пазбаўленых бацькоўскіх правоў.....	31
Артыкул 84. Аднаўленне ў бацькоўскіх правах.....	31
Артыкул 85. Адабранне дзіцяці без пазбаўлення бацькоўскіх правоў па рашэнні суда, органа апекі і папячыцельства.....	31
Артыкул 85 ¹ . Адабранне дзіцяці па рашэнні камісіі па справах непаўналетніх раённага, гарадскога выканаўчага камітэта, мясцовай адміністрацыі раёна ў горадзе.....	32
Артыкул 86. Удзел органаў апекі і папячыцельства ў разглядзе спрэчак, звязаных з выхаваннем дзяцей.....	33
Артыкул 87. Выкананне рашэння суда аб перадачы або адабранні дзіцяці.....	33
ГЛАВА 11 МАЁМАСНЫЯ ПРАВААДНОСІНЫ БАЦЬКОЎ І ДЗЯЦЕЙ.....	34

Артыкул 88. Маёмасныя правы і абавязкі бацькоў	34
Артыкул 89. Кіраўніцтва справамі непаўналетняга дзіцяці	34
Артыкул 90. Межы паўнамоцтваў бацькоў у кіраванні справамі дзіцяці	34
Артыкул 91. Абавязкі бацькоў па ўтрыманні дзяцей	35
Артыкул 92. Памер аліментаў, якія спаганяюцца з бацькоў на непаўналетніх дзяцей	36
Артыкул 93. Пакрыццё бацькамі выдаткаў, затрачаных дзяржавай на ўтрыманне дзяцей, якія знаходзяцца на дзяржаўным забеспячэнні	36
Артыкул 94. Спагнанне аліментаў на дзяцей з бацькоў, якія маюць нерэгулярны заробак і (або) даход або якія атрымліваюць частку яго ў натуры	38
Артыкул 95. Віды заробку і (або) даходу, якія падлягаюць уліку пры ўтрыманні аліментаў	39
Артыкул 96. Удзел бацькоў у дадатковых выдатках	39
Артыкул 97. Часовае спагнанне аліментаў на дзяцей да разгляду справы судом	39
Артыкул 98. Змена памеру аліментаў, якія спаганяюцца з бацькоў на дзяцей па судовай пастанове	39
Артыкул 99. Памер аліментаў, якія спаганяюцца на непрацаздольных паўналетніх дзяцей	40
Артыкул 100. Абавязкі дзяцей у дачыненні да бацькоў	40
Артыкул 101. Вызваленне дзяцей ад абавязку па ўтрыманні бацькоў	40
Артыкул 102. Памер аліментаў, якія спаганяюцца на бацькоў	40
Артыкул 103. Змена памеру аліментаў, якія спаганяюцца на бацькоў	41
ГЛАВА 11 ¹ ПАГАДНЕННЕ АБ ВЫПЛАЦЕ АЛІМЕНТАЎ	41
Артыкул 103 ¹ . Заклучэнне пагаднення аб выплаце аліментаў	41
Артыкул 103 ² . Форма Пагаднення аб выплаце аліментаў	41
Артыкул 103 ³ . Парадак заключэння, выканання, змянення, скасавання і прызнання несапраўдным Пагаднення аб выплаце аліментаў	41
Артыкул 103 ⁴ . Прызнанне несапраўдным Пагаднення аб выплаце аліментаў, якое парушае правы і законныя інтарэсы дзяцей	42
Артыкул 103 ⁵ . Памер аліментаў на непаўналетніх дзяцей, якія выплачваюцца паводле Пагаднення аб выплаце аліментаў	43

Артыкул 103 ⁶ . Спосабы і парадак выплаты аліментаў паводле Пагаднення аб выплаце аліментаў.....	43
Артыкул 103 ⁷ . Індэксацыя памеру аліментаў, якія выплачваюцца ў цвёрдай грашовай суме паводле Пагаднення аб выплаце аліментаў	43
ГЛАВА 12 ПАРАДАК ВЫПЛАТЫ АБО СПАГНАННЯ АЛІМЕНТАЎ	43
Артыкул 104. Выплата аліментаў у добраахвотным парадку	43
Артыкул 105. Абавязак наймальніка, арганізацыі ўтрымліваць аліменты	44
Артыкул 106. Утрыманне аліментаў на падставе заявы	44
Артыкул 107. Абавязак паведамляць аб змене месца працы асобы, якая выплачвае аліменты	45
Артыкул 108. Адказнасць за страту заяў асобы, якая выплачвае аліменты	45
Артыкул 109. Тэрміны, на працягу якіх могуць быць прад'яўлены і задаволены патрабаванні аб спагнанні аліментаў	45
Артыкул 110. Вызначэнне запазычанасці па аліментах.....	46
Артыкул 111. Вызваленне ад выплаты або памяншэнне запазычанасці па аліментах	47
Артыкул 111 ¹ . Адказнасць за несвоечасовую выплату аліментаў.....	47
Артыкул 112. Недапушчальнасць заліку або зваротнага спагнання аліментаў	47
Артыкул 113. Індэксацыя аліментаў	48
Артыкул 114. Асаблівасці выканання аліментных абавязацельстваў грамадзянамі, якія выязджаюць на пастаяннае пражыванне за межы Рэспублікі Беларусь	48
Артыкул 115. Спыненне аліментных абавязацельстваў	48
ГЛАВА 13 ВЫЯЎЛЕННЕ, УЛІК І ЎЛАДКАВАННЕ ДЗЯЦЕЙ-СІРОТ, ДЗЯЦЕЙ, ЯКІЯ ЗАСТАЛІСЯ БЕЗ АПЕКІ БАЦЬКОЎ, І ДЗЯЦЕЙ, ЯКІЯ ЗНАХОДЗЯЦА Ў САЦЫЯЛЬНА НЕБЯСПЕЧНЫМ СТАНОВІШЧЫ. УСЫНАЎЛЕННЕ	49
Артыкул 116. Абарона правоў і законных інтарэсаў дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і дзяцей, якія знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы.....	49
Артыкул 117. Выяўленне і ўлік дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і дзяцей, якія знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы ..	50

Артыкул 118. Уладкаванне дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў	51
Артыкул 118 ¹ . Адказнасць за парушэнне заканадаўства Рэспублікі Беларусь пры выяўленні, уліку і (або) уладкаванні дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і дзяцей, якія знаходзяцца ў сацыяльна небяспечным становішчы.....	52
Артыкул 119. Паняцце ўсынаўлення	52
Артыкул 120. Дзеці, у дачыненні да якіх дапускаецца ўсынаўленне.....	53
Артыкул 121. Орган, які ўстанаўлівае ўсынаўленне.....	53
Артыкул 122. Парадак усынаўлення дзіцяці	53
Артыкул 123. Улік дзяцей, якія падлягаюць усынаўленню, і асоб, якія жадаюць усынавіць дзяцей.....	54
Артыкул 124. Недапушчальнасць незаконных дзеянняў па ўсынаўленню дзяцей	54
Артыкул 125. Асобы, якія маюць права быць усынавіцелямі.....	55
Артыкул 126. Розніца ва ўзросце паміж усынавіцелем і дзіцём, якое ўсынаўляецца.....	56
Артыкул 127. Згода бацькоў на ўсынаўленне	56
Артыкул 128. Усынаўленне дзіцяці без згоды бацькоў	57
Артыкул 129. Згода апекуна, папячыцеля на ўсынаўленне дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў	57
Артыкул 130. Згода дзіцяці на ўсынаўленне.....	57
Артыкул 131. Згода сужонка ўсынавіцеля на ўсынаўленне дзіцяці	57
Артыкул 132. Прозвішча, імя, імя па бацьку дзіцяці, якое ўсынаўляецца, месца і дата яго нараджэння.....	57
Артыкул 133. Запіс усынавіцеляў у якасці бацькоў усыноўленага дзіцяці	58
Артыкул 134. Прававыя наступствы ўсынаўлення.....	58
Артыкул 135. Захаванне за ўсыноўленым дзіцём права на пенсію і дапамогу.....	59
Артыкул 136. Таямніца ўсынаўлення	59
Артыкул 137. Адмена ўсынаўлення	60
Артыкул 138. Падставы да адмены ўсынаўлення.....	60
Артыкул 139. Асобы, якія валодаюць правам патрабаваць адмены ўсынаўлення.....	60

Артыкул 140. Наступствы адмены ўсынаўлення.....	61
Артыкул 141. Недапушчальнасць адмены ўсынаўлення па дасягненні ўсыноўленым паўналецця	61
ГЛАВА 14 АПЕКА І ПАПЯЧЫЦЕЛЬСТВА.....	61
Артыкул 142. Мэты апекі і папячыцельства	61
Артыкул 143. Органы апекі і папячыцельства.....	62
Артыкул 144. Асобы, над якімі ўстанаўліваецца апека	62
Артыкул 145. Асобы, над якімі ўстанаўліваецца папячыцельства	62
Артыкул 146. Органы, якія ўстанаўліваюць апеку і папячыцельства	62
Артыкул 147. Месца ўстанаўлення апекі і папячыцельства.....	62
Артыкул 148. Устанаўленне апекі або папячыцельства над непаўналетнім, бацькі якога ўхіляюцца ад яго выхавання	63
Артыкул 149. Устанаўленне апекі або папячыцельства над непаўналетнім пры часовай адсутнасці бацькоў	63
Артыкул 150. Абавязак суда паведамляць органам апекі і папячыцельства аб неабходнасці ўстанаўлення апекі або папячыцельства.....	63
Артыкул 151. Прызначэнне апекуна або папячыцеля.....	63
Артыкул 152. Выбар апекуна або папячыцеля	64
Артыкул 153. Асобы, якія маюць права быць апекунамі і папячыцелямі	64
Артыкул 154. Кантроль за дзейнасцю апекуноў і папячыцеляў	64
Артыкул 155. Апека над маёмасцю, якая знаходзіцца не па месцы жыхарства падапечнага	65
Артыкул 156. Бязвыплатнасць выканання абавязкаў апекуноў і папячыцеляў	65
Артыкул 157. Абавязкі апекуноў і папячыцеляў па ахове асобы і здароўя непаўналетніх, паўналетніх падапечных і абароне іх правоў і законных інтарэсаў.....	65
Артыкул 158. Правы і абавязкі апекуноў, папячыцеляў па выхаванні непаўналетніх	65
Артыкул 159. Права апекуноў, папячыцеляў патрабаваць вяртання падапечных ад асоб, якія ўтрымліваюць іх у сябе без законных падстаў.....	66
Артыкул 160. Грамадзянска-прававыя абавязкі апекуноў, папячыцеляў	66

Артыкул 161. Зделкі, для здзяйснення якіх патрабуецца папярэдні дазвол органаў апекі і папярэдняга надзора	67
Артыкул 162. Зделкі, якія не мае права здзяйсняць апякун, папярэдня, і наступствы іх здзяйснення	67
Артыкул 163. Утрыманне падпечных	67
Артыкул 164. Распараджэнне бягучымі даходамі (пасупленнямі) падпечных	67
Артыкул 165. Упраўленне маёмасцю падпечных	68
Артыкул 166. Абскарджэнне дзеянняў апекуноў, папярэдняў	68
Артыкул 167. Вызваленне апекуноў, папярэдняў ад выканання імі сваіх абавязкаў	68
Артыкул 168. Адхіленне апекуноў, папярэдняў у выпадку неналежага выканання імі сваіх абавязкаў	69
Артыкул 169. Апекуны, папярэдня дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў, і паўналетніх падпечных	69
Артыкул 170. Прыёмная сям'я, дзіцячы дом сямейнага тыпу	70
Артыкул 171. Дагавор аб умовах выхавання і ўтрымання дзяцей	71
Артыкул 172. Прыёмныя бацькі, бацькі-выхавальнікі дзіцячага дома сямейнага тыпу, дзіцячай вёскі (гарадка)	71
Артыкул 173. Перадача дзяцей на выхаванне ў прыёмную сям'ю, дзіцячы дом сямейнага тыпу	72
Артыкул 174. Патранатнае выхаванне	73
Артыкул 175. Дагавор патранатнага выхавання	73
Артыкул 176. Перадача дзяцей на патранатнае выхаванне	74
Артыкул 177. Права дзяцей-сірот, дзяцей, якія засталіся без апекі бацькоў ..	74
Артыкул 178. Спыненне апекі, папярэдня	75
РАЗДЗЕЛ IV АХОВА ДЗЯЦІНСТВА	75
ГЛАВА 15 ПРАВА ДЗЯЦЕЙ. Агульныя палажэнні	75
Артыкул 179. Вызначэнне ўзроставых межаў	75
Артыкул 180. Вызначэнне статусу дзіцяці	75
Артыкул 181. Прыярытэт праваў дзяцей	75
Артыкул 182. Раўнапраўе дзяцей	75

Артыкул 183. Органы, які ажыццяўляюць абарону правоў і законных інтарэсаў дзяцей	76
ГЛАВА 16 САЦЫЯЛЬНЫЯ ПРАВЫ ДЗЯЦЕЙ.....	76
Артыкул 184. Права дзяцей на жыццё, годныя ўмовы жыцця і ахову здароўя.....	76
Артыкул 185. Права на жыццё ў сям’і	76
Артыкул 186. Права на адукацыю і працу.....	77
Артыкул 187. Права на адпачынак і вольны час.....	77
Артыкул 188. Гарантыі свабоды асобы дзіцяці	77
Артыкул 189. Права на абарону.....	77
Артыкул 190. Абавязкі дзіцяці па-за сям’ёй	77
ГЛАВА 17 МАТЭРЫЯЛЬНЫЯ ПРАВЫ ДЗІЦЯЦІ	78
Артыкул 191. Права на матэрыяльнае забеспячэнне.....	78
Артыкул 192. Права на жыллё	78
РАЗДЗЕЛ V АКТЫ ГРАМАДЗЯНСКАГА СТАНУ	78
ГЛАВА 18 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ	78
Артыкул 193. Рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану.....	78
Артыкул 194. Органы, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану.....	78
Артыкул 195. Прававая аснова дзейнасці органаў запісу актаў грамадзянскага стану.....	79
Артыкул 196. Прынцыпы дзейнасці органаў запісу актаў грамадзянскага стану.....	79
Артыкул 197. Мова, на якой ажыццяўляецца рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану	79
Артыкул 198. Кампетэнцыя органаў, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану.....	79
Артыкул 199. Парадак ажыццяўлення органамі, якія рэгіструюць акты грамадзянскага стану, сваіх паўнамоцтваў.....	80
Артыкул 200. Дакументы і (або) звесткі, якія прадстаўляюцца для рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану	81
Артыкул 201. Здзяйсненне запісу актаў грамадзянскага стану.....	81
Артыкул 202. Выдача паўторных пасведчанняў аб рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану	81

Артыкул 203. Адмова ў рэгістрацыі актаў грамадзянскага стану	82
ГЛАВА 19 РЭГІСТРАЦЫЯ НАРАДЖЭННЯ	83
Артыкул 204. Парадак рэгістрацыі нараджэння	83
Артыкул 205. Заява аб рэгістрацыі нараджэння	83
Артыкул 206. Тэрмін падачы заявы аб рэгістрацыі нараджэння	83
Артыкул 207. Запіс акта аб нараджэнні	83
Артыкул 208. Рэгістрацыя нараджэння дзіцяці, якое нарадзілася пасля смерці бацькі або аб'яўлення яго ў судовым парадку памерлым.....	83
Артыкул 209. Рэгістрацыя нараджэння дзіцяці, якое нарадзілася пасля скасавання шлюбу або прызнання шлюбу несапраўдным	84
ГЛАВА 20 РЭГІСТРАЦЫЯ ЗАКЛЮЧЭННЯ ШЛЮБУ	84
Артыкул 210. Парадак рэгістрацыі заключэння шлюбу	84
Артыкул 211. Заява аб рэгістрацыі заключэння шлюбу	84
Артыкул 212. Азнямленне асоб, якія ўступаюць у шлюб, з умовамі і парадкам рэгістрацыі заключэння шлюбу, правамі і абавязкамі сужонкаў	85
Артыкул 213. Прызначэнне дня рэгістрацыі заключэння шлюбу і рэгістрацыя заключэння шлюбу.....	85
Артыкул 214. Парадак рэгістрацыі ўстанаўлення мацярынства і (або) бацькоўства	85
Артыкул 215. Змена запісу акта аб нараджэнні ў сувязі з вызначэннем мацярынства і (або) бацькоўства	86
ГЛАВА 22 РЭГІСТРАЦЫЯ ЎСЫНАЎЛЕННЯ	86
Артыкул 216. Парадак рэгістрацыі ўсынаўлення	86
Артыкул 217. Унясенне змен у запіс акта аб нараджэнні ўсыноўленага	86
Артыкул 218. Ануляванне і змена запісаў актаў грамадзянскага стану ў сувязі з адменай усынаўлення.....	87
ГЛАВА 23 РЭГІСТРАЦЫЯ СМЕРЦІ	87
Артыкул 219. Парадак рэгістрацыі смерці	87
Артыкул 220. Заява аб рэгістрацыі смерці	87
Артыкул 221. Тэрмін падачы заявы аб рэгістрацыі смерці	87
ГЛАВА 24 РЭГІСТРАЦЫЯ ЗМЭНЫ ПРОЗВІШЧА, УЛАСНАГА ІМЯ, ІМЯ ПА БАЦЬКУ	88

Артыкул 222. Заява аб рэгістрацыі змены прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку	88
Артыкул 223. Рэгістрацыя змены прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку.....	88
Артыкул 224. Змена запісу актаў грамадзянскага стану ў сувязі з пераменай прозвішча, уласнага імя, імя па бацьку.....	88
ГЛАВА 24¹ РЭГІСТРАЦЫЯ СКАСАВАННЯ ШЛЮБУ	89
Артыкул 224 ¹ . Парадак рэгістрацыі скасавання шлюбу ў адпаведнасці з артыкулам 35 ¹ дадзенага Кодэкса.....	89
Артыкул 224 ² . Парадак рэгістрацыі скасавання шлюбу па рашэннях судаў, якія ўступілі ў законную сілу да 1 верасня 1999 года	89
Артыкул 224 ³ . Заява аб рэгістрацыі скасавання шлюбу	90
ГЛАВА 25 ЗМЕНА, ДАПАЎНЕННЕ, ВЫПРАЎЛЕННЕ, АБНАЎЛЕННЕ І АНУЛЯВАННЕ ЗАПІСУ АКТАЎ ГРАМАДЗЯНСКАГА СТАНУ	90
Артыкул 225. Парадак змены, дапаўнення, выпраўлення і абнаўлення запісаў актаў грамадзянскага стану	90
Артыкул 226. Змена, дапаўненне, выпраўленне запісаў актаў грамадзянскага стану.....	90
Артыкул 227. Ануляванне запісаў актаў грамадзянскага стану.....	91
РАЗДЗЕЛ VI ПРЫМЯНЕННЕ ЗАКАНАДАЎСТВА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ АБ ШЛЮБЕ І СЯМ'І ДА ЗАМЕЖНЫХ ГРАМАДЗЯН І АСОБ БЕЗ ГРАМАДЗЯНСТВА. ПРЫМЯНЕННЕ ЗАКАНАДАЎСТВА АБ ШЛЮБЕ І СЯМ'І ЗАМЕЖНЫХ ДЗЯРЖАЎ І МІЖНАРОДНЫХ ДАГАВОРАЎ	91
Артыкул 228. Правы і абавязкі замежных грамадзян і асоб без грамадзянства ў шлюбных і сямейных адносінах	91
Артыкул 229. Заклучэнне шлюбаў замежных грамадзян і асоб без грамадзянства ў Рэспубліцы Беларусь	92
Артыкул 229 ¹ . Заклучэнне шлюбаў грамадзян Рэспублікі Беларусь з замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства ў Рэспубліцы Беларусь.....	92
Артыкул 230. Заклучэнне шлюбаў грамадзян Рэспублікі Беларусь у консульскіх установах, а таксама дыпламатычных прадстаўніцтвах Рэспублікі Беларусь у выпадку выканання імі консульскіх функцый. Прызнанне шлюбаў, заключаных за межамі Рэспублікі Беларусь	92
Артыкул 231. Скасаванне шлюбаў грамадзян Рэспублікі Беларусь з замежнымі грамадзянамі або асобамі без грамадзянства і шлюбаў замежных	

грамадзян паміж сабой у Рэспубліцы Беларусь. Прызнанне скасавання шлюбаў, заключаных за межамі Рэспублікі Беларусь	93
Артыкул 232. Устанаўленне мацярынства і (або) бацькоўства ў Рэспубліцы Беларусь. Прызнанне мацярынства і (або) бацькоўства, вызначаных за межамі Рэспублікі Беларусь	94
Артыкул 233. Міжнароднае ўсынаўленне	94
Артыкул 234. Апека, папячыцельства над непаўналетнімі грамадзянамі Рэспублікі Беларусь, якія пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь. Прызнанне апекі, папячыцельства, вызначаных за межамі Рэспублікі Беларусь	96
Артыкул 235. Устанаўленне міжнародных апекі, папячыцельства над непаўналетнімі, якія пражываюць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь	97
Артыкул 236. Прызнанне дакументаў, выдадзеных кампетэнтнымі органамі замежных дзяржаў у сведчанне актаў грамадзянскага стану	98
Артыкул 237. Ужыванне заканадаўства аб шлюбе і сям'і замежных дзяржаў і міжнародных дагавораў.....	98
Артыкул 238. Рэгістрацыя актаў грамадзянскага стану грамадзян Рэспублікі Беларусь, якія пражываюць за межамі Рэспублікі Беларусь	98
РАЗДЗЕЛ VII ЗАКЛЮЧНЫЯ ПАЛАЖЭННІ	99
Артыкул 239. Уступленне ў сілу дадзенага Кодэкса.....	99
Артыкул 240. Прыкладзенне актаў заканадаўства ў адпаведнасць з дадзеным Кодэксам.....	99
Артыкул 241. Прызнанне страціўшымі сілу некаторых заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь	99
ТЭРМІНАЛАГІЧНЫ СЛОЎНІК.....	100